

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Π.Μ.Σ.: ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2019 – 2020

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

της Ελένης – Ιωάννας Δερμιτζάκη
Α.Μ.: 7340010819006

**« Η ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ (ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΚΑΙ
ΠΑΘΗΤΙΚΗ) ΠΡΟΣ ΑΣΚΗΣΗ ΕΝΔΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΣΤΙΣ
ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΣΥΝΘΕΤΕΣ ΔΙΚΕΣ (ΟΜΟΔΙΚΙΕΣ –
ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ)»**

Επιβλέπων καθηγητής:

Δημήτριος Τσικρικάς, Καθηγητής Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ

Αθήνα, Νοέμβριος 2020

Copyright © [Όνοματεπώνυμο, χρονολογία δημοσίευσης]

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Στη μνήμη της γιαγιάς μου Ελένης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	6
A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
B. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΜΟΔΙΚΙΑΣ ΓΕΝΙΚΑ	10
Γ. Η ΑΠΛΗ ΟΜΟΔΙΚΙΑ	11
Γ1. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ.....	12
Γ2. ΈΛΛΕΙΨΗ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΩΝ	18
Γ3. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΠΛΗΣ ΟΜΟΔΙΚΙΑΣ.....	19
Γ4. ΑΠΛΗ ΟΜΟΔΙΚΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΣ ΑΣΚΗΣΗ ΕΝΔΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ.....	21
Δ. Η ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΟΜΟΔΙΚΙΑ	30
Δ1. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ.....	32
Δ2. ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΓΚΑΙΑΣ ΟΜΟΔΙΚΙΑΣ	38
Δ3. ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΟΜΟΔΙΚΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΣ ΑΣΚΗΣΗ ΕΝΔΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ	43
Ε. Η ΚΥΡΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ	54
Ε1. ΕΝΝΟΙΑ – ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ	54
Ε2. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ.....	56
Ε3. ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΠΑΡΕΜΒΑΙΝΟΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΑΣΚΗΣΗ ΕΝΔΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ	57
ΣΤ. Η ΑΠΛΗ ΠΡΟΣΘΕΤΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ	59
ΣΤ1. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ	59
ΣΤ2. ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΕΥΧΕΡΕΙΕΣ ΤΟΥ ΑΠΛΩΣ ΠΡΟΣΘΕΤΩΣ ΠΑΡΕΜΒΑΙΝΟΝΤΟΣ	61
ΣΤ3. ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΑΠΛΩΣ ΠΡΟΣΘΕΤΩΣ ΠΑΡΕΜΒΑΙΝΟΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΑΣΚΗΣΗ ΕΝΔΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ	63
Ζ. Η ΑΥΤΟΤΕΛΗΣ ΠΡΟΣΘΕΤΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ	66
Ζ1. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ	66

Z2. ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΑΥΤΟΤΕΛΩΣ ΠΡΟΣΘΕΤΩΣ ΠΑΡΕΜΒΑΙΝΟΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΑΣΚΗΣΗ ΕΝΔΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ	69
H. Η ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΔΙΚΗΣ	71
H1. ΕΝΝΟΙΑ, ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΗΣ.....	71
H2. Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΛΗΠΤΗ ΤΗΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗΣ	72
H3. ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΛΗΠΤΗ ΤΗΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗΣ ΠΡΟΣ ΑΣΚΗΣΗ ΕΝΔΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ	73
Θ. ΠΡΟΣΕΠΙΚΛΗΣΗ	74
Θ1. ΕΝΝΟΙΑ, ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ	74
Θ2. ΠΡΟΣΕΠΙΚΛΗΣΗ ΑΝΑΓΚΑΙΩΝ ΟΜΟΔΙΚΩΝ.....	76
Θ3. ΠΡΟΣΕΠΙΚΛΗΣΗ ΑΛΗΘΟΥΣ ΚΥΡΙΟΥ Η΄ ΝΟΜΕΑ	77
Θ4. ΠΡΟΣΕΠΙΚΛΗΣΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΓΓΥΗΤΗ.....	78
Θ5. Η ΠΡΟΣΕΠΙΚΛΗΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 491 ΚΠολΔ	85
I. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	89
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	94
ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	97
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	100

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑιτΕκθ	Αιτιολογική Έκθεση
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
α.ν.	Αναγκαστικός Νόμος
ΑΠΘ	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
αρ.	Αριθμός
αρθρ.	Άρθρο
αριθ.	Αριθμός
ανατ.	Ανατύπωση
ΑΠ	Άρειος Πάγος
Αρμ.	Αρμενόπουλος
βλ.	Βλέπε
Δ	Δίκη
Δικογρ	Δικογραφία
ΔΣΑ	Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών
εδ.	Εδάφιο
ΕΕΝ	Εφημερίς Ελλήνων Νομικών
ΕιρΔραμ	Ειρηνοδικείο Δράμας
ΕιρΡοδ	Ειρηνοδικείο Ρόδου
εκδ.	Έκδοση
ΕΚΠΑ	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
ΕλλΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη
ενν.	Εννοείται
επ.	Επόμενα
ΕΠολΔ	Επιθεώρηση Πολιτικής Δικονομίας
ΕρμΚΠολΔ	Ερμηνεία Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας
ΕφΑΔΠολΔ	Εφαρμογές Αστικού Δικαίου Πολιτικής Δικονομίας
ΕφΑθ	Εφετείο Αθηνών
ΕφΔωδ	Εφετείο Δωδεκανήσων
ΕφΘεσ	Εφετείο Θεσσαλονίκης
ΕφΛαμ	Εφετείο Λαμίας
ΕφΛαρ	Εφετείο Λάρισας

ΕφΠειρ	Εφετείο Πειραιώς
κλπ.	Και λοιπά
κ.ο.κ.	Και ούτω καθεξής
ΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
λ.χ.	Λόγου χάρη
ΜΕφΑγ	Μονομελές Εφετείο Αιγαίου
ΜΕφΘεσ	Μονομελές Εφετείο Θεσσαλονίκης
ΜΠρΑθ	Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών
ΜΠρΖακυνθ	Μονομελές Πρωτοδικείο Ζακύνθου
ΜΠρΛαμ	Μονομελές Πρωτοδικείο Ζακύνθου
ΜΠρΡεθ	Μονομελές Πρωτοδικείο Ρεθύμνου
ΜΠρΧαν	Μονομελές Πρωτοδικείο Χανίων
Ν.	Νόμος
ΝοΒ	Νομικό Βήμα
ΟΛΑΠ	Ολομέλεια Αρείου Πάγου
ό.π.	Όπως παραπάνω
παρ.	Παράγραφος
περ.	Περίπτωση
ΠΜΣ	Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
ΠολΔ	Πολιτική Δικονομία
ΠΠρΑθ	Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών
ΠΠρΘεσ	Πολυμελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης
ΠΠρΛαρ	Πολυμελές Πρωτοδικείο Λάρισας
ΠΠρΡοδ	Πολυμελές Πρωτοδικείο Ρόδου
ΠρΑν	Πρακτικά Αναθεωρητικής Επιτροπής
Πρβλ.	Παράβαλε
π.χ.	Παραδείγματος χάρη
Σ	Σύνταγμα
σελ.	Σελίδα
σημ.	Σημείωση
ΣχΠολΔ	Σχέδιο Πολιτικής Δικονομίας
τ.	Τόμος
ΤΝΠ	Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών

υποσ.
ΦΕΚ
ΧρΙΔ

Υποσημείωση
Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως
Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη δικαστηριακή πρακτική, η συνήθης μορφή αντιδικίας στην πολιτική δίκη περιλαμβάνει κατά κανόνα δύο πρόσωπα: τον ενάγοντα, ήτοι το πρόσωπο, φυσικό ή νομικό, που αιτείται ιδίω ονόματι την παροχή δικαστικής προστασίας, και τον εναγόμενο, φυσικό ή νομικό πρόσωπο, ήτοι εκείνον κατά του οποίου αυτή ζητείται. Φορείς λοιπόν της δίκης στην απλούστερη μορφή της είναι τρία τουλάχιστον πρόσωπα, ήτοι ο ενάγων, ο εναγόμενος και ο δικαστής¹. Ενίοτε ωστόσο, η πολιτική δίκη μπορεί να λάβει σύνθετη μορφή, υπό την έννοια ότι μπορεί να τίθενται υπό δικαστική κρίση περισσότερες της μίας αξιώσεις, προκειμένου να ικανοποιηθούν πλείονα έννομα συμφέροντα ενός ή περισσότερων προσώπων².

Στο δίκαιό μας, προβλέπονται τρεις περιπτώσεις σύνθετης δίκης. Η πρώτη αφορά στη θέση υπό δικαστική κρίση, υπό κοινή διαδικασία, περισσότερων της μιας αξιώσεων, η δεύτερη αφορά στην ύπαρξη πλειονότητας διαδίκων είτε από πλευράς ενάγοντος, είτε από πλευράς εναγομένου, και η τρίτη περίπτωση αφορά στη συμμετοχή στη δίκη τρίτου προσώπου, εκτός του ενάγοντος και του εναγομένου. Πρόκειται για τις περιπτώσεις της αντικειμενικής σώρευσης αγωγών, της ομοδικίας ή υποκειμενικής σώρευσης αγωγών και της παρεμβάσεως αντίστοιχα. Σημειωτέον ότι είναι δυνατόν να υπάρξει σωρευτικά υποκειμενική και αντικειμενική σώρευση αγωγών³. Πλείστα ερμηνευτικά ζητήματα προκύπτουν, τόσο για τους δικαστές όσο και για τους δικηγόρους, ως προς το δικονομικό χαρακτηρισμό της σχέσεως περισσότερων διαδίκων ή τη δικονομική αξιολόγηση της συμμετοχής των τρίτων στη δίκη, τα οποία έχουν σημαντικές συνέπειες ως προς την πρόοδο της δίκης⁴.

Η παρούσα πραγματεύεται τη νομιμοποίηση προς άσκηση ενδίκων μέσων στις περιπτώσεις ομοδικιών και παρεμβάσεων, ήτοι την εξουσία προς άσκηση ανακοπής ερημοδικίας, εφέσεως, αναψηλαφήσεως και αναιρέσεως για κάθε έναν εκ των πλειόνων διαδίκων και κατά καθενός εξ αυτών. Προτού επιχειρηθεί η επισκόπηση των κανόνων δικαίου που προσδίδουν την εξουσία προσβολής μίας δικαστικής απόφασης με τα ανωτέρω ένδικα μέσα στον κύκλο αυτό των προσώπων και κατά του κύκλου αυτού, σκόπιμη κρίνεται η ανάλυση των εννοιών ομοδικίας και

¹ Κεραμεύς, Αστικό Δικονομικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος (1986), σελ. 86.

² Γέσιου – Φαλτσή, Η ομοδικία στην πολιτική δίκη, ανατ. 1998, σελ. 1.

³ Γέσιου – Φαλτσή, ό.π., σελ. 2.

⁴ Οικονόμου, Ομοδικία & Συμμετοχή τρίτων στην πολιτική δίκη, εισαγωγή.

παρεμβάσεως, των διακρίσεών τους, καθώς και των περιπτώσεων που κατά νόμον υπάγονται στις έννοιες αυτές.

B. Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΜΟΔΙΚΙΑΣ ΓΕΝΙΚΑ

Ομοδικία ή υποκειμενική σώρευση αγωγών ταυτίζεται με τη συμμετοχή στη δίκη περισσότερων διαδίκων, είτε από την πλευρά του ενάγοντος είτε από την πλευρά του εναγομένου. Στην πρώτη περίπτωση η ομοδικία καλείται ενεργητική, και στη δεύτερη παθητική⁵. Επιπλέον, η ομοδικία καλείται αρχική όταν θεμελιώνεται στην αρχή της δίκης, μέσω της άσκησης ενδίκου βοηθήματος - συνηθέστερα της αγωγής -, μπορεί όμως να προκύψει και μεταγενέστερα κατά τη διάρκεια της δίκης, όταν λ.χ. κάποιος διάδικος πεθάνει και στη θέση του υπεισέλθουν οι κληρονόμοι του, οπότε γίνεται λόγος για επιγενόμενη ομοδικία. Ακόμη, αναλόγως με το γενεσιουργό αυτής λόγο, διακρίνεται σε ομοδικία που στηρίζεται σε κοινό εισαγωγικό της δίκης δικόγραφο, σε ομοδικία που αποτελεί συνέπεια προσεπικλήσεως, σε ομοδικία που οφείλεται σε εξωδικαστικό γεγονός, με χαρακτηριστικό αυτό της καθολικής διαδοχής, και σε ομοδικία που αποτελεί συνέπεια δικαστικής αποφάσεως. Κρίσιμη ωστόσο, όπως θα εκτεθεί παρακάτω, είναι η διάκριση της ομοδικίας σε απλή και αναγκαία, κριτήριο της οποίας (ενν. διάκρισης) είναι η φύση της υφιστάμενης σχέσης μεταξύ των περισσοτέρων ομοδίκων⁶.

Ο θεσμός της ομοδικίας εντοπίζεται το πρώτον στο ρωμαϊκό δίκαιο, καθώς σε όλες τις εποχές του ρωμαϊκού δικαίου γίνεται λόγος για δίκες με περισσότερους ενάγοντες ή εναγομένους, οι οποίες ενώνονται σε κοινή διαδικασία. Ωστόσο η ένωση αυτή των περισσότερων δικών, πέραν του ότι ελάμβανε χώρα κατά την κρίση του εκάστοτε δικαστή, ήτοι με κριτήρια σκοπιμότητας - όποτε δηλαδή εκείνος θεωρούσε ότι θα προκύψουν ωφέλειες από την ένωση αυτή -, πραγματοποιείτο αποκλειστικά με κριτήρια διαδικαστικά, αφού τα εξεταζόμενα κριτήρια ήταν κατά κύριο λόγο η ικανότητα προς δικαστική παράσταση καθενός εκ των διαδίκων, η δικαιοδοσία και η αρμοδιότητα του επιλαμβανόμενου δικαστηρίου για καθεμία διαφορά. Ο θεσμός της ομοδικίας εμφανίζεται και κατά το Μεσαίωνα, στο Κανονικό Δίκαιο, οπότε τίθεται επί τάπητος για πρώτη φορά στην Ιταλία, το ζήτημα της θέσπισης των κανόνων δυνάμει των οποίων θα ενώνονται περισσότερες δίκες πλειόνων διαδίκων σε κοινή διαδικασία, ώστε να μην εναπόκειται η συνένωση αυτή στην αποκλειστική κρίση του

⁵ Νικόλαος Θ. Νίκας, Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας, Β' έκδοση, 2016, σελ. 175.

⁶ Γέσιου – Φαλτσή, ό.π., σελ. 3.

δικαστή, όπως συνέβαινε στο ρωμαϊκό δίκαιο. Τότε για πρώτη φορά καθιερώθηκε ως κριτήριο της συνένωσης των περισσότερων δικών σε ενιαία διαδικασία η ουσιαστική σχέση μεταξύ των περισσότερων αξιώσεων που τίθενται υπό δικαστική κρίση⁷.

Ομοδικία συνεπώς συνιστά η έννομη κατάσταση εκείνη που προέρχεται από την ένωση σε κοινή διαδικασία περισσότερων δικών περισσότερων διαδίκων, οι οποίες συνδέονται με ορισμένο ουσιαστικό δεσμό, κατά νόμον προβλεπόμενο. Τρία είναι λοιπόν τα χαρακτηριστικά που συγκροτούν την έννοια της ομοδικίας: α) η πλειονότητα δικών, β) η διεξαγωγή τους σε κοινή διαδικασία, και γ) ο ουσιαστικός δεσμός που ενώνει τις δίκες αυτές και ρυθμίζεται στο δίκαιο⁸. Η διεξαγωγή των περισσότερων δικών σε κοινή διαδικασία συνίσταται στο δικαίωμα των διαδίκων να διενεργούν κοινές διαδικαστικές πράξεις με κοινά διαδικαστικά έγγραφα, και πέραν του εισαγωγικού δικογράφου. Σημειωτέον ότι η διεξαγωγή της δίκης με κοινά διαδικαστικά έγγραφα δεν σημαίνει απαραίτητα και τη διατύπωση κοινών ισχυρισμών στα έγγραφα αυτά. Τούτο προκύπτει και από τη ρύθμιση του νόμου, τόσο για την απλή (άρθρο 75 παρ. 1 ΚΠολΔ) όσο και για την αναγκαία ομοδικία (άρθρο 77 ΚΠολΔ)⁹.

Σκοπός του θεσμού της ομοδικίας είναι η αποτοξίνωση της δικαστικής εξουσίας από τη σημερινή κραιπάλη του φόρτου, καθώς με τη συνεκδίκαση πλειόνων εννόμων σχέσεων επιτυγχάνεται η οικονομία χρόνου των διαδίκων και των δικαστηρίων, και ο περιορισμός της δαπάνης των διαδίκων. Παράλληλα, ενισχύεται το αίσθημα της καλύτερης απονομής δικαιοσύνης, αφού η συμμετοχή στη δίκη περισσότερων διαδίκων διευρύνει τα όρια ελέγχου των προβαλλόμενων ισχυρισμών που σε περίπτωση χωριστής εκδίκασης καθεμιας έννομης σχέσης μπορεί να μην ετίθεντο καν υπό δικαστική κρίση, εισφέρονται περισσότερα αποδεικτικά στοιχεία, περιορίζοντας κατ' αυτό τον τρόπο τον κίνδυνο έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων και διαφυλάσσοντας έτσι το κύρος της δικαιοσύνης¹⁰.

Γ. Η ΑΠΛΗ ΟΜΟΔΙΚΙΑ

⁷ Γέσιου – Φαλτσή, ό.π., σελ. 5-7.

⁸ Γέσιου – Φαλτσή, ό.π., σελ. 39.

⁹ Γέσιου – Φαλτσή, ό.π., σελ. 33 - 38. Έτσι και Μητσόπουλος, Η ομοδικία κατά το παρ'ήμιν δίκαιο, Δ 10, σελ. 165 – 166.

¹⁰ Μακρογιάννης, Ο θεσμός της ομοδικίας, ΝοΒ 1981, σελ. 427.

Γ1. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

Απλή ομοδικία είναι η απλή ένωση σε κοινή διαδικασία περισσότερων εννόμων σχέσεων δίκης που συνδέουν διάφορα υποκείμενα με σκοπό την έκδοση ενιαίας, όχι όμως και υποχρεωτικά ομοίου περιεχομένου αποφάσεως ως προς όλους τους ομοδίκους¹¹. Η συνένωση αυτή έχει χαρακτήρα διαδικαστικό - εξωτερικό και σκοπεύει στην εξυπηρέτηση κυρίως της οικονομίας της δίκης¹². Συνεπώς, η απλή ομοδικία είναι σχέση εξωτερική που δεν επηρεάζει την αυτοτέλεια των υποκειμενικά σωρευόμενων δικών¹³, με αποτέλεσμα να θεωρείται ότι υπάρχουν τόσες δίκες όσοι και οι διάδικοι της κάθε πλευράς, η θέση καθενός εκ των οποίων δεν επηρεάζει καταρχήν τη θέση των λοιπών.

Στη δικονομία του Maurer, οι προϋποθέσεις της ένωσης περισσότερων δικών επί απλής ομοδικίας προβλέπονταν στη διάταξη του άρθρου 70 ΠολΔ/1834, η οποία ίσχυσε αυτούσια μέχρι την εισαγωγή του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Τα προγενέστερα και μετά την επανάσταση εκδοθέντα νομοθετήματα, ήτοι α) το διάταγμα περί της διαδικασίας και του οργανισμού των δικαστηρίων της 2/14 Μαΐου, β) ο οργανισμός των δικαστηρίων της 4/27 Αυγούστου 1830, και γ) το ψήφισμα της 15/27 Αυγούστου 1830 περί πολιτικής διαδικασίας, δεν περιλάμβαναν ρητή ρύθμιση του θεσμού της ομοδικίας¹⁴. Κατά το άρθρο 70/ΠολΔ 1834, οι προϋποθέσεις της συνεκδίκησης πλειόνων εννόμων σχέσεων δίκης επί απλής ομοδικίας ήταν (διαζευκτικά) α) η κοινωνία δικαιώματος ή υποχρέωσης και η επιδίωξη του αυτού σκοπού, και β) η ταυτότητα ιστορικής και νομικής αιτίας των δικαιωμάτων ή υποχρεώσεων που τίθενται υπό δικαστική κρίση και η επιδίωξη του ίδιου σκοπού. Η επιδίωξη κοινού σκοπού ερμηνεύθηκε από τη θεωρία της εποχής ως η ανάγκη όπως το ένδικο βοήθημα εκάστου ομοδίκου έχει το ίδιο, κατ' είδος και περιεχόμενο αίτημα¹⁵. Η καθιέρωση αυτής της προϋποθέσεως στη δικονομία του Maurer οφείλεται στη ζωνρή θεωρητική συζήτηση που επικρατούσε την ίδια εποχή στη Γερμανία ως προς τις προϋποθέσεις της απλής ομοδικίας, σύμφωνα με την οποία απαιτείτο η επιδίωξη κοινού σκοπού, υπό την έννοια του κοινού κατ' είδος και περιεχόμενο αιτήματος για τη θεμελίωσή της. Παρά το γεγονός ότι κατά τη σύνταξη του γερμανικού κώδικα πολιτικής δικονομίας το στοιχείο αυτό εκρίθη μη αναγκαίο, ο

¹¹ Οικονόμου (- Δανηλάτου), Η απλή ομοδικία, συμμετοχή στο έργο Ομοδικία και Συμμετοχή Τρίτων στην Πολιτική Δίκη, σελ. 6.

¹² ΑΠ 2007/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹³ Κεραμεύς, ό.π., σελ. 24.

¹⁴ Γέσιου – Φαλτσή, ό.π., σελ. 92 .

¹⁵ Γέσιου – Φαλτσή, ό.π., σελ. 93, υποσ. 4.

Maurer κατέστρωσε τη διάταξη περί απλής ομοδικίας συμπεριλαμβάνοντάς το¹⁶. Η ερμηνεία που δόθηκε στην έννοια του «κοινού σκοπού» αναμφίβολα περιόριζε την εφαρμογή των κανόνων περί απλής ομοδικίας, με αποτέλεσμα η κρατούσα στη νομολογία της εποχής άποψη να αρκείται για τη θεμελίωσή της στην ύπαρξη κοινού δικαιώματος ή υποχρέωσης και στην ταυτότητα πραγματικής και νομικής αιτίας (ενν. διαζευκτικά), και να προβαίνει σε απλή μνεία του κοινού σκοπού¹⁷.

Οι κατά νόμον προϋποθέσεις της απλής ομοδικίας προβλέπονται στην ως έχει σήμερα διαμορφωθεί διάταξη του άρθρου 74 ΚΠολΔ και συνίστανται διαζευκτικά α) στην ύπαρξη κοινού δικαιώματος ή κοινής υποχρέωσης των ομοδίκων αναφορικά με το αντικείμενο της δίκης, β) στην ύπαρξη διαφόρων δικαιωμάτων ή υποχρεώσεων μεταξύ των ομοδίκων που στηρίζονται όμως στην ίδια πραγματική και νομική αιτία, και γ) στην ύπαρξη ομοειδών απαιτήσεων ή υποχρεώσεων ανάμεσα στους ομοδίκους που στηρίζονται σε όμοια, κατά τα ουσιώδη στοιχεία της, ιστορική και νομική βάση και συγχρόνως το δικαστήριο έχει αρμοδιότητα για καθένα εκ των εναγομένων.

Κοινωνία δικαιώματος υπάρχει όταν ένα δικαίωμα ανήκει σε περισσότερους από κοινού, οπότε καθένας από τους κοινωνούς κατέχει ένα μερίδιο, δηλαδή είναι συνδικαιούχος του κοινού πράγματος. Η μερίδα λοιπόν αποτελεί τη νομική φύση της ένταξης του δικαιώματος στην περιουσία κάθε κοινωνού¹⁸. Η καθηγήτρια Γέσιου – Φαλτσή προσδίδει μία δικονομική έννοια στην έννοια της κοινωνίας, ευρύτερη του ουσιαστικού δικαίου, υποστηρίζοντας ότι κριτήριο για την ύπαρξη κοινού δικαιώματος ή υποχρέωσης των ομοδίκων δεν είναι η ταυτότητα του αντικειμένου της δίκης για έκαστο των ομοδίκων, αλλά η ύπαρξη αντικειμένου δίκης επί του οποίου περισσότεροι ομόδικοι έχουν κοινά δικαιώματα ή υποχρεώσεις¹⁹. Εντούτοις κατά Φρέρη, η άποψη ότι στο άρθρο 74 ΚΠολΔ η κοινωνία περιλαμβάνει και τις περιπτώσεις περισσοτέρων που δικαιούνται να ασκήσουν αγωγή για το ίδιο αντικείμενο βάσει των διατάξεων που καθορίζουν τη νομιμοποίηση επί αναγνωριστικών ή διαπλαστικών αγωγών, δε βρίσκει έρεισμα στο νόμο²⁰. Αντικείμενο κοινωνίας μπορεί να αποτελέσει δικαίωμα παντός είδους, πρωτίστως εμπράγματο ή ενοχικό, εφόσον ανήκει σε περισσότερους από κοινού²¹. Κοινωνία

¹⁶ Μητσόπουλος, ό.π., σελ. 167, υποσ. 11.

¹⁷ Πρβλ. ΕφΘεσ. 110/1952, Αρμ. ΣΤ', σελ. 167. Έτσι και ΕφΘεσ. 116/1963, Αρμ. ΙΖ', σελ. 515.

¹⁸ Καράκωστας (- Οικονομάκου), Αστικός Κώδικας (2009), τ.6, σελ. 228.

¹⁹ Γέσιου – Φαλτσή, ό.π., σελ. 103.

²⁰ Φρέρης, Η απλή ομοδικία κατά το ελληνικό δίκαιο, Δ 1996, σελ. 67.

²¹ Καράκωστας (- Οικονομάκου), ό.π., σελ. 228.

εμπραγμάτου δικαιώματος υπάρχει (ενδεικτικά) επί συγκυριότητας²², συννομής, επί του εμπραγμάτου δικαιώματος της επικαρπίας, ενώ στην κοινωνία ενοχικών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων υπάγεται η ενεργητική και παθητική εις ολόκληρον ενοχή καθώς και η αδιαίρετη ενοχή²³.

Διχογνωμία έχει προκύψει ως προς το εάν επί αδιαίρετης ενοχής, ήτοι της ενοχής την οποία ο οφειλέτης μπορεί να εκπληρώσει μόνο σε όλους από κοινού τους πλείονες δανειστές και όχι στο δανειστή της επιλογής του, ενώ ο δανειστής δικαιούται να απαιτήσει την παροχή ολόκληρη, προς όλους τους δανειστές από κοινού, γεννάται απλή ή αναγκαία ομοδικία²⁴. Σύμφωνα με μία άποψη η ομοδικία παραμένει απλή καθώς οι ενοχές εξακολουθούν να παραμένουν αυτοτελείς²⁵, ενώ κατ' άλλη άποψη, λόγω της κοινής απαίτησης και κοινής οφειλής συντρέχει περίπτωση αναγκαίας ομοδικίας καθόσον η διαφορά επιδέχεται ενιαία μόνο ρύθμιση²⁶, με αντίλογο όμως ότι η γνώμη αυτή παραβλέπει τη διάταξη του άρθρου 495 παρ. 2 ΑΚ, κατά την οποία γεγονός που επήλθε στο πρόσωπο ενός από τους δανειστές δεν ωφελεί ούτε βλάπτει τους άλλους²⁷, χαρακτηριστικό άλλωστε γνώρισμα που διακρίνει την απλή ομοδικία από την αναγκαία, όπως θα αναλυθεί παρακάτω.

Επιπλέον δεν υπάρχει ομοφωνία ως προς την ύπαρξη απλής ή αναγκαίας ομοδικίας επί ενοχής εις ολόκληρον. Κατά την κρατούσα στη θεωρία²⁸ και τη νομολογία²⁹ άποψη οι δανειστές και οι οφειλέτες εις ολόκληρον είναι απλοί ομόδικοι, γεγονός που προκύπτει τόσο από το πλέγμα των διατάξεων που διέπουν την εις ολόκληρον ενοχή αλλά και από την ίδια τη δομή της. Επί παραδείγματι, το άρθρο 486 ΑΚ ορίζει ότι γεγονότα που επέρχονται σε έναν από τους συνοφειλέτες καταρχήν δεν ενεργούν υπέρ ούτε κατά των υπολοίπων, το οποίο εναρμονίζεται σαφώς με την αρχή της υποκειμενικής ενέργειας των πράξεων των απλών ομοδίκων και όχι με τη διάταξη του άρθρου 76 παρ. 1 ΚΠολΔ για την αναγκαστική ομοδικία, κατά την οποία οι πράξεις κάθε αναγκαίου ομοδίκου ωφελούν και βλάπτουν τους άλλους. Η αυτή

²² Πρβλ. ΑΠ 1596/2009, ΝοΒ 2010, σελ. 442.

²³ Οικονόμου (- Δανηλάτου), ό.π., σελ. 8.

²⁴ Καράκωστας, ό.π., σελ. 1092.

²⁵ Καράκωστας, ό.π., σελ. 1101.

²⁶ Καράκωστας, ό.π., σελ. 1101.

²⁷ Φρέρης, ό.π., σελ. 67.

²⁸ Ενδεικτικά Γέσιου – Φαλτσή, ό.π., σελ. 251, 259 – 260, 267, και Δεληκωστόπουλος – Σινανιώτης, ΕρμΚΠολΔ 77 | 2.

²⁹ ΑΠ 83/1977, ΝοΒ 25, σελ. 1124, ΕφΑθ 5687/1975, Αρμ. 30, σελ. 76, ΕφΑθ 5596/2009, ΕλλΔνη 2010, σελ. 245.

κρατούσα άποψη επιβεβαιώνεται και από τη δομή εν γένει της εις ολόκληρον ενοχής, καθώς έκαστος δανειστής εις ολόκληρον δικαιούται να απαιτήσει από τον οφειλέτη την εκπλήρωση σ' αυτόν της παροχής, και έκαστος οφειλέτης εις ολόκληρον υποχρεούται αυτός μόνος να εκπληρώσει την παροχή στον δανειστή³⁰. Κατ' άλλη άποψη, η ομοδικία είναι αναγκαστική και μάλιστα της τέταρτης κατηγορίας του άρθρου 76 ΚΠολΔ, καθώς εδράζεται στην αδυναμία έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων για κάθε ομόδικο³¹. Κατά την εκδοχή αυτή η ενοχή εις ολόκληρον συνιστά ενιαία έννομη σχέση, λόγος που υπαγορεύει την ανάγκη να κριθεί σε κοινή δίκη η ισχύς ή μη τόσοσ αυτής της ενιαίας ενοχικής σχέσης όσο και των ειδικότερων εννόμων συνεπειών που αφορούν καθέναν από τους εις ολόκληρον δανειστές ή οφειλέτες³². Πάντως, κοινωνία υποχρέωσης με την έννοια του άρθρου 74 περ. 1α' ΚΠολΔ δεν αποτελούν η διαιρετή ενοχή του άρθρου 480 ΑΚ, η μη γνήσια ενοχή εις ολόκληρον, η σωρευτική ενοχική σχέση, όταν δηλαδή για ολόκληρο το ποσό δικαιούνται ή υποχρεούνται σωρευτικά περισσότερα πρόσωπα, καθώς και η υποκειμενική διαζευκτική ενοχή, όταν δηλαδή ένας από περισσότερα πρόσωπα επιλεγόμενος από τον αντισυμβαλλόμενό του, δικαιούται ή υποχρεούται να καταβάλει ολόκληρο το ποσό³³.

Δεύτερη περίπτωση απλής ομοδικίας που θέτει ο νομοθέτης στο άρθρο 74 περ. 1 β' ΚΠολΔ είναι η ύπαρξη διαφορετικών δικαιωμάτων ή/και υποχρεώσεων που πηγάζουν από την ίδια πραγματική και νομική αιτία, άλλως ειπείν κατά τον καθηγητή Μητσόπουλο, πρέπει να υπάρχει ταυτότητα ιστορικής και νομικής βάσης καθεμιάς από τις αξιώσεις που σωρεύονται στην ίδια αγωγή³⁴. Η ταυτότητα της πραγματικής βάσης της αγωγής δεν σημαίνει και ταυτότητα του αιτήματος εκάστου ομοδίκου, αφού το υπό δικαστική κρίση δικαίωμα καθενός μπορεί μεν να ποικίλει αλλά να προκύπτει από τα ίδια πραγματικά περιστατικά³⁵. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι προβληματική θεωρείται από μέρος της θεωρίας η απαιτούμενη για τη θεμελίωση απλής ομοδικίας ταυτότητα της νομικής βάσης των αξιώσεων του εκάστοτε ομοδίκου, διότι, εφόσον ο προσδιορισμός της νομικής βάσης συνιστά έργο του δικαστή, αφού το δικόγραφο της αγωγής δεν απαιτείται να αναγράφει τη νομική της

³⁰ Παναγόπουλος, Ενοχή εις ολόκληρον και ομοδικία, Δ 27, σελ. 77.

³¹ Μητσόπουλος, ό.π., σελ. 181.

³² Παναγόπουλος, ό.π., σελ. 77.

³³ Φρέρης, ό.π., σελ. 67 – 68. Έτσι και Μπέης, Περί της απλής και αναγκαστικής ομοδικίας, Δ 3, σελ. 664.

³⁴ Μητσόπουλος, ό.π., σελ. 161.

³⁵ Γέσιου – Φαλτσή, ό.π., σελ. 116. Έτσι και Μπέης, ό.π., σελ. 666.

βάση, η δικαστική κρίση καθορίζει τη συνδρομή των προϋποθέσεων θεσμών, και υπεισέρχεται κατ' αυτό τον τρόπο στα έργα της νομοθετικής εξουσίας, παραβιάζοντας τη συνταγματικά κατοχυρωμένη αρχή της διάκρισης των εξουσιών. Επιπλέον η απαιτούμενη ταυτότητα της νομικής βάσης ελέγχεται ως ατελής, καθώς στην αντικειμενική σφύρευση αγωγών επιτρέπεται να σωρευτούν προς κρίση στο ίδιο δικόγραφο αγωγές που έχουν ενδεχομένως διαφορετική μεταξύ τους νομική βάση³⁶. Η καθηγήτρια Γέσιου – Φαλτσή υιοθετεί μία ευρύτερη έννοια της ταυτότητας νομικής αιτίας, υποστηρίζοντας ότι αυτή συντρέχει όχι μόνο όταν υπάρχει ταυτότητα νομικών διατάξεων δυνάμει των οποίων επέρχονται οι έννομες συνέπειες των πραγματικών περιστατικών που θεμελιώνουν την πραγματική βάση της αγωγής, αλλά και όταν τα επίδικα πραγματικά περιστατικά προκύπτουν από τον ίδιο θεσμό, π.χ. τη σύμβαση³⁷. Η άποψη αυτή δεν βρίσκει επαρκές έρεισμα στο νόμο ο οποίος απαιτεί ταυτότητα των νομικών διατάξεων από τις οποίες πηγάζουν οι έννομες συνέπειες³⁸. Προς κατανόηση των ανωτέρω, εάν υιοθετηθεί η άποψη Φαλτσή, τότε συντρέχει περίπτωση απλής ομοδικίας όταν λ.χ. συνεκδικάζονται διαφορές από σύμβαση πώλησης για τον ένα ομόδικο, και μίσθωσης για τον έτερο ομόδικο. Γνωστό “σχολικό” παράδειγμα απλής ομοδικίας του άρθρου 74 περ. 1β' ΚΠολΔ συνιστά η περίπτωση που πλείονες ομόδικοι αιτούνται την καταβολή αποζημίωσης λόγω ταυτόχρονου τραυματισμού τους από αυτοκίνητο³⁹.

Τρίτη προϋπόθεση της απλής ομοδικίας, κατά την παράγραφο 2 του άρθρου 74 ΚΠολΔ, συνιστά η ύπαρξη όμοιας ιστορικής και νομικής βάσης, στην οποία στηρίζονται ομοειδείς απαιτήσεις ή υποχρεώσεις. Ομοειδείς είναι οι αξιώσεις όταν αφορούν το ίδιο είδος (πράξη, παράλειψη, ανοχή) και το ίδιο περιεχόμενο παροχής (π.χ. χρήμα, χρήση κινητού κλπ.)⁴⁰. Ομοιότητα κατά τα ουσιώδη στοιχεία ιστορικής βάσης εντοπίζεται όταν τα πραγματικά περιστατικά τα συγκροτούντα την ιστορική βάση της δίκης εκάστου ομοδίκου είναι όμοια και όχι ίδια⁴¹. Κριτήριο για την ομοιότητα της ιστορικής βάσης έκαστης δίκης πρέπει να αποτελεί ο ίδιος ο σκοπός της απλής ομοδικίας, ήτοι η συνεκδίκηση περισσότερων δικών με απώτερο στόχο την

³⁶ Μακρογιάννης, ό.π., σελ. 428. Ο ίδιος, Μερικά για την de lege ferenda βελτίωση του θεσμού της ομοδικίας, ΝοΒ 2007, σελ. 1246.

³⁷ Γέσιου – Φαλτσή, ό.π., σελ. 120 επ.

³⁸ Οικονόμου (- Δανηλάτου), ό.π., σελ. 13.

³⁹ Πρβλ. Μητσόπουλο, ό.π. σελ.162.

⁴⁰ Φρέρης, ό.π. σελ. 70. Έτσι και Δανηλάτου, ό.π., σελ. 14. Πρβλ. και ΕφΑθ 12010/1988, ΕλλΔνη 32, σελ. 1664.

⁴¹ Φρέρης, ό.π., σελ. 69.

ταχύτερη απονομή της δικαιοσύνης⁴². Ως εκ τούτου, προκρίνεται η θέση ότι όμοια ιστορική βάση δημιουργείται όταν ορισμένο αποδεικτέο παραγωγικό γεγονός επαναλαμβάνεται δημιουργώντας πλείονα δικαιώματα ή υποχρεώσεις, όπως όταν από ένα βίαιο συμβάν προέκυψαν ζημιές σε περισσότερα διαμερίσματα και ο ενάγων, αφού επιμελήθηκε την επισκευή των διαμερισμάτων των ιδιοκτητών που απουσίαζαν τους εναγάγει για την απόδοση των δαπανών του. Στην προκειμένη λοιπόν το αποδεικτέο παραγωγικό γεγονός είναι η επισκευή των διαμερισμάτων από τον ενάγοντα που γεννά τα πλείονα δικαιώματά του και τις αντίστοιχες υποχρεώσεις για τους εναγομένους⁴³. Ομοιότητα νομικής βάσης ενυπάρχει όταν οι εφαρμοστέοι, ίδιοι ή διάφοροι, νομικοί κανόνες περιέχουν στο πραγματικό τους κοινές βασικές νομικές έννοιες, όπως λ.χ. τη νομική έννοια του αδικήματος. Η άποψη της καθηγήτριας Γέσιου – Φαλτσή ότι η απαιτούμενη από το άρθρο 74 αριθ. 2 ΚΠολΔ ομοιότητα νομικής βάσης στοιχειοθετείται και όταν ο ενάγων επικαλείται ευθύνη καθενός εκ των πλειόνων ομοδίκων εναγομένων από σύμβαση, έστω και μη ομοειδή⁴⁴, γίνεται αποδεκτή μόνο εάν η ευθύνη αυτή στηρίζεται στις γενικές περί συμβάσεων διατάξεις (άρθρα 361 επ. και 374 επ. ΑΚ), διότι κατά τα λοιπά, εάν η ευθύνη του ενός εναγομένου στηρίζεται λ.χ στις διατάξεις για την εντολή και του άλλου στις διατάξεις της σύμβασης εργασίας, τότε ομιλούμε προφανώς για ανόμοια νομική βάση⁴⁵.

Τέλος, για τη στοιχειοθέτηση της απλής ομοδικίας κατά την παρ. 2 του άρθρου 74 ΚΠολΔ απαιτείται να συντρέχει και η δικονομική προϋπόθεση της αρμοδιότητας του δικαστηρίου για κάθε εναγόμενο. Κατά κρατούσα άποψη, ως αρμοδιότητα νοείται η τοπική και όχι η υλική, καθώς η τελευταία καθορίζεται από το άρθρο 9 εδ. δ' ΚΠολΔ, κατά το οποίο το ανώτερο δικαστήριο εκδικάζει τις αξιώσεις που στρέφονται εναντίον ομοδίκων και οι οποίες υπάγονται στην καθ' ύλην αρμοδιότητα κατώτερων δικαστηρίων⁴⁶. Ωστόσο διατυπώνεται και η άποψη που απαιτεί και καθ' ύλην αρμοδιότητα αλλά και ταυτότητα διαδικασίας⁴⁷. Και αυτό διότι στην πραγματικότητα, ομοδικία δε νοείται σε υποθέσεις που υπάγονται σε διάφορη διαδικασία. Αν και η ταυτότητα διαδικασίας δεν συνιστά κατά νόμον αυτοτελή προϋπόθεση της ομοδικίας, είναι απλό παρακολούθημα των προϋποθέσεων

⁴² Γέσιου – Φαλτσή, ό.π. σελ 123.

⁴³ Μπέης, Πολιτική Δικονομία, Γενικά αρχαί και κατ' άρθρον ερμηνεία, άρθρο 74, σελ. 406.

⁴⁴ Πρβλ. Γέσιου – Φαλτσή, ό.π., σελ. 124.

⁴⁵ Μπέης, ό.π., σελ. 407. Έτσι και Φρέρης, ό.π., σελ. 70.

⁴⁶ Ενδεικτικά Μπέης, ό.π., σελ. 407. Έτσι και Οικονόμου (- Δανηλάτου), ό.π. σελ. 15.

⁴⁷ Πρβλ. Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα, Ερμηνεία Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, τ. 1, σελ. 169.

ομοδικίας. Για παράδειγμα στην περίπτωση της κοινωνίας δικαίωματος/υποχρέωσης εφαρμόζονται για όλους τους συνεναγόντες/ συνεναγομένους οι ίδιοι κανόνες ουσιαστικού δικαίου, ήτοι αυτοί που θεμελιώνουν το κοινό δικαίωμα ή υποχρέωση. Έτσι οι σωρευόμενες αυτές διαφορές υπάγονται στην ίδια διαδικασία, αφού κάθε ειδική διαδικασία έχει θεσπισθεί για μια συγκεκριμένη κατηγορία διαφορών⁴⁸. Αξίζει να σημειωθεί ότι η διατύπωση του άρθρου 74 ΚΠολΔ έχει χαρακτηριστεί από τη θεωρία ως νομοτεχνικά ανεπιτυχής, από τη στιγμή που απαιτεί ήσσονες προϋποθέσεις στην παράγραφο 2 αυτού σε σχέση με την παράγραφο 1 περ. β'. Πρόκειται για πρωτοφανή νομική διατύπωση να προτάσσονται αυστηρότερες διατυπώσεις στην πρώτη παράγραφο και ελαστικότερες στη δεύτερη. Ο νομοθέτης μπορούσε εξαρχής να εκφραστεί ευρύτερα υπάγοντας στις περιπτώσεις απλής ομοδικίας μόνο την κατά τα κύρια σημεία ομοιότητα ιστορικής και νομικής αιτίας της εκάστοτε επίδικης διαφοράς, αφού εις το μείζον περιλαμβάνεται το έλασσον⁴⁹.

Γ2. ΕΛΛΕΙΨΗ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΩΝ

Εάν ελλείπουν οι προϋποθέσεις της απλής ομοδικίας, το δικαστήριο, κατ' άρθρο 78 ΚΠολΔ, διατάσσει, είτε αυτεπαγγέλτως, είτε κατόπιν αιτήσεως των διαδίκων⁵⁰, το χωρισμό των δικών σε κάθε στάση της δίκης, και κάθε αγωγή παραπέμπεται στο καθ' ύλην και κατά τόπο αρμόδιο δικαστήριο⁵¹. Αξιοσημείωτη είναι πρόσφατη νομολογία που διέταξε χωρισμό αγωγής ως προς τους ομοδίκους για τους οποίους δεν υφίσταται κοινή διαδικασία εκδίκασης, καθώς η αγωγή ως προς τον πρώτο και δεύτερο των εναγομένων δικαζόταν κατά τη διαδικασία των μισθωτικών διαφορών, ενώ ως προς τους λοιπούς κατά την τακτική⁵². Στο προϊσχύον δίκαιο, το

⁴⁸ Μπαρμπάτσης, Η σχέση ομοδικίας με την ταυτότητα διαδικασίας, Δ 5, σελ. 773.

⁴⁹ Μακρογιάννης, Ο θεσμός της ομοδικίας, ΝοΒ 1981, σελ. 427. Ο ίδιος, ό.π., σελ. 1246.

⁵⁰ Πρβλ. ΕφΘεσ 1627/2003, Αρμ 2004, σελ. 682.

⁵¹ Οικονόμου (- Δανηλάτου), ό.π., σελ. 16.

⁵² ΜΕΦΘεσ 1505/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «.....Δεν συντρέχουν, όμως, οι κανόνες της παθητικής ομοδικίας του τρίτου, τετάρτου, πέμπτου και έκτης των εναγομένων με τους πρώτο και δεύτερο των εναγομένων, διότι δεν υφίσταται κοινή διαδικασία εκδίκασης της εναγομένων, αφού η αγωγή ως προς το πρώτο και δεύτερο εναγόμενο δικάζεται, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 647 παρ. 1 του ΚΠολΔ, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 15 παρ. 1 του ν. 4055/2012, ΦΕΚ Α 51/12.3.2012, με έναρξη ισχύος από 2 Απριλίου 2012, κατά τις οποίες κατά την ειδική διαδικασία των άρθρων 648 - 661 του ΚΠολΔ δικάζονται όλες οι κύριες ή παρεπόμενες διαφορές από μίσθωση κάθε είδους πράγματος, από το καθ' ύλην αρμόδιο δικαστήριο Μονομελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης (άρθρ. 16 παρ. 1 α του ΚΠολΔ), ενώ ως προς τους λοιπούς εναγομένους θεμελιούται η αγωγή μόνο στην αδικοπρακτική ευθύνη αυτών, που εκδικάζεται κατά την τακτική διαδικασία, από το αρμόδιο καθ' ύλην Πολυμελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης, ενόψει του αιτούμενου ποσού (άρθρ. 18, 9 εδ 4 του ΚΠολΔ)».

άρθρο 70 ΠολΔικ/1834 που προέβλεπε τις προϋποθέσεις της ομοδικίας, ουδέν όριζε για την περίπτωση των συνεπειών της ελλείψεως των προϋποθέσεών της. Περί των συνεπειών έκανε λόγο το άρθρο 537 αρ. 1 ΠολΔικ/1834, που προέβλεπε την ακυρότητα του ενδίκου βοηθήματος σε μία τέτοια περίπτωση χωρίς να απαιτείται η απόδειξη βλάβης του προτεινοντος την εν λόγω ακυρότητα⁵³.

Γ3. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΠΛΗΣ ΟΜΟΔΙΚΙΑΣ

Όπως προαναφέρθηκε, η απλή ομοδικία συνιστά τη συνένωση σε κοινή διαδικασία περισσοτέρων εννόμων σχέσεων δίκης, οπότε κάθε ομόδικος θεωρείται τρίτος στη δίκη του απλού ομοδίκου του. Ως εκ τούτου και κατ' άρθρο 75 ΚΠολΔ, η δικονομική θέση κάθε ομοδίκου απέναντι στους λοιπούς είναι ανεξάρτητη και οι πράξεις του καθενός ούτε ωφελούν ούτε βλάπτουν τους άλλους, αλλά οι πλείονες έννομες σχέσεις δίκης που ενώνονται σε κοινή διαδικασία, διεξάγονται διά κοινών διαδικαστικών πράξεων⁵⁴. Η ανεξάρτητη δικονομική θέση εκάστου των ομοδίκων εκδηλώνεται μέσω της αρχής της υποκειμενικής ενέργειας των διαδικαστικών τους πράξεων. Αυτό σημαίνει ότι η ύπαρξη των διαδικαστικών προϋποθέσεων εξετάζεται αυτοτελώς ως προς κάθε ομόδικο, ότι κάθε ομόδικος μπορεί να προτείνει μέσα επιθέσεως και άμυνας, έστω και κατά περιεχόμενο αντίθετα με αυτά των άλλων ομοδίκων, ότι κάθε ομόδικος μπορεί να παρίσταται ή να ερημοδικεί αυτοτελώς, ότι η παραίτηση από το δικόγραφο ή το δικαίωμα της αγωγής, ή ο συμβιβασμός ή η αποδοχή της αγωγής αφορούν μόνο τον ομόδικο που προέβη στις εν λόγω διαδικαστικές πράξεις, ότι έκαστος ομόδικος μπορεί να επισπεύδει τη δίκη χωρίς κλήτευση των άλλων, εκτός αν το δικαστήριο κρίνει αναγκαία την ενιαία διεξαγωγή της δίκης, οπότε δικαιούται να διατάξει τον επισπεύδοντα να καλέσει τους ομοδίκους που δεν κλήτευσε κατ' άρθρο 75 παρ. 2 ΚΠολΔ, ότι η διακοπή της δίκης ως προς κάποιο ομόδικο δε συνεπάγεται διακοπή και των άλλων δικών κατ' άρθρο 288 ΚΠολΔ, ενώ το ίδιο ισχύει και για την αναστολή της δίκης κατά τα άρθρα 249 και 250 ΚΠολΔ, ότι ο ομόδικος μπορεί να εξεταστεί ως μάρτυρας άλλου ομοδίκου αλλά μόνο για γεγονότα που αφορούν αποκλειστικά τη δίκη του ομοδίκου του, ότι ο εξαιρετέος για λόγο που συντρέχει στο πρόσωπο μόνο ενός ομοδίκου μάρτυρας, μπορεί να εξεταστεί ως προς τους άλλους ομοδίκους.

⁵³ Γέσιου – Φαλτσή, ό.π., σελ. 126 – 127.

⁵⁴ Μητσόπουλος, ό.π., σελ. 167 – 168. Έτσι και Φρέρης, ό.π., σελ. 70.

Παράλληλα, ότι το δικαστικό ένσημο καταβάλλεται χωριστά από κάθε ομόδικο, ότι τρίτος μπορεί να ασκήσει κύρια παρέμβαση, είτε εναντίον όλων, είτε εναντίον ορισμένου ή ορισμένων ομοδίκων, ότι κάθε ομόδικος μπορεί να παρέμβει προσθέτως υπέρ του ομοδίκου του ή υπέρ του αντιδίκου του ομοδίκου του, ότι κάθε ομόδικος μπορεί να ασκήσει αυτοτελώς ένδικα μέσα, όπως θα αναλυθεί κατωτέρω, ότι οι προθεσμίες τρέχουν χωριστά για κάθε ομόδικο, ότι το δεδικασμένο κρίνεται χωριστά ως προς κάθε ομόδικο, ότι μεταξύ των ομοδίκων δεν δημιουργείται δεδικασμένο ούτε επιτρέπεται η άσκηση ενδίκου μέσου του ενός κατά του άλλου, πλην εξαιρέσεων που θα αναλυθούν κατωτέρω⁵⁵. Η ανεξάρτητη δικονομική θέση των απλών ομοδίκων κάμπτεται στα άρθρα 9 και 37 παρ. 1 ΚΠολΔ που ορίζουν περί υλικής και κατά τόπον αρμοδιότητας αντίστοιχα, στο άρθρο 75 παρ. 2 ΚΠολΔ που ορίζει την κατόπιν διαταγής του δικαστηρίου επί αναγκαιότητας ενιαίας διεξαγωγής της δίκης κλήτευση από τον ομόδικο που επισπεύδει τη δίκη και των υπολοίπων ομοδίκων του, στο άρθρο 228 ΚΠολΔ που επεκτείνει την προθεσμία κλήτευσης στη δίκη όλων των ομοδίκων εάν ένας από αυτούς διαμένει στο εξωτερικό ή είναι άγνωστης διαμονής, αλλά και στο άρθρο 537 ΚΠολΔ, το οποίο επεκτείνει τα αποτελέσματα της ασκήσεως της εφέσεως από έναν ομόδικο στους λοιπούς αδρανήσαντες να ασκήσουν αυτό, υπό ορισμένες προϋποθέσεις που θα αναλυθούν κατωτέρω.

Η διεξαγωγή των περισσότερων δικών σε κοινή διαδικασία σημαίνει ότι οι ομόδικοι μπορούν να παρίστανται με κοινό πληρεξούσιο δικηγόρο και μπορούν να καταθέσουν κοινές προτάσεις, ότι η εξαίρεση δικαστή με αίτηση κάποιου ομοδίκου είναι ενιαία για όλους του ομοδίκους αφού δικάζονται από κοινό δικαστήριο, ότι έκαστος ομόδικος μπορεί να επικαλεστεί τις αποδείξεις που προσκόμισαν οι άλλοι ομόδικοι, εφόσον πρόκειται για απόδειξη κοινού πραγματικού γεγονότος που αφορά όλους τους ομοδίκους, ότι η δικαστική ομολογία μπορεί να αξιολογηθεί ως δικαστικό τεκμήριο ως προς τους υπόλοιπους, ότι επιτρέπεται η άσκηση ενδίκου μέσου από κοινού⁵⁶.

⁵⁵ Μητσόπουλος, ό.π., σελ. 168 – 169. Έτσι και Φρέρης, ό.π., σελ. 70 – 71.

⁵⁶ Μητσόπουλος, ό.π., σελ. 169 – 170. Έτσι και Φρέρης, ό.π., σελ. 71 – 72.

Γ4. ΑΠΛΗ ΟΜΟΔΙΚΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΣ ΑΣΚΗΣΗ ΕΝΔΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ

Όπως καταδείχθηκε ανωτέρω, στην απλή ομοδικία η επίδικη έννομη σχέση δεν είναι μία αλλά περισσότερες, και υφίστανται τόσα αντικείμενα δίκης όσα και οι απλοί ομόδικοι. Επομένως και το περιεχόμενο της δικαστικής απόφασης για κάθε μεμονωμένο ομόδικο μπορεί να είναι διαφορετικό από εκείνο των άλλων ομοδίκων. Άρα, εφόσον ο απλός ομόδικος παρίσταται σε σχέση με τον ομόδικό του σε διαφορετική δίκη και οι διαδικαστικές πράξεις που επιχειρεί έχουν κατά νόμο αποτέλεσμα μόνο στη δική του δίκη, τότε και το αποτέλεσμα της δίκης μπορεί να είναι διαφορετικό γι αυτόν από εκείνο των άλλων ομοδίκων⁵⁷. Κατά συνέπεια, επί υπάρξεως απλής ομοδικίας στην πρωτόδικη δίκη, κάθε ομόδικος μπορεί να ασκεί ένδικο μέσο μόνος του ή από κοινού με τους λοιπούς, σε κάθε όμως περίπτωση η άσκησή του ενεργεί μόνο στη δίκη του ομοδίκου από ή κατά του οποίου ασκήθηκε⁵⁸.

Αναφορικά λοιπόν με το ένδικο μέσο της ανακοπής ερημοδικίας, κάθε απλός ομόδικος από τους ερημοδικασθέντες ομόδικους μπορεί να την ασκήσει κατά τα άρθρα 75 παρ. 1 ΚΠολΔ και 502 παρ. 1 ΚΠολΔ⁵⁹, αρκεί το έννομο συμφέρον του να θεμελιώνεται στον αποκλεισμό του από την πρωτόδικη δίκη, είτε επειδή δεν κλητεύθηκε καθόλου ή δεν κλητεύθηκε νόμιμα ή εμπρόθεσμα, είτε επειδή συντρέχει λόγος ανώτερης βίας κατ' άρθρο 501 ΚΠολΔ⁶⁰. Η προθεσμία προς άσκηση ανακοπής ερημοδικίας τρέχει ξεχωριστά για έκαστο των ομοδίκων από την επίδοση της απόφασης σε καθέναν από αυτούς κατ' άρθρο 503 ΚΠολΔ, αφού ως προελέχθη πρόκειται για ξεχωριστές δίκες, τόσες όσοι και οι ομόδικοι. Τα ίδια ισχύουν και ως προς την παθητική νομιμοποίηση των απλών ομοδίκων στη δίκη της ανακοπής ερημοδικίας, καθώς ο ερήμην δικασθείς μπορεί να στρέψει το ένδικο μέσο κατά του αντιδίκου του, ήτοι κατά τη βούλησή του, κατά ενός ή περισσότερων απλών ομοδίκων⁶¹.

Αναφορικά με την ενεργητική νομιμοποίηση προς άσκηση του ενδίκου μέσου της εφέσεως, κάθε ομόδικος μπορεί, κατ' άρθρο 516 παρ. 1 ΚΠολΔ, και εφόσον

⁵⁷ Νίκας, Ο δικαστικός συμβιβασμός, σελ. 96.

⁵⁸ Γέσιου – Φαλτσή, ό.π., σελ. 208.

⁵⁹ Πανταζόπουλος, Ένδικα μέσα και ανακοπές, σελ. 25.

⁶⁰ Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας (-Πανταζόπουλος) Ερμηνεία Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, άρθρο 502, σελ. 39.

⁶¹ Μαργαρίτης, Ερμηνεία ΚΠολΔ, άρθρο 502, σελ. 774.

κατέστη διάδικος στην πρωτόδικη δίκη⁶², είτε χωριστά, είτε από κοινού με όλους ή μερικούς από τους ομοδίκους του, να ασκήσει το εν λόγω ένδικο μέσο⁶³. Επί απλής βέβαια ομοδικίας, στην οποία κρατεί η αρχή της υποκειμενικής ενέργειας των διαδικαστικών πράξεων, επηρεάζεται με την άσκηση της εφέσεως μόνο η δίκη εκάστου ασκούντος αυτήν ομοδίκου⁶⁴, και το παραδεκτό των λόγων που προβάλλει έκαστος ομόδικος θα πρέπει να εξετασθεί ξεχωριστά ως προς αυτόν, με γνώμονα τη βλάβη του από την εκκαλουμένη απόφαση⁶⁵. Εφόσον, ως προελέχθη και ανωτέρω, με την άσκηση εφέσεως από έκαστο των απλών ομοδίκων διανοίγεται ξεχωριστή δίκη, η ήττα από την εκκαλουμένη απόφαση και το έννομο συμφέρον προς άσκηση εφέσεως κρίνεται για καθέναν ξεχωριστά⁶⁶. Ακόμα και στην περίπτωση που η έφεση ασκείται από όλους τους απλούς ομοδίκους διά κοινού δικογράφου, η προσβολή παραμένει αυτοτελής, καθώς και στην περίπτωση αυτή κάθε ομόδικος ζητεί την έκδοση διαφορετικής απόφασης επί της δικαστικής αξίωσης που τον αφορά⁶⁷. Τα ίδια ισχύουν και για τους πρόσθετους λόγους έφεσης.

Όσον αφορά στην παθητική νομιμοποίηση των απλών ομοδίκων, ο αντιδίκος – εκκαλών των απλών ομοδίκων στρέφει την έφεσή του μόνο κατ' εκείνων έναντι των οποίων επιδιώκει την εξαφάνιση ή μεταρρύθμιση της εκκαλούμενης απόφασης⁶⁸, λόγω των πλειόνων εννόμων σχέσεων δίκης που δημιουργούνται επί απλής ομοδικίας και της αυτοτέλειας των. Καθιστάμενος κατά τούτο εφεσίβλητος ο απλός ομόδικος, νομιμοποιείται ν' ασκήσει αντέφεση κατά του αντιδίκου του κατ' άρθρο 523 ΚΠολΔ. Η έφεση του απλού ομοδίκου απευθύνεται απαράδεκτα κατά του ομοδίκου του⁶⁹, εκτός και αν η απόφαση περιέχει βλαπτική διάταξη για τον εκκαλούντα κι ευνοϊκή για τον τελευταίο, όπως όταν το πρωτοβάθμιο δικαστήριο έλυσε προδικαστικό

⁶² Διάδικος κατά την τυπική και κρατούσα στο δίκαιό μας έννοια όρου είναι εκείνος που ζητεί ή κατά του οποίου ζητείται η παροχή έννομης προστασίας.

⁶³ ΕφΠειρ 34/2005, ΝοΒ 2006, σελ. 714.

⁶⁴ Πανταζόπουλος, ό.π., σελ. 49.

⁶⁵ Οικονόμου (-Γιαννόπουλος), Η έφεση – συστηματική κατ' άρθρο ερμηνεία του ΚΠολΔ, άρθρο 516, σελ. 72.

⁶⁶ Βαθρακοκόιλης, Η έφεση, σελ. 154.

⁶⁷ Μπαμπινιώτης, Μεταβιβαστικό αποτέλεσμα της έφεσης, σελ. 333.

⁶⁸ Πρβλ. ενδεικτικά ΑΠ 1352/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «.....Σε περίπτωση απλής ομοδικίας, επομένως, η οποία υπάρχει και όταν ενάγονται περισσότεροι του ενός ως εις ολόκληρον υπόχρεοι για αποζημίωση από αδικοπραξία δεν είναι αναγκαίο να απευθύνεται η έφεση κατά όλων των διαδίκων....».

⁶⁹ Πρβλ. ενδεικτικά ΕφΑΘ 4516/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

ζήτημα κατά τρόπο που βλάπτει τον εκκαλούντα και ωφελεί τον ομόδικό του⁷⁰, ή απέρριψε αίτηση που υπέβαλε ο ένας ομόδικος κατά του άλλου, όπως την προσεπίκληση δικονομικού εγγυητή του ενός ομοδίκου κατά του άλλου⁷¹, ή όταν ο ομόδικός του συντάχθηκε με τις απόψεις και υποστήριξε τις αιτήσεις του αντιδίκου⁷².

Τίθεται επί μακρόν, καθώς έχει χυθεί γι αυτό πολύ μελάνι, το ζήτημα, εάν οι απλοί ομόδικοι που επιθυμούν την άσκηση του ενδίκου μέσου της εφέσεως, είναι υποχρεωμένοι ή όχι να αναμένουν να καταστεί η εκκαλούμενη απόφαση οριστική και τελειωτική για όλους τους ομοδίκους κατά το άρθρο 513 παρ. 1 β' ΚΠολΔ. Σύμφωνα με το άρθρο 513 παρ. 1 ΚΠολΔ, έφεση επιτρέπεται μόνο κατά των τελειωτικών αποφάσεων που περατώνουν οριστικά όλη τη δίκη ή μόνο τη δίκη για την αγωγή ή την ανταγωγή, ενώ αν μια απόφαση είναι εν μέρει οριστική, δεν επιτρέπεται έφεση ούτε κατά των οριστικών διατάξεων πριν εκδοθεί οριστική απόφαση στη δίκη⁷³. Ο εν λόγω κανόνας στερήθηκε βέβαια το μεγαλύτερο μέρος του πεδίου εφαρμογής του μετά την ισχύ του ν. 2915/2001 με τον οποίο καταργήθηκε η προδικαστική απόφαση, διατηρεί ωστόσο τη σημασία του σε όλες εκείνες τις περιπτώσεις κατά τις οποίες εκδίδεται οριστική απόφαση για κάποιες από τις σωρευόμενες ή συνεκδικαζόμενες αγωγές και μη οριστική για τις υπόλοιπες, είτε διότι η συζήτησή τους αναβάλλεται ή επαναλαμβάνεται, είτε διότι η δίκη ως προς αυτές αναστέλλεται. Από την κατηγορία των σύνθετων, υποκειμενικά ή αντικειμενικά, δικών, μόνο το ζήτημα της έφεσης επί

⁷⁰ Πρβλ. ΑΠ 1467/2009, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «.....Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 74, 516 και 517 εδ. α' [ΚΠολΔ](#) συνάγεται ότι η έφεση πρέπει να απευθύνεται κατά των αντιδίκων του εκκαλούντος στην πρωτόδικη δίκη, όχι δε και κατ' εκείνων, που διετέλεσαν ομόδικοι αυτού, οι οποίοι υφίστανται την ίδια με αυτόν βλάβη από την εκκαλούμενη απόφαση. Κατ' εξαίρεση η έφεση μπορεί να απευθύνεται και κατά των ομοδίκων του εκκαλούντος στην πρωτόδικη δίκη ή ορισμένου από αυτούς, αν η προσβαλλόμενη απόφαση περιέχει επιβλαθή διάταξη για ένα από τους ομοδίκους και υπέρ άλλου, ή απέρριψε αίτηση, που υπέβαλε ο ένας ομόδικος. Αυτό μπορεί να συμβεί, όταν η διαδικασία επιτρέπει την ανάπτυξη αντιδικίας για την προάσπιση των αντιθέτων συμφερόντων του (π.χ. σε δίκη διανομής).»

⁷¹ Πρβλ. ΕφαΘ 9398/1996, ΑΠ 1/1993, όλες από ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

⁷² Πρβλ. ΕφαΘ 236/1993, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «..... δεν αποκλείεται και απλός ακόμη ομόδικος να έχει έννομο συμφέρον να απευθύνει την εφεσή του και κατ' άλλου ομοδίκου του (βλ. Στ. Πατεράκη ό. π. σελ. 552 και αυτού παραπομπές). Στην κρινόμενη υπόθεση ο εκκαλών Ι. Π. την εφεσή του κατά της αποφάσεως, που εκδόθηκε επί της τριτανακοπής του Χ. Π., απευθύνει και κατά της ομοδίκου του στην πρωτόδικη δίκη Β. Φ. Προς τούτο επικαλείται και έχει έννομο συμφέρον, καθόσον η ομόδικός του στον πρώτο βαθμό συντάχθηκε με τις απόψεις του ανακόπτοντος και αμφισβήτησε τη δίκη του μισθωτική σχέση επί του καταστήματος. Επομένως, ο ισχυρισμός της εφεσίβλητης Β. Φ. ότι απαραδέκτως στρέφεται κατ' αυτής η έφεση του Ι. Π. πρέπει ν' απορριφθεί». Έτσι και Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας (- Πανταζόπουλος), ό.π., άρθρο 517, σελ. 89, Κολοτούρος (- Μήτσου), Ένδικα μέσα & βοηθήματα κατά τον ΚΠολΔ, σελ. 87, Σαμουήλ, Η έφεση κατά τον ΚΠολΔ, σελ. 160.

⁷³ Μπαμπινιώτης, ό.π., σελ. 336.

συνεκδικάσεως αγωγής – ανταγωγής κι επί απλής ομοδικίας θεωρείται σήμερα λυμένο, το πρώτο λόγω της ρητής νομοθετικής πρόβλεψής του στο άρθρο 513 παρ. 1 ΚΠολΔ, και το δεύτερο λόγω ομόφωνης αντιμετώπισής του από τη νομολογία και τη δικονομική θεωρία⁷⁴. Το ζήτημα της προσβολής με έφεση απόφασης που αποφαίνεται οριστικά μόνο για μία από τις σωρευόμενες κατ' άρθρο 218 ΚΠολΔ ή μόνο για μία από τις συνεκδικαζόμενες κατ' άρθρο 246 ΚΠολΔ αγωγές, το οποίο απετέλεσε πηγή διαφωνίας μεταξύ των μελών της Συντακτικής Επιτροπής του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας που κατέληξαν στην τελική διατύπωση του σημερινού άρθρου 513 ΚΠολΔ κατά πλειοψηφία και όχι με ομοφωνία⁷⁵, παραμένει σε εκκρεμότητα.

Πιστή στο γράμμα της εν λόγω διάταξης, η κρατούσα παλαιότερα στη δικονομική θεωρία άποψη δεχόταν ότι η απόφαση που καθίσταται οριστική ή τελεσίδικη μόνο για έναν ή κάποιους εκ των απλών ομοδίκων, δεν προσβάλλεται παραδεκτά με έφεση ή αναίρεση αντίστοιχα από εκείνους ή τον κοινό αντίδικο, προτού αυτή καταστεί οριστική ή τελεσίδικη και για τους λοιπούς⁷⁶. Το ίδιο συνέβαινε και υπό το καθεστώς της προϊσχύσασας διατάξεως του άρθρου 181 της Πολιτικής Δικονομίας, όπως αυτή είχε τροποποιηθεί από το άρθρο 2 α.ν. 980/22.2.1946, κατά την οποία δεν ήταν επιτρεπτή η άσκηση εφέσεως εναντίον εν μέρει οριστικών αποφάσεων, στις οποίες μεταξύ των άλλων υπάγονταν και εκείνες, που έκριναν οριστικά ορισμένα μόνο από τα «υποκειμενικά σωρευόμενα» αιτήματα⁷⁷.

Η θέση αυτή καταρρίφθηκε τη δεκαετία του 1980 με τρεις αποφάσεις της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου που υποστήριξαν ότι εάν η απόφαση καταστεί οριστική ή τελεσίδικη αυτοτελώς για έναν εκ των απλών ομοδίκων, παραδεκτά προσβάλλεται με έφεση ή αναίρεση από εκείνον ή στρέφεται κατ' εκείνου από τον κοινό αντίδικο⁷⁸. Πράγματι, η προσβολή οριστικών αποφάσεων ή οριστικών

⁷⁴ Μακρίδου, Έφεση κατά οριστικών και τελειωτικών αποφάσεων επί σωρεύσεως και συνεκδικάσεως αγωγών, ΕλλΔνη 2006, σελ. 979.

⁷⁵ Πρβλ. Κουσόγλου, Το ένδικον μέσον της εφέσεως κατά τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, ΝοΒ 1972, σελ. 156 – 157.

⁷⁶ Πρβλ. ενδεικτικά Γέσιου – Φαλτσή, ό.π., σελ. 211, Μητσόπουλο, ό.π., σελ. 170, Σινανιώτη, Η αναίρεση κατά τον ΚΠολΔ, εκδ. 2006, σελ. 22 επ.

⁷⁷ Τσικρικάς, Το μεταβιβαστικό αποτέλεσμα της εφέσεως στην πολιτική δίκη, σελ. 151, υποσ. 77.

⁷⁸ ΟΛΑΠ 744/1982, ΝοΒ 1983, σελ. 808, ΟΛΑΠ 902/1982, ΝοΒ 1983, σελ. 209, ΟΛΑΠ 401/1981, ΝοΒ 1981, σελ. 1557. Μεταγενέστερα και η ΟΛΑΠ 18/2001, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «...Περαιτέρω εκ του συνδυασμού της πρώτης των διατάξεων αυτών προς τις διατάξεις των άρθρων 74, 75 παρ. 1 και 2, 76 παρ. 1 συνάγεται ότι επί απλής ομοδικίας: η εκδοθείσα οριστική απόφαση καθίσταται τελεσίδικη αυτοτελώς έναντι εκάστου των ομοδικούντων και συνεπώς είναι προσβλητή με αναίρεση κατά το μέρος τούτο, πριν δηλαδή καταστεί τελεσίδικη και ως προς τους λοιπούς διαδίκους...».

διατάξεων μόνον όταν η απόφαση καταστεί εν όλω οριστική υπηρετεί την αρχή της οικονομίας της δίκης, αφού αποφεύγεται η κατάτμηση της διαφοράς μεταξύ των δικαστηρίων πρώτου και δεύτερου βαθμού δικαιοδοσίας, γεγονός που συμβάλλει στον ταχύτερο τερματισμό της δίκης, ωστόσο ο κίνδυνος αυτός δεν ελλοχεύει στην περίπτωση της απλής ομοδικίας όπου κάθε απλός ομόδικος θεωρείται διαφορετικός διάδικος και ασκεί κατά της αυτής απόφασης το δικό του ένδικο μέσο. Η οριστική ή τελεσίδικη απόφαση για έναν απλό ομόδικο περατώνει τη δίκη για αυτόν στον πρώτο ή δεύτερο βαθμό αντίστοιχα κι έτσι μπορεί κατά το μέρος αυτό να προσβληθεί αντίστοιχα με έφεση ή αναίρεση⁷⁹. Συνεπώς, ορθώς η νομολογία προέβη σε αυτή τη διορθωτική ερμηνεία του άρθρου 513 ΚΠολΔ, διότι σε διαφορετική περίπτωση εκείνοι μεν οι ενάγοντες για τους οποίους αποφαινεται οριστικά το πρωτοβάθμιο ή τελεσίδικα το πρωτοβάθμιο ή το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, θα πρέπει να αναμένουν την ολοκλήρωση της δικαιοδοτικής κρίσεως και ως προς τους υπολοίπους για να επιδώσουν την τελειωτική πλέον απόφαση και να θέσουν σε κίνηση την προθεσμία της εφέσεως ή αναιρέσεως, ενώ σε περίπτωση που η ομοδικία υφίσταται από την πλευρά των εναγομένων, εκδίδεται δε για ορισμένους από αυτούς οριστική απόφαση, προσωρινά εκτελεστή, ή τελεσίδικη εκτελεστή, οι τελευταίοι θα αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο της εκτελέσεως, χωρίς να έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν έφεση ή αναίρεση αντίστοιχα και να ζητήσουν την αναστολή εκτελέσεως της εναντίον τους εκδοθείσας απόφασης⁸⁰. Η ίδια θέση έχει πλέον συντριπτικά επικρατήσει και στη δικονομική θεωρία και εφαρμόζεται αναλογικά και ως προς το ένδικο μέσο της αναψηλαφήσεως⁸¹.

Ως προελέχθη πολλάκις ανωτέρω, επί απλής ομοδικίας κρατεί η αρχή της υποκειμενικής ενέργειας των διαδικαστικών πράξεων λόγω της ανεξάρτητης θέσεως των απλών ομοδίκων, ήτοι κάθε απλός ομόδικος επιχειρεί ανεξάρτητα από τους υπολοίπους διαδικαστικές πράξεις που επηρεάζουν μόνο τη δική του δίκη⁸². Η αρχή της υποκειμενικής ενέργειας των πράξεων των απλών ομοδίκων ισχύει όχι μόνο κατά τη διάρκεια της πρωτοβάθμιας δίκης αλλά και μετά την έκδοση της πρωτόδικης απόφασης, αφού κάθε ομόδικος μπορεί να προχωρεί στην άσκηση ενδίκων μέσων

⁷⁹ Μακρίδου, ό.π., σελ. 982.

⁸⁰ Τσικρικάς, ό.π., σελ. 151 – 152, υποσ. 77.

⁸¹ Ενδεικτικά Μπαμπινιώτης, ό.π., σελ. 336. Έτσι και Μακρίδου, ό.π., σελ. 981 – 983, Σαμουήλ, ό.π., σελ. 100.

⁸² Μακρίδου, Η σιωπηρή αποδοχή των δικαστικών αποφάσεων κατά τον ΚΠολΔ, σελ. 200.

μόνος ή από κοινού με τους υπολοίπους, το δε παραδεκτό του ενδίκου μέσου που ασκήθηκε ερευνάται ξεχωριστά ως προς κάθε έναν ομοδικο. Ακόμη και όταν η απόφαση έχει το ίδιο περιεχόμενο ως προς όλους του ομοδίκους, το δεδικασμένο είναι δυνατό να διαφοροποιηθεί μετά από επιτυχή άσκηση εφέσεως από ή εναντίον άλλου ομοδίκου⁸³. Κάμψη της αρχής της υποκειμενικής ενέργειας των διαδικαστικών πράξεων των απλών ομοδίκων εισάγεται με τη διάταξη του άρθρου 537 ΚΠολΔ που είναι και η μόνη διάταξη από το κεφάλαιο της εφέσεως στην οποία υπερακοντίζεται η διαδικαστική – εξωτερική συνένωση των περισσοτέρων δικών των απλών ομοδίκων⁸⁴.

Κατά τη διάταξη του άρθρου 537 ΚΠολΔ *«αν περισσότεροι νικήθηκαν με την ίδια απόφαση και για τους ίδιους λόγους και ένας μόνο άσκησε έφεση, η απόφαση που δέχεται την έφεση ισχύει και υπέρ των ομοδίκων που δεν άσκησαν έφεση, εφόσον δεν αποδέχτηκαν την πρωτόδικη απόφαση»*. Για να επεκταθεί το αποτέλεσμα της κατ' έφεση δίκης σε άλλον απλό ομοδικο, η ομοδικία πρέπει να υπάρχει κατά το χρόνο της έκδοσης της απόφασης του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου και όχι να ανακύπτει εκ των υστέρων⁸⁵. Επιπλέον πρέπει να συντρέχουν ως προς τον απλό ομοδικο οι κάτωθι προϋποθέσεις σωρευτικά:

α) Να νικήθηκε στην πρωτοβάθμια δίκη με την ίδια απόφαση και για τους ίδιους λόγους με τον εκκαλέσαντα ομοδικο⁸⁶. Δηλαδή απαιτείται η ταυτότητα της πρωτόδικης απόφασης και των λόγων για τους οποίους νικήθηκαν οι περισσότεροι ομοδικοί, ήτοι απαιτείται να υπάρχει ταυτότητα αιτιολογικού και διατακτικού της πρωτόδικης απόφασης ως προς όλους τους ομοδίκους⁸⁷.

β) Να μην άσκησε ο ίδιος έφεση ή αντέφεση. Με την περίπτωση της μη ασκήσεως εφέσεως εξομοιώνεται και η εκ μέρους ενός ή ορισμένων από τους εκκαλούντες ομοδίκους παραίτηση από το δικόγραφο της εφέσεως, επειδή τότε θεωρείται ότι ουδέποτε ασκήθηκε η έφεση και η έκκλητη δίκη καταργείται⁸⁸, αλλά και η εκ μέρους του/τους άσκηση εφέσεως που απορρίφθηκε ως απαράδεκτη, π.χ. ως αόριστη ή εκπρόθεσμη, όχι όμως ως αβάσιμη και ανυποστήρικτη⁸⁹. Διχογνωμία δημιουργήθηκε

⁸³ Πίψου, Η επέκταση του δεδικασμένου από τις αποφάσεις του εφετείου κατά το άρθρο 537 ΚΠολΔ, Αρμ 1988, σελ. 179.

⁸⁴ Κατηφόρης, Το επεκτατικό αποτέλεσμα της εφέσεως κατά το άρθρο 537 ΚΠολΔ, σελ. 36.

⁸⁵ Μαργαρίτης, ό.π., άρθρο 537, σελ. 874.

⁸⁶ Πρβλ. ΑΠ 1841/2008, ΤΝΠ ΔΣΑ.

⁸⁷ Πίψου, ό.π., σελ. 181.

⁸⁸ Πίψου, ό.π., σελ. 182.

⁸⁹ Πρβλ. ΕφΑθ 3174/1993, ΕλλΔνη 1995, σελ. 216. Έτσι και Ζόμπολας, Η έφεση, σημ. 410, σελ. 125.

όσον αφορά στην εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 537 ΚΠολΔ, όταν ορισμένοι ομόδικοι άσκησαν έφεση που όμως δεν είχε συζητηθεί ακόμη κατά το χρόνο έκδοσης της απόφασης που δέχεται την έφεση άλλου ομοδίκου, με την κρατούσα άποψη να τίθεται υπέρ της εφαρμογής της διάταξης και σε αυτήν την περίπτωση, οπότε και υπέρ της απορρίψεως της εκκρεμούς εφέσεως που δεν θα έχει πλέον αντικείμενο, λόγω ελλείψεως εννόμου συμφέροντος. Μειωθηφούσα άποψη τάσσεται υπέρ της μη εφαρμογής της, καθώς δεν είναι δυνατόν να γίνεται λόγος για επέκταση των αποτελεσμάτων της αποφάσεως του εφετείου στους ομοδίκους των οποίων η έφεση εκκρεμεί, επειδή η έκβαση της δίκης τους είναι άγνωστη⁹⁰.

γ) Να μην αποδέχθηκε την απόφαση. Η αποδοχή μπορεί να γίνει ρητά ή σιωπηρά⁹¹, και αποκλείει την επέκταση σε αυτόν των ευνοϊκών αποτελεσμάτων της εφετειακής αποφάσεως, διότι ο απλός ομόδικος που αποδέχεται την εκδοθείσα απόφαση εκφράζει, είτε ρητά, με δήλωση βουλήσεως, είτε σιωπηρά, με πράξη βουλήσεως, τη βούλησή του να παραιτηθεί από κάθε δικονομικό δικαίωμα προσβολής της αποφάσεως και δηλώνει τη συμμόρφωσή του προς την εκδοθείσα απόφαση, ώστε κάθε απόπειρα επεκτάσεως σ' αυτόν των ευνοϊκών αποτελεσμάτων της εφετειακής απόφασης να έρχεται σε αντίθεση με την εκπεφρασμένη βούλησή του⁹². Αμφισβήτηση γεννήθηκε στους κόλπους της θεωρίας και της νομολογίας για το αν το άρθρο 537 ΚΠολΔ βρίσκει εφαρμογή όταν ο απλός ομόδικος απώλεσε το δικονομικό δικαίωμα να εκκαλέσει την απόφαση λόγω παραμελήσεως της νόμιμης προθεσμίας για άσκηση ενδίκων μέσων ή μήπως η απώλεια της νόμιμης αυτής προθεσμίας πρέπει να ερμηνευθεί ως σιωπηρή αποδοχή της οριστικής δικαστικής αποφάσεως. Κρατούσα είναι η άποψη ότι η διάταξη τυγχάνει εφαρμογής και σε αυτή την περίπτωση, καθώς η αποδοχή προϋποθέτει το στοιχείο της βουλήσεως, ενώ η εκπνοή των νόμιμων προθεσμιών δεν συνιστά απόρροια εκφρασθείσας βουλήσεως, αλλά συνέπεια της μη τηρήσεως των όρων που τίθενται από τις δικονομικές διατάξεις⁹³.

Παλαιότερη αλλά και νεότερη νομολογία αξιώνει, προκειμένου να εφαρμοστεί το άρθρο 537 ΚΠολΔ, και τη συνδρομή των κάτωθι προϋποθέσεων: α) η εφετειακή απόφαση να διαλαμβάνει διάταξη με την οποία να επεκτείνει ρητά την

⁹⁰ Πίψου, ό.π., σελ. 182.

⁹¹ Πρβλ. ΑΠ 177/2010, ΤΝΠ ΔΣΑ.

⁹² Μακρίδου, ό.π., σελ. 201.

⁹³ Μακρίδου, ό.π., σελ. 202. Έτσι και ΑΠ 31/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «.....Αποδοχή της απόφασης, κατά την κρατούσα άποψη, δεν συνάγεται από την παραμέληση άσκησης έφεσης μέσα στη νόμιμη προθεσμία».

ισχύ της και ως προς τους ομοδίκους που δεν άσκησαν έφεση, και β) οι μη εκκαλέσαντες ομόδικοι να συμμετέχουν ενεργά, με οποιονδήποτε τρόπο, όπως με την άσκηση κύριας ή πρόσθετης παρέμβασης, στην έκκλητη δίκη επιζητώντας την εφαρμογή του άρθρου αυτού⁹⁴. Η εν λόγω άποψη ωστόσο δεν κρατεί ούτε στη θεωρία ούτε στη νομολογία, κατά τις οποίες η εφετειακή απόφαση ισχύει αυτοδικαίως και για τους ομοδίκους του εκκαλούντος, διότι η έκταση της ισχύος της στηρίζεται στο νόμο, και δεν είναι αναγκαία η με οποιονδήποτε τρόπο ενεργός συμμετοχή τους στη δίκη, ούτε να μνημονεύεται στην απόφαση ότι αυτή ισχύει και υπέρ των ομοδίκων που δεν άσκησαν έφεση⁹⁵.

Κατόπιν των ανωτέρω καθίσταται φανερό ότι η λειτουργία του άρθρου 537 ΚΠολΔ συνίσταται στην επέκταση του ουσιαστικού δεδικασμένου από την εφετειακή απόφαση και σε πρόσωπα που δεν ήταν διάδικοι στην κατ' έφεση δίκη, κατ' εξαίρεση της υποκειμενικής ενέργειας του δεδικασμένου, θεσπίζοντας κατ' αυτό τον τρόπο μία «περιορισμένη αποδοχή κοινωνικότερων αντιλήψεων στην πολιτική δίκη». Με την εν λόγω διάταξη προστίθεται μία νέα περίπτωση επεκτάσεως των υποκειμενικών ορίων του δεδικασμένου, πέρα από αυτές που διαγράφονται στα άρθρα 325 επ. ΚΠολΔ, και κατ' επέκταση και των υποκειμενικών ορίων της εκτελεστότητας της αποφάσεως, δεδομένου ότι το άρθρο 919 ΚΠολΔ προσδιορίζει τα όρια αυτά με παραπομπή στα αντίστοιχα όρια του δεδικασμένου⁹⁶. Σε καμία περίπτωση δε χωρεί με την εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 537 ΚΠολΔ πλασματική αναγνώριση της ιδιότητας διαδίκου στους μη εκκαλέσαντες ομοδίκους, όπως υποστηριζόταν στο προϊσχύσαν δίκαιο⁹⁷, σημείο που καθορίζει και τη νομιμοποίησή τους προς προσβολή της εφετειακής απόφασης με ανακοπή ερημοδικίας ή με τα έκτακτα ένδικα μέσα⁹⁸. Τα

⁹⁴ Πίψου, ό.π., σελ. 177. Έτσι και ΑΠ 213/1980, ΝοΒ 1980, σελ. 1485 επ., και ΑΠ 1274/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «...Κατά την αληθή έννοια του δικονομικού αυτού κανόνος για να επεκταθεί το αποτέλεσμα της κατ' έφεση δίκης σε άλλον μη εκκαλέσαντα ομόδικο πρέπει, πλην άλλων, να συμμετέχε ο ομόδικος αυτός ενεργώς καθ' οιονδήποτε άλλον τρόπο της εκκλήτου δίκης και να επιζητήσει την εφαρμογή του άρθρου αυτού, η δε απόφαση του Εφετείου να διέλαβε διάταξη περί επεκτάσεως της ισχύος της και σ' αυτόν».

⁹⁵ Ενδεικτικά Μαργαρίτης, ό.π., άρθρο 537, σελ. 874. Έτσι και Πατεράκης, Προβλήματα ομοδικίας στην κατ' έφεση δίκη, ΝοΒ 1989, σελ. 552. Πρβλ. και ΑΠ 187/2007, Δ 2007, σελ. 593.

⁹⁶ Πίψου, ό.π., σελ. 185 – 186.

⁹⁷ Η σύγχυση προέκυψε από το γεγονός ότι η διάταξη του άρθρου 537 ήταν κατά βάση όμοια με εκείνη του άρθρου 782 ΠολΔ/1834 (Μητσόπουλος, ό.π., σελ. 170, υποσ. 18.), το οποίο ερμηνεύθηκε ως εξαίρεση στην αρχή της ανεξαρτησίας των ομοδίκων και γύρω από το οποίο δημιουργήθηκε αμφισβήτηση αν εφαρμόζεται και στα δύο είδη ομοδικίας, απλή και αναγκαία (Πίψου, ό.π., σελ. 178).

⁹⁸ Ενδεικτικά Πίψου, ό.π., σελ. 188. Έτσι και Πατεράκης, ό.π., σελ. 552.

τελολογικά θεμέλια της διάταξης του άρθρου 537 ΚΠολΔ ανάγονται στην αρχή της οικονομίας της δίκης, με την εξαίρεση ταυτοχρόνως της υποκειμενικής ενέργειας του δεδουλευμένου, δεδομένου ότι η έκδοση αντιφατικών αποφάσεων αποτελεί βαρύτατη δικονομική παράβαση, που προκαλεί αφόρητη σύγχυση στους δικαζόμενους και κλονίζει ανεπανόρθωτα και το γόητρο της δικαιοδοτικής λειτουργίας⁹⁹.

Ως προς την ενεργητική και παθητική νομιμοποίηση προς άσκηση των εκτάκτων ενδίκων μέσων της αναψηλαφήσεως και της αναιρέσεως των απλών ομοδίκων κατά τα άρθρα 542 και 543 ΚΠολΔ, καθώς και 556 και 558 ΚΠολΔ αντίστοιχα, ισχύουν τα προαναφερθέντα για το ένδικο μέσο της εφέσεως, πλην της διάταξης του άρθρου 537 ΚΠολΔ που τυγχάνει εφαρμογής μόνο στην εφετειακή δίκη¹⁰⁰. Δηλαδή έκαστος ομοδίκος, μόνος ή από κοινού με τους ομοδίκους της επιλογής του, νομιμοποιείται να ασκήσει τα ανωτέρω ένδικα μέσα, χωρίς η άσκηση αυτή να ωφελεί ή να βλάπτει τους αδρανήσαντες ομοδίκους, αλλά και ο αντίδικος των ομοδίκων στρέφει το ένδικο μέσο μόνο κατ' εκείνων από τους ομοδίκους, έναντι των οποίων έχει έννομο συμφέρον για την εξαφάνιση της απόφασης¹⁰¹. Τα ίδια ισχύουν και για τους πρόσθετους λόγους αναίρεσης κατ' άρθρο 569 ΚΠολΔ.

Βασική προϋπόθεση τόσο για την ενεργητική όσο και για την παθητική νομιμοποίηση των απλών ομοδίκων στις δίκες των παραπάνω ενδίκων μέσων είναι να ήταν διάδικοι στη δίκη κατά την οποία εξεδόθη η προσβαλλόμενη απόφαση, όπως κατεδείχθη διά μέσου της παράθεσης της διάταξης του άρθρου 537 ΚΠολΔ αμέσως παραπάνω, αλλά και η προσβαλλομένη να έχει καταστεί τελεσίδικη για έκαστο των ομοδίκων. Εξάλλου, η τελεσιδικία επέρχεται και το δεδουλευμένο παράγεται για κάθε ομόδικο ξεχωριστά, είτε με την έκδοση απόφασης του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, υπό την προϋπόθεση βέβαια ότι η τελευταία δεν υπόκειται στο ένδικο μέσο της ανακοπής ερημοδικίας, είτε με την άπρακτη παρέλευση της προθεσμίας ασκήσεως τακτικών ενδίκων μέσων, είτε με τη μονομερή παραίτηση από το δικαίωμα προς άσκηση ενδίκων μέσων, ή από το δικόγραφο, στην περίπτωση που έχει παρέλθει πια η προθεσμία προς άσκηση των εν λόγω τακτικών εκτάκτων ενδίκων μέσων¹⁰².

⁹⁹ Κατηφόρης, ό.π., σελ. 37.

¹⁰⁰ Πρβλ. ΑΠ 1285/2018, ΤΝΠ areiospagos .

¹⁰¹ Μαργαρίτης, ό.π., άρθρα 542 επ. , σελ. 879 επ. Έτσι και Μπρακατσούλας, Έφεση και αναψηλάφηση, σελ. 315 επ.. Πρβλ. και Ζόμπολα, Η αναίρεση στην πράξη κατά τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, σελ. 92 επ. , Σινανιώτη, Η αναίρεση κατά τον ΚΠολΔ, σελ. 51 επ., Καλαβρό, Η αναίρεση κατά τον ΚΠολΔ, σελ. 67. Βλ. ενδεικτικά και ΑΠ 1493/2011 και ΑΠ 453/2007, όλες από ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹⁰² Πίψου, ό.π., σελ. 179.

Στην απλή ομοδικία, η οριστική απόφαση που εκδίδεται για κάποιον από τους ομοδίκους καθίσταται τελεσίδικη αυτοτελώς και μπορεί να προσβληθεί με αναίρεση ή αναψηλάφηση, έστω και αν ως προς τους λοιπούς ομοδίκους δεν έχει επέλθει η τελεσιδικία διότι λ.χ. η προσβαλλομένη υπόκειται σε ανακοπή ερημοδικίας¹⁰³. Εννοείται ότι η προθεσμία προς άσκηση των εκτάκτων αυτών ενδίκων μέσων τρέχει ξεχωριστά για κάθε ομόδικο. Αν την αναίρεση ή αναψηλάφηση ασκεί ο απλός ομόδικος, τότε αυτή στρέφεται κατά του νικητή αντιδίκου του και όχι κατά των ιδίων ομοδίκων¹⁰⁴, διότι μεταξύ των ομοδίκων δεν υφίσταται αντιδικία. Έκαστος ομόδικος δεν είναι διάδικος στην ίδια δίκη με έτερο ομόδικό του αλλά η δική του ξεχωριστή δίκη διεξάγεται απλώς σε κοινή διαδικασία με τη δίκη του ομοδίκου του¹⁰⁵. Εφόσον λοιπόν οι απλοί ομόδικοι παρίστανται σε διαφορετικές δίκες ο καθένας, δεν παράγεται με την τελεσιδικία της απόφασης ουσιαστικό δεδικασμένο στις μεταξύ τους σχέσεις.

Στον κανόνα αυτόν εντοπίζονται ορισμένες εξαιρέσεις: α) όταν η προσβληθείσα με τακτικό ένδικο μέσο δικαστική απόφαση περιέχει επιβλαβή διάταξη για κάποιον/κάποιους από τους ομοδίκους και ευεργετική για τους λοιπούς, οπότε οι ομόδικοι θα τελούν στη δίκη κατά την οποία εκδίδεται η τελεσίδικη απόφαση σε σχέση αντιδικίας, β) όταν η προσβληθείσα με τακτικό ένδικο μέσο δικαστική απόφαση απέρριψε αίτημα ενός ομοδίκου κατά ετέρου, οπότε οι ομόδικοι θα τελούν στη δίκη κατά την οποία εκδίδεται η τελεσίδικη απόφαση σε σχέση αντιδικίας, γ) όταν ένας ή περισσότεροι ομόδικοι έχουν την κατά νόμον (άρθρα 325 επ. ΚΠολΔ) ιδιότητα δυνάμει της οποίας μπορεί να επεκταθεί σε αυτούς το δεδικασμένο της απόφασης που αφορά σε έτερο ομόδικό τους, και δ) όταν η εκδοθείσα τελεσίδικη απόφαση για έναν ή κάποιους από τους ομοδίκους είναι διαπλαστική, οπότε και ισχύει έναντι πάντων, άρα και έναντι των λοιπών ομοδίκων¹⁰⁶.

Δ. Η ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΟΜΟΔΙΚΙΑ

Κοινά σημεία της αναγκαστικής ομοδικίας με την απλή εντοπίζονται αναφορικά με την ύπαρξη πλειονότητας διαδίκων και τη διεξαγωγή της δίκης σε

¹⁰³ Πρβλ. ενδεικτικά ΟλαΠ 744/1982, ΕλλΔνη 1983, σελ. 34 και ΑΠ 65/2006, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹⁰⁴ Πρβλ. ενδεικτικά ΟλαΠ 1241/1979, ΝοΒ 1980, σελ. 709 και ΑΠ 1349/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹⁰⁵ Νίκας, Το ουσιαστικόν δεδικασμένον εις τας έναντι αλλήλων σχέσεις των ομοδίκων, Δ 6, σελ. 220.

¹⁰⁶ Νίκας, ό.π., σελ. 232 – 233.

κοινή διαδικασία, διαφέρουν δε, τόσο ως προς τις προϋποθέσεις, όσο και ως προς τη δομή¹⁰⁷. Αντίστοιχα, διάφοροι είναι και οι σκοποί που επιδιώκονται με τα δύο αυτά διαφορετικά είδη ομοδικίας, καθώς η μεν απλή ομοδικία αποσκοπεί στην οικονομία της δίκης, ενώ η αναγκαία στην ομοιόμορφη, ενδεχομένως και ταυτόχρονη, παροχή έννομης προστασίας για όλους τους αναγκαίους ομοδίκους¹⁰⁸. Στο άρθρο 76 παρ. 1 εδ. α΄ ΚΠολΔ προβλέπεται ότι «όταν η διαφορά επιδέχεται ενιαία μόνο ρύθμιση ή η ισχύς της απόφασης που θα εκδοθεί εκτείνεται σε όλους τους ομοδίκους ή όταν οι ομόδικοι μόνο από κοινού μπορούν να ασκήσουν αγωγή ή να εναχθούν, ή εξαιτίας των περιστάσεων που συνοδεύουν την υπόθεση, δεν μπορούν να υπάρχουν αντίθετες αποφάσεις απέναντι στους ομοδίκους, οι πράξεις του καθενός ωφελούν και βλάπτουν τους άλλους». Είναι φανερό ότι η διάταξη δεν προβαίνει σε ακριβή εννοιολογικό προσδιορισμό της αναγκαίας ή αναγκαστικής ομοδικίας αλλά παραθέτει μια σειρά αόριστων νομικών εννοιών, των οποίων το εύρος προσδιορίζεται από τον δικάζοντα δικαστή που είναι και αυτός που θα προσδιορίσει την ύπαρξη ή μη αναγκαστικής ομοδικίας μεταξύ των ομοδίκων¹⁰⁹.

Στη δικονομία του Maurer δεν υπήρχε διάταξη αντίστοιχη με εκείνη του άρθρου 76 παρ. 1 ΚΠολΔ που να προβλέπει τις περιπτώσεις αναγκαστικής ομοδικίας και να ορίζει τις συνέπειες της απουσίας κάποιου από τους αναγκαίους ομοδίκους. Γινόταν μόνο δεκτό, δυνάμει των άρθρων 71 και 72 ΠολΔ/1834, ότι αναγκαστική ομοδικία ενυπάρχει όταν δημιουργείται δυσχέρεια διεξαγωγής της δίκης χωρίς τη συμμετοχή όλων των ομοδίκων, ή όταν καθίσταται δυσχερής ή αδύνατη η εκτέλεση της απόφασης χωρίς την ομοδικία, όπως συμβαίνει επί αδιαιρέτων παροχών. Ως προς τις συνέπειες της μη εμφανίσεως του αναγκαίου ομοδίκου, κατά μία άποψη ο διάδικος εθεωρείτο ότι ερημοδικάζεται, ενώ κατ' άλλη ότι εκπροσωπείται από τον εμφανισθέντα ομόδικό του και άρα οι ομόδικοι δικάζονται αντιμωλία, με αποτέλεσμα να μην νομιμοποιούνται προς άσκηση ανακοπής ερημοδικίας. Οι περιπτώσεις αναγκαίας ομοδικίας που προβλέφθηκαν στο άρθρο 76 παρ. 1 ΚΠολΔ προέκυψαν κατ' επιρροή της παρ. 62 της γερμανικής πολιτικής δικονομίας, κατά την οποία αναγκαστική ομοδικία υπάρχει όταν η επίδικη έννομη σχέση μόνο ενιαία μπορεί να κριθεί έναντι όλων των ομοδίκων ή όταν η ομοδικία επιβάλλεται για ειδικούς λόγους, με εξαίρεση την περίπτωση δ' του άρθρου 76 παρ. 1 ΚΠολΔ που ελήφθη από το

¹⁰⁷ Μητσόπουλος, ό.π., σελ. 171.

¹⁰⁸ Μπέης, ό.π., σελ. 670.

¹⁰⁹ Οικονόμου (- Αλικάκος), Ομοδικία και συμμετοχή τρίτων στην πολιτική δίκη, σελ. 56.

Γερμανικό Σχέδιο ΠολΔ του έτους 1931 κατόπιν προτάσεως του εισηγητή Σακκέτα¹¹⁰.

Τέσσερις είναι λοιπόν οι κατά νόμον προϋποθέσεις της αναγκαστικής ομοδικίας οι οποίες θα αναλυθούν κατωτέρω: 1) η ενιαία ρύθμιση ως αποκλειστική ρύθμιση επίλυσης της διαφοράς, 2) η έκταση ισχύος της απόφασης σε όλους τους ομοδίκους, 3) η άσκηση αγωγής από ομοδίκους ή κατά ομοδίκων μόνο από κοινού, και 4) η αδυναμία ύπαρξης αντίθετων αποφάσεων δυνάμει άλλων περιστάσεων που συνοδεύουν την απόφαση¹¹¹.

Δ1. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

Η περίπτωση της ενιαίας ρύθμισης της διαφοράς αφορά καταρχήν στις υποθέσεις που επιδικάζουν κυρίως αδιαίρετα δικαιώματα, όπως αυτά των πραγματικών ή περιορισμένων προσωπικών δουλειών¹¹², κοινών ενοχών ή αδιαίρετων παροχών¹¹³. Ως αδιαίρετα δικαιώματα νοούνται εκείνα τα οποία δεν επιδέχονται απόκτηση, άσκηση και απώλεια κατά ιδανικά μέρη, δηλαδή οι περισσότεροι δικαιούχοι μπορούν να τα αποκτήσουν, ασκήσουν και απωλέσουν μόνο από κοινού και όχι κατά ιδανικά μέρη. Ο κανόνας είναι ότι για τη φύση ενός δικαιώματος ως αδιαιρέτου αποφαινεται το ουσιαστικό δίκαιο, ωστόσο ο χαρακτηρισμός ενός δικαιώματος ως αδιαιρέτου δεν προκύπτει πάντα ευθέως από το νόμο ή από κάποια διάταξη, όπως στην περίπτωση της διάταξης του άρθρου 1122 ΑΚ για τις πραγματικές δουλείες, στην οποία το «αδιαίρετο» προκύπτει από την προϋπόθεση της συναίνεσης όλων των δικαιούχων ή των υποχρέων της πραγματικής δουλείας¹¹⁴. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις κοινών ενοχών ή αδιαίρετων παροχών είναι λ.χ. οι διαφορές μεταξύ της μητέρας και του τέκνου της, κατά των οποίων ασκήθηκε η αγωγή για την προσβολή της πατρότητας τέκνου γεννημένου σε γάμο¹¹⁵, ή η αγωγή διατροφής τέκνου κατ' αμφοτέρων των γονέων του¹¹⁶, αλλά και η αγωγή καταδίκης σε δήλωση βουλήσεως¹¹⁷. Αναγκαία ομοδικία λόγω ενιαίας ρύθμισης της διαφοράς γίνεται επίσης δεκτό ότι συντρέχει

¹¹⁰ Νικολόπουλος, Οι κατά το άρθρο 76 παρ. 1 ΚΠολΔ συνέπειες για τον απολειπόμενο αναγκαίο ομόδικο, ιδίως στις δίκες διανομής, Δ 22, σελ. 920.

¹¹¹ Οικονόμου (- Αλικάκος), ό.π., σελ. 57.

¹¹² Πρβλ. ΑΠ 28/2015, ΤΝΠ ΔΣΑ.

¹¹³ Μητσόπουλος, ό.π., σελ. 178.

¹¹⁴ Οικονόμου (- Αλικάκος), ό.π., σελ. 60.

¹¹⁵ ΑΠ 1199/1997, ΕλλΔνη 1999, σελ. 133.

¹¹⁶ Μαργαρίτης, ό.π., άρθρο 76, σελ. 161.

¹¹⁷ Πρβλ. ΕφΛαρ 505/2003, ΤΝΠ ΔΣΑ, ΕφΑθ 318/2012, ΕφΑστΔικ 2012, σελ. 769.

όταν ασκείται δικονομικά κάποιο «μη αυτοτελές διαπλαστικό δικαίωμα»¹¹⁸, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της αγωγής απόδοσης μισθίου μεταξύ περισσότερων συνεκμισθωτών¹¹⁹, ή περισσότερων μισθωτών¹²⁰. Παρόμοια είναι και η περίπτωση που δεν ασκείται διαπλαστικό δικαίωμα, αλλά πρόκειται για διάπλαση μιας *erga omnes* δικονομικής συνέπειας¹²¹, με χαρακτηριστικό νομολογιακό παράδειγμα εκείνο της αγωγής από τρίτο κατά αγοραστή και πωλητή για ακύρωση της σύμβασης πώλησης λόγω εικονικότητας ως προς το πρόσωπο του αγοραστή¹²².

Η δεύτερη περίπτωση αναγκαστικής ομοδικίας συντρέχει όταν η ισχύς της αποφάσεως που θα εκδοθεί εκτείνεται σε όλους τους ομοδίκους, ήτοι όταν τα υποκειμενικά όρια του δεδικασμένου της απόφασης (άρθρα 325 επ. ΚΠολΔ) καταλαμβάνουν όλους τους ομοδίκους, ακόμη και αν για τον ένα ομόδικο η διαφορά αποτελεί το κύριο αντικείμενο της δίκης και για τον άλλο το προδικαστικό¹²³. Καθώς όμως η επέκταση των υποκειμενικών ορίων του δεδικασμένου συνοδεύεται και από την υποκειμενική επέκταση των ορίων της εκτελεστότητας (άρθρα 919 επ. ΚΠολΔ), η τελευταία λαμβάνεται υπόψη για τη θεμελίωση της αναγκαίας ομοδικίας υπό την προϋπόθεση της έκτασης της ισχύος της αποφάσεως σε όλους τους ομοδίκους¹²⁴. Έτσι, αναγκαία ομοδικία στοιχειοθετείται μεταξύ νομικού προσώπου που ενάγεται από τρίτον για δικαιώματα ή υποχρεώσεις του και των μελών του δυνάμει της διάταξης του άρθρου 329 ΚΠολΔ¹²⁵, ή μεταξύ συνεναγομένων μισθωτή και υπομισθωτή για απόδοση του μισθίου δυνάμει της διάταξης του άρθρου 325 ΚΠολΔ¹²⁶.

Επιπλέον, αναγκαίοι ομόδικοι είναι ο πρωτοφειλέτης και ο εγγυητής, όταν τίθεται υπό δικαστική κρίση η ύπαρξη της κύριας οφειλής, δυνάμει της διάταξης του άρθρου 328 ΚΠολΔ. Συνεπώς λαμβάνει χώρα μία «πρακτική σχετικοποίηση» του δεσμού ομοδικίας πρωτοφειλέτη και εγγυητή, καθώς αυτοί δεν είναι εκ προοιμίου αναγκαίοι ομόδικοι, αλλά καθ' ό μέρος η δίκη αφορά στην ύπαρξη του χρέους, και μόνο εφόσον

¹¹⁸ Οικονόμου (- Αλικάκος), ό.π., σελ. 59.

¹¹⁹ Πρβλ. ενδεικτικά ΕφΑθ 6550/2003, ΕλλΔνη 2004, σελ. 584.

¹²⁰ Πρβλ. ενδεικτικά ΕφΔωδ 19/2011 και ΜΠρΡεθ 6/2007, όλες από ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹²¹ Οικονόμου (- Αλικάκος), ό.π., σελ. 59.

¹²² Πρβλ. ΕφΑθ 9398/1996, ΕλλΔνη 1998, σελ. 1630.

¹²³ Μητσόπουλος, ό.π., σελ. 193. Έτσι και Μπέης, ό.π., άρθρο 76, σελ. 420.

¹²⁴ Κουσουλής, Φύση και υποκειμενικά όρια του δεδικασμένου, Δ 1988, σελ. 202.

¹²⁵ Πρβλ. ενδεικτικά ΕφΛαρ 198/2014, Δικογρ 2014, σελ. 371.

¹²⁶ Πρβλ. ενδεικτικά ΜΠρΑθ 4407/2001, ΤΝΠ ΔΣΑ.

ο εγγυητής δεν προβάλλει προσωπικές ενστάσεις¹²⁷. Μέρος της θεωρίας ωστόσο υποστηρίζει ότι η αναγκαία ομοδικία υφίσταται ακόμη κι αν προτείνονται προσωποπαγείς ενστάσεις από τον εγγυητή¹²⁸, διότι «η διαφορά δεν μπορεί να τεμαχισθεί σε μέρη, ούτε ο ομοδικιακός δεσμός να μεταλλάσσεται κατά δικονομικό χρόνο»¹²⁹. Μάλιστα, η εκδοχή αυτή δεν συμβιβάζεται κατά τον καθηγητή Μητσόπουλο με την καθιερωθείσα από τον ΚΠολΔ δομή της ομοδικίας, αφού ο κώδικας δεν προβλέπει δυνατότητα συνδυασμού αναγκαστικής και απλής ομοδικίας, παρά μόνο χωρισμό των δικών όταν ελλείπουν οι προϋποθέσεις των¹³⁰. Νομολογιακά βέβαια κρατεί η αρχικά εκτεθείσα άποψη¹³¹.

Τελειώνοντας, στην περίπτωση αυτή αναγκαστικής ομοδικίας υπάγονται και οι αποφάσεις που ισχύουν *erga omnes*, όπως είναι οι διαπλαστικές, με τη διαφορά να έγκειται στο ότι στην πρώτη περίπτωση αναγκαία ομοδικία στοιχειοθετείται μόνο όταν το ένδικο βοήθημα συνασκει το συγκεκριμένο πρόσωπο στο οποίο κατά νόμον επεκτείνεται το δεδικασμένο, ενώ στη δεύτερη αναγκαία ομοδικία στοιχειοθετείται κάθε φορά που το ένδικο βοήθημα ασκείται από τα νομιμοποιούμενα και έχοντα έννομο συμφέρον πρόσωπα¹³². Χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιων αποφάσεων είναι εκείνες που απαγγέλουν την ακυρότητα μιας δικαιοπραξίας¹³³.

Η τρίτη περίπτωση αναγκαστικής ομοδικίας στοιχειοθετείται όταν οι ομόδικοι μόνο από κοινού μπορούν να ασκήσουν αγωγή ή να εναχθούν. Πρόκειται για τις περιπτώσεις κατά τις οποίες η υποχρεωτική κοινή νομιμοποίηση μπορεί να στηρίζεται τόσο στο ουσιαστικό δίκαιο, όσο και να είναι αποτέλεσμα διατάξεων του δικονομικού δικαίου, και οι οποίες υφίστανται τόσο στις καταψηφιστικές, όσο και στις αναγνωριστικές και διαπλαστικές αγωγές¹³⁴. Χαρακτηριστικό παράδειγμα υποχρεωτικής νομιμοποίησης σε καταψηφιστική αγωγή απαντάται στην κοινωνία (άρθρα 785 επ. ΑΚ), όταν οι συγκαίονοι εναγάγονται για την ανήκουσα σε όλους

¹²⁷ Πρβλ. ενδεικτικά ΑΠ 1223/1995 και ΠΠρΑθ 1494/2012, όλες από ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ. Έτσι και Τσαντίνης, Ομοδικία πρωτοφειλέτη και εγγυητή – ομοδικία περισσότερων εγγυητών, ΕΠολΔ 2013, σελ. 306 επ.

¹²⁸ Μητσόπουλος, ό.π., σελ. 183. Έτσι και Κονδύλης, Το δεδικασμένον, σελ. 350.

¹²⁹ Τσαντίνης, ό.π., σελ. 321 – 322.

¹³⁰ Τσαντίνης, ό.π., σελ. 323.

¹³¹ Πρβλ. ενδεικτικά ΑΠ 338/2017, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «.....Επιβάλλεται η εφαρμογή των αρχών της αναγκαίας ομοδικίας μόνο στις περιπτώσεις όπου το ζήτημα, που πρόκειται να κριθεί, αναφέρεται στην κοινή υπεράσπιση πρωτοφειλέτη και εγγυητή ως προς την ύπαρξη του χρέους, ενώ, αντίθετα επιβάλλεται η εφαρμογή των κανόνων της απλής ομοδικίας όταν δεν τίθεται τέτοιο ζήτημα, όπως στην περίπτωση που ο εγγυητής προβάλλει προσωπικές ενστάσεις».

¹³² Γέσιου – Φαλτσή, ό.π., σελ. 242.

¹³³ Πρβλ. ΑΠ 46/2012, ΕΠολΔ 2016, σελ. 286.

¹³⁴ Γέσιου – Φαλτσή, ό.π., σελ. 230.

από κοινού διοίκηση του κοινού αντικειμένου¹³⁵. Αναγκαία ομοδικία λόγω υποχρεωτικής κοινής νομιμοποίησης υφίσταται επίσης και σε περίπτωση ασκήσεως αγωγής αναγνώρισης υπάρξεως ή ανυπαρξίας γάμου, ασκουμένης από τον ένα σύζυγο κατά των κληρονόμων του ετέρου σε περίπτωση θανάτου του τελευταίου¹³⁶. Περαιτέρω, αναγκαίοι ομόδικοι είναι οι εταίροι στην περίπτωση ασκήσεως της διαπλαστικής αγωγής αποκλεισμού εταίρου κατ' άρθρο 771 ΑΚ¹³⁷, ενώ αναγκαία ομοδικία της περίπτωσης αυτής συντρέχει ενδεικτικά στις περιπτώσεις της διαπλαστικής αγωγής του άρθρου 609 ΚΠολΔ¹³⁸, στις αγωγές διανομής κατ' άρθρα 478 ΚΠολΔ και 799 ΑΚ¹³⁹, στην ανακοπή του τρίτου κατ' άρθρο 936 ΚΠολΔ¹⁴⁰.

Αξίζει επί του παρόντος να αναφερθεί ότι η δικονομική συνέπεια της παράβασης της τρίτης αυτής περίπτωσης αναγκαίας ομοδικίας συνίσταται στο απαράδεκτο της διαδικαστικής πράξης, σε αντίθεση με τις λοιπές περιπτώσεις, όπως θα εκτεθεί παρακάτω¹⁴¹. Υποστηρίζεται βέβαια η άποψη ότι η εν λόγω παράλειψη μπορεί να καλυφθεί με την προσεπικλήση των μη συμμετεχόντων¹⁴², θεσμός που θα αναλυθεί επίσης παρακάτω. Η άποψη εντούτοις αυτή βρίσκει πλέον πεδίο εφαρμογής μόνο στις ειδικές διαδικασίες και όχι στην τακτική λόγω του άρθρου 237 ΚΠολΔ¹⁴³. Για το λόγο αυτό η διάταξη του άρθρου 76 παρ. 1 περ. γ' ΚΠολΔ έχει υποστεί κριτική στους κόλπους της νομικής επιστήμης, καθώς αντιμετωπίζεται ως όλως διαφορετική στην έννοια και στη φύση της από τις λοιπές περιπτώσεις αναγκαστικής ομοδικίας, καθώς περιέχει, εκτός από τα στοιχεία της αναγκαστικής ομοδικίας, και κοινή νομιμοποίηση των διαδίκων, και ως εκ τούτου η περίπτωση αυτή θα έπρεπε να συμπεριληφθεί σε διαφορετικό άρθρο, διότι όπου υπάρχει υποχρεωτικότητα για κοινή νομιμοποίηση, δεν ισχύουν οι συνέπειες της προσεπικλήσεως¹⁴⁴.

Τέταρτη περίπτωση αναγκαστικής ομοδικίας στοιχειοθετείται επί αδυναμίας έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων για τους ομοδίκους. Ως αναφέρθηκε ανωτέρω, η διάταξη του άρθρου 76 παρ. 1 περ. δ' εισήχθη στον ΚΠολΔ λαμβανόμενη από το Γερμανικό Σχέδιο ΠολΔ του έτους 1931, κατόπιν προτάσεως του εισηγητή

¹³⁵ Το παράδειγμα από Γέσιου – Φαλτσή, ό.π.,σελ. 231.

¹³⁶ Το παράδειγμα από Γέσιου – Φαλτσή, ό.π., σελ. 233.

¹³⁷ Το παράδειγμα από Οικονόμου (- Αλικάκο), ό.π., σελ. 65.

¹³⁸ ΠΠρΘεσ 10190/2015, Αρμ 2015, σελ. 457.

¹³⁹ Πρβλ. ΑΠ 617/2014 και ΕφΛαρ 158/2015, όλες από ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹⁴⁰ Πρβλ. ΠΠρΑθ 1642/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹⁴¹ Οικονόμου (- Αλικάκος), ό.π., σελ. 66.

¹⁴² Μητσόπουλος, ό.π., σελ. 188 – 189.

¹⁴³ Οικονόμου (- Αλικάκος), ό.π., σελ. 66.

¹⁴⁴ Μακρογιάννης, ό.π., σελ. 1249. Ο ίδιος, ό.π., σελ. 429.

Σακκέτα¹⁴⁵. Κατά τη συζήτηση της διάταξης που συμπεριελήφθη αρχικά στο άρθρο 103 παρ. 1 αριθ. 3 εδ. 2 του Προσχεδίου του Κώδικα, οι Ράμμος και Πράτσικας τάχθηκαν υπέρ της διαγραφής της «φρονούντες ότι δι' αυτής εκτείνονται υπέρ το δέον και επικινδύνως αι περιπτώσεις της αναγκαστικής ομοδικίας», ενώ αντιθέτως ο Οικονομόπουλος ετάχθη υπέρ της διατάξεως για το λόγο «ότι πάσαι αι εν Γερμανία αμφισβητήσεις λύνονται διά της διατυπώσεως του αριθ. 3»¹⁴⁶. Με αυτό το συλλογισμό ο Οικονομόπουλος αναφερόταν στο ζήτημα που απασχόλησε και τη γερμανική θεωρία και νομολογία, στο αν δηλαδή η διάταξη που καθιερώνει αναγκαστική ομοδικία επί ενιαίας ρυθμίσεως της διαφοράς καλύπτει και τις περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες, είτε η λογική του δικαίου επιτάσσει ενιαία ρύθμιση της διαφοράς, είτε η εξάρτηση της νομικής θέσης ενός ομοδίκου από τη νομική θέση του άλλου, και άρα στο αν η διάταξη της περίπτωσης δ' της παρ. 1 του άρθρου 76 ΚΠολΔ λειτουργεί συμπληρωματικά προς την περίπτωση α' στις περιπτώσεις που γεννώνται αμφιβολίες για τη στοιχειοθέτησή της τελευταίας¹⁴⁷.

Μετά την παράθεση των ιστορικών στοιχείων για την εν λόγω διάταξη, προχωρούμε στο αποδιδόμενο από την επιστήμη νόημα της αδυναμίας έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων, εκκινώντας από την άποψη του καθηγητή Μητσόπουλου, κατά την οποία με τη διάταξη του άρθρου 76 παρ. 1 περ. δ' ΚΠολΔ, οι κανόνες της λογικής επιβάλλουν την έκδοση όμοιας απόφασης για όλους τους ομοδίκους, καθώς «*τυχόν αντιφατικές αποφάσεις θα παραβίαζαν τη λογική αρχή της μη αντίφασης και θα κλόιζαν το κύρος της δικαιοσύνης*»¹⁴⁸. Κατά τον καθηγητή, «*η παρούσα διάταξη εναρμόνισε πλήρως την ατομοκεντρική λειτουργία του ουσιαστικού δικαιώματος με την ανεύρεση της ουσιαστικής αλήθειας που συνιστά τον υπέρτερο της πολιτικής δίκης σκοπό*»¹⁴⁹.

Η καθηγήτρια Γέσιου – Φαλτσή υιοθετεί μια στενότερη ερμηνεία, κατά την οποία το πραγματικό της διάταξης πληρούται όταν ενυπάρχει ταυτότητα αντικειμένου δίκης, ήτοι ταυτότητα ιστορικής βάσης και αιτήματος του ενδίκου βοηθήματος για έκαστο των ομοδίκων. Σε αυτή την άποψη ο καθηγητής Μητσόπουλος αντιλέγει, καθώς υποστηρίζει ότι αρκεί ταυτότητα του βιοτικού συμβάντος που αποτελεί την

¹⁴⁵ ΣχΠολΔ, τ. 1, σελ. 73, 220 – 221.

¹⁴⁶ ΣχΠολΔ, ό.π., σελ. 327 – 328.

¹⁴⁷ Μητσόπουλος, ό.π., σελ. 190.

¹⁴⁸ Μητσόπουλος, Παρατηρήσεις επί της τετάρτης περιπτώσεως αναγκαστικής ομοδικίας αρθρ. 76 παρ. 1 ΚΠολΔ, ΕΕΝ 1981, σελ. 762.

¹⁴⁹ Μητσόπουλος, ό.π., σελ. 190.

αναγκαία προϋπόθεση του υποβαλλόμενου από έκαστο ομόδικο αιτήματος, ακόμη κι αν το αίτημα διαφέρει¹⁵⁰. Παλαιότερη νομολογία πάντως απορρίπτει την άποψη Φαλτσή¹⁵¹, καθώς ασπάζεται την άποψη ότι αναγκαία ομοδικία δεν στοιχειοθετείται εκ μόνο του λόγου της ταυτότητας του αντικειμένου δίκης, διότι και τότε δεν αποκλείεται η έκδοση αντιφατικών αποφάσεων. Κατ' άλλη άποψη διατυπωθείσα στη νομική επιστήμη, αναγκαία είναι η έκδοση ενιαίας απόφασης, όταν η έκδοση αντίθετων αποφάσεων είναι νομικώς αδύνατη, αντιστρατεύεται δηλαδή τους κανόνες του δικαίου, κάτι το οποίο μπορεί να συμβεί όταν το δεδικασμένο της απόφασης που εκδίδεται σε ορισμένη δίκη εκτείνεται στις έννομες σχέσεις και άλλων προσώπων που δεν είχαν την ιδιότητα διαδίκου σε εκείνη τη δίκη¹⁵². Κατά Μητσόπουλο, δε νοείται διάκριση μεταξύ λογικής και νομικής αναγκαιότητας έκδοσης μη αντιφατικών αποφάσεων, καθώς οι κανόνες της λογικής εκδηλώνονται κατά την ερμηνεία και εφαρμογή του δικαίου με αποτέλεσμα η λογική να ταυτίζεται με τη νομική αναγκαιότητα¹⁵³.

Αν και στην επιστημονική κοινότητα δεν έχει δοθεί ενιαία ερμηνεία στη διάταξη του άρθρου 76 παρ. 1 εδ. δ' ΚΠολΔ, η νεότερη νομολογία ασπάζεται την άποψη Φαλτσή περί αναγκαιότητας της ταυτότητας του αντικειμένου δίκης μεταξύ των ομοδίκων¹⁵⁴. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι έχει κριθεί πως η εν λόγω διάταξη πληρούται επί αγωγής διάρρηξης καταδολιευτικής δικαιοπραξίας, όταν ενάγονται από κοινού οι καταδολιευτικώς συναλλαγέντες, απαλλοτριώσας και αποκτήσας¹⁵⁵. Επίσης έχει κριθεί ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση εμπίπτει και η αγωγή με την οποία οι δύο ενάγοντες ζητούν να αναγνωρισθεί ότι σχετικά με ακίνητο που τους μεταβίβασε η κοινή τους δικαιοπάροχος στον εναγόμενο, επήλθε η πλήρωση διαλυτικής αίρεσης¹⁵⁶, καθώς και η αγωγή του αγοραστή διαμερίσματος που στρέφεται κατά του εργολάβου και του οικοπεδούχου¹⁵⁷.

¹⁵⁰ Μητσόπουλος, ό.π., σελ. 762.

¹⁵¹ ΑΠ 797/1980, Δ 12, σελ. 88 επ.

¹⁵² Μπέης, Η διδασκαλία του καθηγητή Schwab για την αναγκαστική ομοδικία, Δ 24, σελ. 339.

¹⁵³ Μητσόπουλος, ό.π., σελ. 777.

¹⁵⁴ Πρβλ. ΑΠ 42/2016, 321/2014, όλες σε ΤΝΠ ΔΣΑ.

¹⁵⁵ Πρβλ. ΑΠ 417/2015 και ΑΠ 1824/2012, όλες από ΤΝΠ ΔΣΑ.

¹⁵⁶ Πρβλ. ΕφΘεσ 1844/2003, Αρμ 2004, σελ. 1451.

¹⁵⁷ Πρβλ. ΑΠ 1108/2010, ΝοΒ 2011, σελ. 114.

Δ2. ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΓΚΑΙΑΣ ΟΜΟΔΙΚΙΑΣ

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 76 παρ. 1 ΚΠολΔ, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες στοιχειοθετείται η αναγκαία ομοδικία, οι πράξεις καθενός ομοδίκου ωφελούν και βλάπτουν τους άλλους, και οι ομόδικοι που μετέχουν νόμιμα στη δίκη ή έχουν προσεπικληθεί, θεωρούνται ότι αντιπροσωπεύονται από εκείνους που παρίστανται στη δίκη, εάν εκείνοι δεν παραστούν. Ουσιώδης συνεπώς δικονομική λειτουργία της αναγκαίας ομοδικίας είναι η αντικειμενική ενέργεια όλων των πράξεων των ομοδίκων, εκτός από αυτές που περιοριστικά αναφέρονται στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 76 ΚΠολΔ και θα εκτεθούν αναλυτικά παρακάτω. Με τον όρο «πράξεις» του άρθρου 76 παρ. 1 ΚΠολΔ νοούνται οι διαδικαστικές πράξεις στο πλαίσιο μιας ανοιγείσας δίκης με ένα ένδικο βοήθημα¹⁵⁸. Επί παραδείγματι, η εκ μέρους ενός ομοδίκου επίδοση λειτουργεί ωφελίμως και υπέρ των λοιπών¹⁵⁹, ενώ η γνωστοποίηση μαρτύρων και ο λόγος εξαίρεσής τους ή εξαίρεσης πραγματογνώμονα ως προς έναν ομόδικο καταλαμβάνει και τους λοιπούς¹⁶⁰.

Περαιτέρω, ο λόγος διακοπής της δίκης στο πρόσωπο ενός ομοδίκου επιφέρει διακοπή ως προς όλους¹⁶¹. Άλλωστε, ρητά το άρθρο 288 ΚΠολΔ ορίζει ότι επί αναγκαστικής ομοδικίας ο θάνατος ενός από τους ομοδίκους ή άλλο γεγονός του άρθρου 286 ΚΠολΔ που επέρχεται στο πρόσωπο ενός ομοδίκου, έχει ως αποτέλεσμα τη διακοπή της δίκης ως προς όλους¹⁶². Ακόμη, και σύμφωνα με το άρθρο 268 παρ.2 ΚΠολΔ, η ανταγωγή θα πρέπει να ασκείται πάντοτε από όλους τους ομοδίκους και θα πρέπει να στρέφεται εναντίον όλων των αναγκαίων ομοδίκων, άλλως η ανταγωγή θα απορριφθεί ως απαράδεκτη¹⁶³. Επιπλέον, η κατ' άρθρο 150 ΚΠολΔ σύντμηση και η κατ' άρθρο 148 ΚΠολΔ παράταση των προθεσμιών λαμβάνουν χώρα ως προς όλους τους αναγκαίους ομοδίκους. Παρομοίως επιλύεται και το ζήτημα της παραγραφής της αξίωσης, υπό την έννοια ότι ως επίδοση της αγωγής που διακόπτει την παραγραφή της λογίζεται η χρονικά τελευταία για όλους τους αναγκαίους ομοδίκους, διαφορετικά προκύπτει το παράδοξο της έκδοσης απόφασης διαφορετικού περιεχομένου για τους ομοδίκους, σε περίπτωση λόγου χάρη, που πραγματοποιήθηκε επίδοση στον πρώτο ομόδικο πριν την παραγραφή της αξίωσης, και στον τελευταίο

¹⁵⁸ Οικονόμου (- Αλικάκος), ό.π., σελ. 72.

¹⁵⁹ ΑΠ 114/1989, ΕλλΔνη 1990, σελ. 540.

¹⁶⁰ ΑΠ 97/1993, ΕΕΝ 1994, σελ. 90 και ΑΠ 887/1990, ΕλλΔνη 1991, σελ. 985 αντίστοιχα.

¹⁶¹ ΑΠ 21/2015, ΕφΑΔΠολΔ 2015, σελ. 799.

¹⁶² ΑΠ 655/2016, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹⁶³ ΠΠρΑθ 10153/1985, ΕλλΔνη 1986, σελ. 365.

μετά τη συμπλήρωσή της¹⁶⁴. Επίσης, η άσκηση των ενδίκων μέσων από κάποιον από τους ομοδίκους έχει κατ' άρθρο 76 παρ. 4 ΚΠολΔ αποτελέσματα και για τους άλλους, όπως θα αναλυθεί κατωτέρω.

Εν συνεχεία, ως προβλέπεται στη διάταξη του άρθρου 76 παρ. 1 εδ. τελ. ΚΠολΔ, οι αναγκαίοι ομόδικοι που μετέχουν νόμιμα στη δίκη ή έχουν προσεπικληθεί, αν δεν παραστούν, θεωρούνται ότι αντιπροσωπεύονται από εκείνους που παρίστανται. Καθιερώνεται ως εκ τούτου από την εν λόγω διάταξη ένα πλάσμα δικαίου, προκειμένου να αποφευχθεί η διάσπαση της δικονομικής ενότητας που απαρτίζουν οι αναγκαίοι ομόδικοι, και να διασφαλισθεί το ενιαίο της κρίσεως για το σύνολό τους, εφόσον πληρούνται οι δύο κατά νόμον προϋποθέσεις¹⁶⁵. Ως πρώτη προϋπόθεση τίθεται η νόμιμη συμμετοχή τους στη δίκη, υπό την έννοια της τήρησης των διατυπώσεων του άρθρου 215 παρ. 2 ΚΠολΔ για τις υποθέσεις τακτικής διαδικασίας κατά το Ν. 4335/2015, και του άρθρου 228 ΚΠολΔ για κάθε ομόδικο, όταν αυτό τυγχάνει εφαρμογής, αλλά και η νόμιμη προσεπικλήσή τους κατ' άρθρο 86 ΚΠολΔ, θεσμός που θα εκτεθεί παρακάτω. Ως δεύτερη προϋπόθεση ορίζεται η μη νόμιμη παράσταση των παραπάνω ομοδίκων, υπό την έννοια της μη εκπροσώπησης από δικηγόρο και της μη νομότυπης κατάθεσης προτάσεων, προϋποθέσεις η έλλειψη των οποίων σηματοδοτεί τη μη νόμιμη παράσταση διαδίκου¹⁶⁶. Το πλάσμα της αντιπροσώπευσης έρχεται να συμπληρώσει, ουσιαστικά επισφραγίζοντας το ενιαίο της δικαστικής κρίσης για όλους – και για τους απόντες – ομοδίκους, η διάταξη του άρθρου 76 παρ. 3 ΚΠολΔ που ορίζει ρητά ότι οι απόντες αναγκαίοι ομόδικοι καλούνται σε κάθε μεταγενέστερη διαδικαστική πράξη, επί ποινή απαραδέκτου της συζήτησης, λαμβανομένου αυτεπαγγέλτως υπόψη. Κατόπιν των παραπάνω, προκύπτει σαφώς το συμπέρασμα ότι η αναγκαία ομοδικία δεν ταυτίζεται με την αναγκαστική έγερση του ενδίκου βοηθήματος από ή κατά περισσοτέρων επί ποινή απαραδέκτου, αλλά σηματοδοτεί τη δυνατότητα να υποχρεωθούν οι αναγκαίοι ομόδικοι να ενώσουν τις δίκες τους, είτε εξαναγκασζόμενοι να καταστούν διάδικοι στην εκκρεμή δίκη διά του θεσμού της προσεπικλήσεως, είτε, εάν δεν ασκηθεί προσεπικλήση, εκπροσωπούμενοι από τους παραστάτες στη δίκη ομοδίκους τους¹⁶⁷.

¹⁶⁴ Οικονόμου (- Αλικάκος), ό.π., σελ. 74.

¹⁶⁵ Οικονόμου (- Αλικάκος), ό.π., σελ. 74.

¹⁶⁶ Οικονόμου (- Αλικάκος), ό.π., σελ. 75.

¹⁶⁷ Γέσιου – Φαλτσή, ό.π., σελ. 221. Έτσι και Τσιρκιάς, Προϋποθέσεις και συνέπειες της ασκήσεως ενδίκων μέσων στο πλαίσιο της αναγκαστικής ομοδικίας, Δ 27, σελ. 78 επ.

Διχογνωμία έχει προκύψει στους κόλπους της νομικής επιστήμης αναφορικά με τη νομική φύση της αναγκαίας ομοδικίας. Κατά κρατούσα άποψη, η αναγκαστική ομοδικία συνίσταται σε πλειονότητα δικών που εκδικάζονται σε κοινή διαδικασία, οι οποίες τελούν σε στενότερη εξάρτηση σε σχέση με εκείνες επί απλής ομοδικίας, λόγω του σκοπού που επιδιώκει ο θεσμός της αναγκαίας ομοδικίας, που δεν είναι άλλος από την παροχή ενιαίας, ομοιόμορφης, κι ενδεχομένως ταυτόχρονης δικαστικής προστασίας για όλους τους ομοδίκους¹⁶⁸. Κατά μειοψηφούσα γνώμη, πρόκειται για μία έννομη σχέση δίκης, για ένα αντικείμενο δίκης που αποτελείται από το αίτημα του εκάστοτε ενδίκου βοηθήματος και τους πραγματικούς ισχυρισμούς που προτείνονται προς στήριξή του, με τη διαφορά πως η εκδίκασή του γίνεται πάντοτε μεταξύ περισσότερων διαδικών, εναγόντων ή/και εναγομένων¹⁶⁹. Οι υποστηρικτές της άποψης περί ύπαρξης πλειόνων δικών αντλούν την άποψή τους από τις ρυθμίσεις των άρθρων 77 και 76 παρ. 2 ΚΠολΔ.

Το άρθρο 77 ΚΠολΔ καθορίζει την τύχη των αντιφατικών ισχυρισμών των αναγκαίων ομοδίκων προβλέποντας ότι το δικαστήριο εκτιμά ελεύθερα την επιρροή τους στη διαδικασία και στην απόφαση, και μπορεί να καθορίσει τα αποτελέσματά τους χωριστά για κάθε ομόδικο. Για αντιφατικούς ισχυρισμούς γίνεται λόγος όταν οι ιστορικές τους βάσεις αλληλοαποκλείονται λογικά¹⁷⁰. Από την ελεύθερη εκτίμηση της επιρροής των αντιφατικών ισχυρισμών στη διαδικασία και την απόφαση, προκύπτει η δυνατότητα του δικαστηρίου να εκδώσει στην περίπτωση αυτή διαφορετικές κατά περιεχόμενο αποφάσεις για κάθε αναγκαίο ομόδικο, αλλά και το συμπέρασμα ότι το αποτέλεσμα της έκδοσης απόφασης ως προς όλους τους ομοδίκους δεν είναι πάντοτε εγγυημένο, κάτι το οποίο αποδίδεται στη συνεκδίκηση περισσότερων δικών και επί της αναγκαίας ομοδικίας¹⁷¹.

Κατά τη διάταξη του άρθρου 76 παρ. 2 ΚΠολΔ, η αντικειμενική ενέργεια των διαδικαστικών πράξεων της παραγράφου 1 του ίδιου άρθρου κάμπτεται στις περιπτώσεις που κάποιος εκ των αναγκαίων ομοδίκων προβαίνει σε συμβιβασμό, αναγνώριση, παραίτηση από τη δίκη και συμφωνία για διαιτησία. Με αφορμή το περιεχόμενο της εν λόγω διάταξης, έχει χυθεί πολύ μελάνι για το κατά πόσο

¹⁶⁸ Πρβλ. Μητσόπουλο, ό.π., σελ. 173, Γέσιου – Φαλτσή, ό.π., σελ. 162, Πατερράκης, ό.π., σελ. 551.

Έτσι και Μπαμπινιώτης, Μεταβιβαστικό αποτέλεσμα της έφεσης και αντικείμενο της έκκλητης δίκης, σελ. 315 επ.

¹⁶⁹ Πρβλ. Τσικριά, Το μεταβιβαστικό αποτέλεσμα της εφέσεως στην πολιτική δίκη, σελ. 152, Μπέης, ό.π., σελ. 662. Έτσι και Νίκας, ό.π., σελ. 102.

¹⁷⁰ Διαμαντόπουλος, Η αντιφατική συμπεριφορά των διαδικών στην πολιτική δίκη, σελ. 218 – 222.

¹⁷¹ Μητσόπουλος, ό.π., σελ. 171 – 177. Έτσι και Γέσιου – Φαλτσή, ό.π., σελ. 162.

δεσμεύεται ή όχι από τις παραπάνω πράξεις ο επιχειρήσας αυτές αναγκαίως ομοδίκος. Κατά κρατούσα άποψη, οι πράξεις που απαριθμούνται στο άρθρο 76 παρ. 2 ΚΠολΔ είναι ανίσχυρες για τον επιχειρήσαντα μόνο όταν λόγοι ουσιαστικού δικαίου επιβάλλουν την κοινή διάθεση του επίδικου αντικειμένου¹⁷², ή όταν η αναγκαία ομοδικία στηρίζεται στην υποχρεωτική κοινή νομιμοποίηση των ομοδίκων¹⁷³. Κατ' άλλη άποψη, οι πράξεις αυτές είναι ανίσχυρες, όχι μόνο έναντι των λοιπών ομοδίκων αλλά και έναντι του επιχειρήσαντος αυτές σε κάθε περίπτωση αναγκαστικής ομοδικίας, ενώ για να καταστούν αυτές έγκυρες απαιτείται η σύμπραξη όλων των αναγκαίων ομοδίκων¹⁷⁴. Έτσι οι υποστηρικτές της άποψης για την ύπαρξη πλειόνων δικών αντλούν την άποψή τους και από τη ρύθμιση του άρθρου 76 παρ. 2, υπό την έννοια ότι οι προβλεπόμενες στο τελευταίο διαδικαστικές πράξεις δεσμεύουν μόνο τον ενεργήσαντα αυτές ως διάδικο στη δική του δίκη¹⁷⁵.

Αμφότερες όμως οι ανωτέρω απόψεις γέννησαν αμφισβητήσεις ως προς τη σχέση της διάταξης του άρθρου 76 παρ. 2 με το άρθρο 76 παρ. 4 ΚΠολΔ. Κατά την απολύτως κρατούσα άποψη, τόσο στη θεωρία όσο και στη νομολογία, η άσκηση κατ' άρθρο 76 παρ. 4 ΚΠολΔ ενδίκου μέσου εκ μέρους ενός εκ των αναγκαίων ομοδίκων, καθιστά, στα πλαίσια της αντικειμενικής ενέργειας των διαδικαστικών πράξεων επί αναγκαίας ομοδικίας, συνασκούντες το ένδικο μέσο και τους λοιπούς, και διαδίκους στη δίκη του ενδίκου μέσου¹⁷⁶. Τη γνώμη άλλωστε αυτή υιοθετούσε και η κρατούσα παλαιότερη νομολογία μας¹⁷⁷, με εξαίρεση την υπ' αριθ. 11 του έτους 1992 απόφαση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου. Με μειοψηφία οκτώ μελών του δικαστηρίου, η πλειοψηφία υιοθέτησε στην απόφαση αυτή την άποψη, ότι η άσκηση των ενδίκων μέσων από κάποιον από τους αναγκαίους ομοδίκους, δεν απονέμει στους υπολοίπους την ιδιότητα του τυπικού διαδίκου στη δίκη του ενδίκου μέσου. Σύμφωνα με την απόφαση, *«η άσκηση και μόνο του ενδίκου μέσου της εφέσεως, με την κατάθεσή του, δεν προσδίδει την ιδιότητα του διαδίκου εκκαλούντος και στους λοιπούς αδρανήσαντες*

¹⁷² Μητσόπουλος, ό.π., σελ. 197 – 199. Πρβλ. και ΑΠ 837/2007, ΝοΒ 2007, σελ. 2163.

¹⁷³ Γέσιου – Φαλτσή, ό.π., σελ. 276.

¹⁷⁴ Μπέης, ό.π., άρθρο 76, σελ. 425. Έτσι και Νίκας, ό.π., σελ. 101 – 104.

¹⁷⁵ Η άποψη περί πλειονότητας αντικειμένων δίκης επί αναγκαστικής ομοδικίας είναι συντριπτικά κρατούσα και στο γερμανικό δίκαιο, ενώ στο αυστριακό η αντίθετη λύση θεμελιώνεται επί ρητής διάταξης νόμου. Υπέρ της αποδοχής του γερμανικού προτύπου ετάχθη και ο ιστορικός νομοθέτης του ΚΠολΔ βλ. ΣχΠολΔ, τ. 1, σελ. 74.

¹⁷⁶ Γέσιου – Φαλτσή, ό.π., σελ. 285, Μητσόπουλος, ό.π., σελ. 201 – 202. Έτσι και Μακρίδου, ό.π., σελ. 239. Πρβλ. ενδεικτικά και ΑΠ 1433/2012, ΕΠολΔ 2013, σελ. 108, ΑΠ 2179/2014, ΧριΔ 2015, σελ. 366, ΑΠ 1552/2007 και ΑΠ 552/2011, όλες από ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹⁷⁷ Πρβλ. ενδεικτικά ΑΠ 1411/1987, ΝοΒ 1988, σελ. 1614, ΕφαΘ 10446/1990, ΕλλΔνη 1992, σελ. 586, και ΑΠ 214/1998, ΕλλΔνη 1998, σελ. 1320.

ομοδίκους, εφόσον δεν έχουν οποιαδήποτε συμμετοχή στην κατ' έφεση δίκη»¹⁷⁸. Συνεπώς ο αδρανής αναγκαίος ομοδίκος εξελήφθη από απόψεως αποτελεσμάτων μόνο κατά πλάσμα δικαίου διάδικος, υπό την έννοια της επεκτάσεως και σ' αυτόν τόσο του επωφελούς, όσο και του δυσμενούς αποτελέσματος της ασκήσεως του ενδίκου μέσου, ενώ θεωρήθηκε ότι αν δεν αναφέρεται στη σχετική απόφαση του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, δεν καθίσταται διάδικος με την τυπική έννοια του όρου με συνέπεια να μη δικαιούται να επιχειρεί διαδικαστικές πράξεις¹⁷⁹.

Κατόπιν των παραπάνω, εύλογα προκύπτει το ερώτημα εάν λ.χ., επί ρητής ή σιωπηρής αποδοχής της αποφάσεως εκ μέρους ενός εκ των αναγκαίων ομοδίκων, ή συμβιβασμού του κατά το άρθρο 76 παρ. 2 ΚΠολΔ, και επί ασκήσεως ενδίκου μέσου από έτερο αναγκαίο ομόδικο του, περίπτωση κατά την οποία, κατά την πρώτη τουλάχιστον από τις προαναφερθείσες απόψεις, τα αποτελέσματα του ενδίκου μέσου δεν θα επεκτείνονται στον ομόδικο που προέβη στην αποδοχή, λαμβάνει χώρα καταστρατήγηση της διάταξης του άρθρου 76 παρ. 4 ΚΠολΔ και παραβιάζεται ο σκοπός της αναγκαίας ομοδικίας που συνίσταται στην έκδοση όμοιας για τους ομοδίκους αποφάσεως. Αλλά όμως ούτε και η αντίθετη άποψη που απαιτεί τη σύμπραξη όλων των ομοδίκων για τη διενέργεια των συγκεκριμένων διαδικαστικών πράξεων κρίνεται επιτυχής, διότι με αυτήν γίνεται δεκτό ότι ο ίδιος ομοδίκος που λ.χ. απεδέχθη σιωπηρά την απόφαση, νομιμοποιείται μεταγενέστερα να ασκήσει ο ίδιος παραδεκτά ένδικο μέσο κατ' αυτής.

Ως εκ τούτων, κάνει την εμφάνισή της και η άποψη που προκρίνει μεν τη δέσμευση του διενεργήσαντος τις ανωτέρω, κατά το άρθρο 76 παρ. 2 ΚΠολΔ, διαδικαστικές πράξεις αναγκαίου ομοδίκου από αυτές με αποτέλεσμα να μην νομιμοποιείται ο ίδιος να ασκεί μεταγενέστερα ένδικο μέσο κατ' αυτής, με την εξαίρεση που έτερος αναγκαίος ομοδίκος ασκεί το ένδικο μέσο, οπότε η ανάγκη εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 76 παρ. 4 ΚΠολΔ επιβάλλει τη θεώρηση της αποδοχής ως ανίσχυρης και την επέκταση των αποτελεσμάτων του ενδίκου μέσου ακόμη και στον ομόδικο που απεδέχθη σιωπηρά την απόφαση¹⁸⁰. Τέλος, υποστηρίζεται και η άποψη ότι ο διάδικος που επιχείρησε μονομερώς – και εγκύρως – κάποια από τις προαναφερθείσες διαδικαστικές πράξεις δεν μπορεί να φέρει πλέον την ιδιότητα του αναγκαίου ομοδίκου και ως εκ τούτου, εφόσον το άρθρο 76 παρ. 4

¹⁷⁸ ΟΛΑΠ 11/1992, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹⁷⁹ Μακρίδου, ό.π. σελ. 240.

¹⁸⁰ Μακρίδου, Η σιωπηρή αποδοχή των δικαστικών αποφάσεων κατά τον ΚΠολΔ, σελ. 205.

ΚΠολΔ κάνει λόγο για «ομοδίκους της παρ. 1», δεν αποκτά την ιδιότητα του διαδίκου στη δίκη του ενδίκου μέσου, ούτε στην περίπτωση που το τελευταίο ασκήσει έτερος αναγκαίος ομοδίκός του¹⁸¹.

Δ3. ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΟΜΟΔΙΚΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΠΡΟΣ ΑΣΚΗΣΗ ΕΝΔΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, στα πλαίσια της αρχής της αντικειμενικής ενέργειας των διαδικαστικών πράξεων που ισχύει επί αναγκαστικής ομοδικίας και ως προς την άσκηση των ενδίκων μέσων, η τελευταία, είτε πραγματοποιηθεί εκ μέρους εκάστου εκ των αναγκαίων ομοδίκων, είτε από όλους από κοινού, επάγεται κατ' άρθρο 76 παρ. 4 ΚΠολΔ αποτελέσματα και για τους λοιπούς. Η διάταξη έχει την έννοια ότι η άσκηση ενδίκου μέσου εκ μέρους έστω ενός εκ των αναγκαίων ομοδίκων καθιστά διαδίκους και τους λοιπούς ομοδίκους, οι οποίοι πρέπει να καλούνται στη συζήτηση αυτού κατ' άρθρο 76 παρ. 3 ΚΠολΔ, επί ποινή απαραδέκτου της τελευταίας¹⁸². Επί δικονομίας Maurer δεν προεβλέπετο η αρχή της αντικειμενικής ενέργειας των διαδικαστικών πράξεων των αναγκαίων ομοδίκων, και οι πράξεις του ενός ούτε ωφελούσαν ούτε έβλαπταν τους λοιπούς. Κατ' εξαίρεση η διάταξη του άρθρου 782 ΠολΔ/1834 όριζε ότι η απόφαση που κάνει δεκτή την έφεση και μεταρρυθμίζει την απόφαση ωφελεί και τους στον πρώτο βαθμό ομοδίκους του εκκαλούντος, εφόσον απώλεσαν τη δίκη για τον αυτό λόγο και υπό την προϋπόθεση ότι δεν αποδέχτηκαν την εκκαλουμένη, διάταξη αντίστοιχη με τη σημερινή του άρθρου 537 ΚΠολΔ, με τη διαφορά ότι το επεκτατικό αποτέλεσμα της έφεσης που εισήγαγε ίσχυε τόσο επί απλής όσο και επί αναγκαίας ομοδικίας¹⁸³. Το θέμα της «ενέργειας» της ασκήσεως ενδίκου μέσου από κάποιον από τους αναγκαίους ομοδίκους στους λοιπούς εθίγη για πρώτη φορά από τον Εισηγητή Σακκέτα κατά τη Συντακτική Επιτροπή του ΚΠολΔ¹⁸⁴, ενώ κατά τη συνεδρίαση της 24^{ης} Μαρτίου 1936 προτάθηκε από τον Γιδόπουλο να προστεθεί ρητώς στο νόμο ότι η αρχή της αντιπροσωπεύσεως «θα εκτείνεται και ως προς την άσκηση των ενδίκων μέσων»¹⁸⁵, πρόταση που έγινε ομοφώνως δεκτή από τη Συντακτική Επιτροπή και έτσι

¹⁸¹ Μηχιώτης, Η αναγκαστική ομοδικία στην πολιτική δίκη, σελ. 461.

¹⁸² Μητσόπουλος, ό.π., σελ. 202.

¹⁸³ Μηχιώτης, ό.π., σελ. 437.

¹⁸⁴ ΣχΠολΔ, τ. 1, σελ. 74.

¹⁸⁵ ΣχΠολΔ, ό.π., σελ. 154.

διαμορφώθηκε η σημερινή διάταξη του άρθρου 76 παρ. 4 ΚΠολΔ, καθώς η Αναθεωρητική Επιτροπή που ακολούθησε δεν τη μετέβαλε ουσιωδώς¹⁸⁶.

Αφού θεσμοθετήθηκε η νόμιμη αντιπροσώπευση του απόντος αναγκαίου ομοδίκου στη δίκη του ενδίκου μέσου, τέθηκε το ερώτημα εάν ο τελευταίος νομιμοποιείται να ασκήσει το ένδικο μέσο της ανακοπής ερημοδικίας, με την πλειοψηφία της δικονομικής θεωρίας να αποφαινεται αρχικά ότι οι απολειπόμενοι αναγκαίοι ομόδικοι, λόγω της πλασματικής αντιπροσωπεύσεώς τους από τους παρισταμένους, στερούνται του δικαιώματος ασκήσεως ανακοπής ερημοδικίας, διότι άλλως δεν εξασφαλίζεται η έκδοση ενιαίας κατά περιεχόμενο αποφάσεως για όλους τους ομοδίκους που συνιστά και τον επιδιωκόμενο σκοπό της αναγκαίας ομοδικίας¹⁸⁷. Κατά τον καθηγητή Μπέη, στον απολειπόμενο αναγκαίο ομόδικο πρέπει να αναγνωρισθεί το δικαίωμα ασκήσεως μόνον αιτιολογημένης ανακοπής ερημοδικίας, ενώ αναιτιολόγητη μπορεί να ασκηθεί παραδεκτά μόνο αν όλοι οι αναγκαίοι ομόδικοι είχαν δικασθεί ερήμην, οπότε έχει ο καθένας τους το δικαίωμα να ασκήσει το ένδικο μέσο¹⁸⁸.

Σήμερα εντούτοις που το δικαίό μας ρυθμίζει μόνο την άσκηση αιτιολογημένης ανακοπής ερημοδικίας (άρθρο 501 ΚΠολΔ), κρατεί, τόσο στη θεωρία¹⁸⁹, όσο και στη νομολογία¹⁹⁰ η θέση, κατά την οποία νομιμοποιείται, σύμφωνα με το άρθρο 502 ΚΠολΔ, ενεργητικά ο απολειπόμενος αναγκαίος ομόδικος προς άσκηση (αιτιολογημένης) ανακοπής ερημοδικίας κατ' εφαρμογή του άρθρου 20 παρ. 1 Σ, παρά την αντιπροσώπευσή του από τους παραστάντες ομοδίκους. Άλλωστε, η αντιπροσώπευση των ερημοδικούντων αναγκαίων ομοδίκων από τους παρισταμένους τελεί υπό την απαράβατη προϋπόθεση της κατ' άρθρο 76 παρ. 3 ΚΠολΔ προτέρας νομίμου κλητεύσεώς τους¹⁹¹. Άρα σε περίπτωση που η τελευταία ελλείπει, πληρούται με βεβαιότητα το πραγματικό της διάταξης του άρθρου 501 ΚΠολΔ. Όσον αφορά στην παθητική νομιμοποίηση των αναγκαίων ομοδίκων κατά την άσκηση ανακοπής ερημοδικίας από τον αντίδικό τους, προκρίνεται η θέση ότι, κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 517 ΚΠολΔ που θα εκτεθεί κατωτέρω, πρέπει το εν λόγω ένδικο μέσο να

¹⁸⁶ ΠρΑν, σελ. 15.

¹⁸⁷ Νικολόπουλος, ό.π., σελ. 921.

¹⁸⁸ Μπέης, ενημερωτικό σημείωμα στην ΠΠρΑθ 4675/1979, Δ 11, σελ. 463.

¹⁸⁹ Πρβλ. ενδεικτικά Κολοτούρο (- Μηχιώτη), ό.π., σελ. 27. και Πανταζόπουλο, ό.π., σελ. 25.

¹⁹⁰ Πρβλ. ενδεικτικά ΕφΑθ 325/1985, ΝοΒ 1985, σελ. 1027, ΑΠ 764/2009, 149/2012, 658/2012, όλες από ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹⁹¹ Απαλαγάκη, Το δικαίωμα ακροάσεως των διαδίκων στην πολιτική δίκη, σελ. 180 – 181.

στρέφεται εναντίον όλων των αναγκαίων ομοδίκων επί ποινή απαραδέκτου του, λαμβανομένου αυτεπαγγέλτως υπόψη¹⁹².

Η άσκηση του ενδίκου μέσου της εφέσεως από έναν ομόδικο έχει αποτελέσματα κατ' άρθρο 76 παρ. 4 ΚΠολΔ και 516 ΚΠολΔ και για τους άλλους, δηλαδή αν κάποιος αναγκαίος ομόδικος άσκησε το ένδικο αυτό μέσο, θεωρούνται εκ του νόμου ως συνασκήσαντες αυτό οι αναγκαίοι ομόδικοί του, παρόλο που αδράνησαν, έστω και αν δεν έχει παρέλθει ως προς αυτούς η προθεσμία ασκήσεως του ενδίκου μέσου¹⁹³, ή ακόμη κι αν αυτοί αποδέχτηκαν την απόφαση¹⁹⁴, και πρέπει να καλούνται σε κάθε διαδικαστική πράξη ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, διαφορετικά η συζήτηση της εφέσεως κηρύσσεται अपαράδεκτη ως προς όλους τους ομοδίκους¹⁹⁵. Συνεπώς, εφόσον ο αδρανής αναγκαίος ομόδικος απέκτησε κατά τούτο την ιδιότητα του εκκαλούντος, του επιτρέπεται η επιχείρηση διαδικαστικών πράξεων στη δευτεροβάθμια δίκη, όπως είναι η άσκηση πρόσθετων λόγων έφεσης, άποψη που συμβιβάζεται όχι μόνο με την ερμηνεία που κατά κρατούσα σε θεωρία και νομολογία θέση αποδίδεται στη διάταξη του άρθρου 76 παρ. 4 ΚΠολΔ, όπως εκτέθηκε ανωτέρω, αλλά και με το περί δικαίου αίσθημα, σύμφωνα με το οποίο ορθό και δίκαιο φαίνεται να συμμετέχει στη δίκη ο διάδικος που επηρεάζεται άμεσα από το αποτέλεσμα της, επωφελής ή δυσμενής¹⁹⁶.

Εάν την έφεση ασκεί ο αντίδικος πρέπει κατ' άρθρο 517 εδ. β' ΚΠολΔ να την απευθύνει εναντίον όλων των ομοδίκων, επί ποινή απαραδέκτου του ενδίκου μέσου¹⁹⁷. Κατ' αυτό τον τρόπο οι αναγκαίοι ομόδικοι καθίστανται στο σύνολό τους εφεσίβλητοι, με αποτέλεσμα να νομιμοποιείται έκαστος εξ' αυτών να ασκήσει αντέφεση κατ' άρθρο 523 ΚΠολΔ που θα έχει αποτελέσματα και για τους αδρανήςσαντες, κατά τα ισχύοντα για το ένδικο μέσο της εφέσεως. Ως παράλειψη απευθύνσεως της εφέσεως εναντίον ορισμένου αναγκαίου ομοδίκου θεωρείται και η παραίτηση του εκκαλούντος από το δικόγραφο της εφέσεως έναντι του ομοδίκου αυτού¹⁹⁸. Το ίδιο ισχύει και για τα ένδικα μέσα της αναψηλάφησης και της

¹⁹² Πρβλ. Χατζηγιάννου, Επίκαιρα ζητήματα ανακοπής ερημοδικίας, ΝοΒ 2013, σελ. 1445. Έτσι και ΕφΠειρ 86/1997, ΕλλΔνη 1997, σελ. 1602.

¹⁹³ Πρβλ. ενδεικτικά ΑΠ 1108/2010 και 1332/2011, όλες από ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹⁹⁴ Πανταζόπουλος, ό.π., σελ. 49, Ζόμπολας, ό.π., σελ. 125, σημ. 411, Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 154, και Οικονόμου (-Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 72.

¹⁹⁵ Πρβλ. ενδεικτικά ΕφΑθ 6550/2003, ΕλλΔνη 2004, σελ. 584 και ΕφΘεσ 141/2011, Αρμ 2012, σελ. 369.

¹⁹⁶ Μακρίδου, Οι πρόσθετοι λόγοι εφέσεως κατά τον ΚΠολΔ, σελ. 240 – 243.

¹⁹⁷ Πρβλ. ΑΠ 1552/2007, ΕλλΔνη 2009, σελ. 764 και ΑΠ 6281/2010, ΕλλΔνη 2012, σελ. 529.

¹⁹⁸ ΕφΑθ 8232/1987, ΕΕΝ 1988, σελ. 146.

αναίρεσης, αλλά και για τους πρόσθετους λόγους αναίρεσης κατά τα άρθρα 543 εδ. β' και 558 εδ. β' και 569 ΚΠολΔ αντίστοιχα.

Αξίζει στο σημείο αυτό να παρατεθεί η άποψη του καθηγητή Πανταζόπουλου, ο οποίος συγκρίνοντας το επεκτατικό αποτέλεσμα του άρθρου 76 παρ. 4 ΚΠολΔ με το «ανελαστικό πλαίσιο της παθητικής νομιμοποίησης προς άσκηση ενδίκων μέσων των άρθρων 517 εδ. β', 543 εδ. β', και 558 εδ. β' ΚΠολΔ, που καθιερώνουν το απαράδεκτο του ενδίκου μέσου», και παρατηρώντας ότι «η διαφοροποίηση αυτή είναι αδικαιολόγητη – αλλά και τυχαία, εφόσον εξαρτάται από το γεγονός της νίκης ή της ήττας των αναγκαίων ομοδίκων», προτείνει τη δυνατότητα θεραπείας του απαράδεκτου επί τυχόν μη απευθύνσεως του ενδίκου μέσου κατά πάντων των ομοδίκων, διά της προσεπικλήσεως. Όπως υποστηρίζει, «καθ' όν λόγον δεχόμαστε στην αγωγή τη δυνατότητα θεραπείας της αρχήθεν ελλείψεως κοινής νομιμοποίησης, όπου αυτή είναι υποχρεωτική, μέσω της προσεπικλήσεως, κατά τον αυτό λόγο πρέπει να δεχθούμε παρόμοια δυνατότητα και στο στάδιο των ενδίκων μέσων», διότι η λύση αυτή «ανταποκρίνεται σε μία ουσιαστική πραγμάτωση ελέγχου της δικαστικής απόφασης από ανώτερα δικαστήρια, που διαφορετικά καθίσταται ανεφάρμοστη για καθαρά τυπικούς λόγους»¹⁹⁹.

Από τις προαναφερθείσες διατάξεις προκύπτει ότι τα ένδικα μέσα της εφέσεως, αναψηλαφήσεως και αναίρεσεως, απευθύνονται καταρχήν κατά των αντιδίκων του ασκούντος αυτά, οι οποίοι ωφελούνται από την προσβαλλόμενη απόφαση, όχι όμως και κατά των ομοδίκων του, με εξαίρεση την περίπτωση που στην προσβαλλόμενη απόφαση περιέχεται διάταξη επιβλαβής για τον ασκούντα το ένδικο μέσο και επωφελής για τους ομοδίκους του και με το ένδικο μέσο επιδιώκεται η διόρθωση της απόφασης κατά τη διάταξη αυτή²⁰⁰, ή η προσβαλλόμενη απέρριψε αίτηση που υπέβαλε αυτός κατά άλλου ομοδίκου²⁰¹. Βέβαια, και οι εξαιρέσεις αυτές δεν γίνονται αποδεκτές από τη θεωρία καθώς ο ασκών το ένδικο μέσο και οι αναγκαίοι ομοδικοί του συγκροτούν δικονομικώς μία ενότητα, και έτσι δεν μπορεί να δικαιολογηθεί έννομο συμφέρον προς απεύθυνση του ενδίκου μέσου εκ μέρους ενός αναγκαίου ομοδίκου κατά έτερου ομοδίκου του, αφού δεν υφίσταται αντιδικία μεταξύ τους²⁰².

Η ερμηνευτική αυτή εκδοχή εμφανιζόταν μάλλον κρατούσα, ήδη από τα πρώτα έτη εφαρμογής του ΚΠολΔ, μέχρι την απόφαση της ΟΛΑΠ 1043/1976, στην οποία,

¹⁹⁹ Πανταζόπουλος, Η προσεπικλήση κατά τον ΚΠολΔ, σελ. 38 επ.

²⁰⁰ Πρβλ. ΕφΠειρ 757/1983, ΝοΒ 32, σελ. 100. Έτσι και ΑΠ 1445/2011, ΧρΙΔ 2015, σελ. 217.

²⁰¹ Πρβλ. ΕφΑΘ 7553/2004, ΝοΒ 2005, σελ. 694.

²⁰² Μηχιώτης, ό.π., σελ. 453.

με αφορμή τη διάταξη του άρθρου 558 ΚΠολΔ, κρίθηκε για πρώτη φορά ευθέως από τον Άρειο Πάγο η διατύπωση του νόμου²⁰³. Επρόκειτο για αγωγή ακύρωσης δεύτερου γάμου που είχε συναφθεί προτού αμετακλήτως λυθεί ή ακυρωθεί ο πρώτος. Καθώς ο δευτερόγαμος σύζυγος είχε αποβιώσει, έπρεπε η αγωγή να ασκηθεί κατά των κληρονόμων του που ήταν η σύζυγός του από τον δεύτερο γάμο και δύο παιδιά, ένα από τον πρώτο και ένα από τον δεύτερο γάμο. Σε αυτή την περίπτωση αναγκαστικής ομοδικίας ασκήθηκε το ένδικο μέσο της αναιρέσεως από έναν από τους κληρονόμους του δευτερόγαμου συζύγου και ο αναιρεσείων κληρονόμος δεν συναπηύθυνε την αναίρεση κατά ενός συγκληρονόμου του και αναγκαίου ομοδίκου του, με αποτέλεσμα να προβληθεί ή ένσταση περί απαραδέκτου της αναίρεσης. Η Ολομέλεια, εμμένοντας στο γράμμα της διάταξης του άρθρου 558 εδ. β' ΚΠολΔ αποφάσισε ότι ο νόμος είναι αδιάστικτος, επιβάλλοντας την απεύθυνση της αιτήσεως αναιρέσεως κατά όλων των αναγκαίων ομοδίκων, χωρίς να δέχεται διάκριση αναλόγως της πλευράς που βρίσκονται αυτοί, επομένως και κατά των αναγκαίων ομοδίκων του αναιρεσειόντος²⁰⁴.

Η νομολογιακή αυτή τάση διήρκεσε μόνο πέντε χρόνια, έως την έκδοση της υπ' αριθμ. 63/1981 απόφασης της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου, που έκρινε για την αναγκαστική ομοδικία που ιδρύεται εκ του νόμου στη διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης μεταξύ, αφενός του επισπεύδοντος δανειστή και αφετέρου του καθ' ου η εκτέλεση οφειλέτη, όταν ασκείται η ανακοπή τρίτου του άρθρου 936 ΚΠολΔ, με αποτέλεσμα να απορρίψει την ένσταση περί απαραδέκτου της έφεσης που ασκήθηκε από τον δανειστή, επειδή απευθυνόταν μόνο κατά της ανακόπτουσας και όχι και κατά του οφειλέτη – αναγκαίου ομοδίκου του.

Πλέον συγκεκριμένα, απεφάνθη ότι η υποχρεωτική απεύθυνση κατά όλων των αναγκαίων ομοδίκων – του ενδίκου μέσου της εφέσεως στην προκειμένη περίπτωση – δεν περιλαμβάνει και τους ομοδίκους του εκκαλούντος²⁰⁵. Στηρίχθηκε καταρχάς στη διάταξη του άρθρου 76 παρ. 4 ΚΠολΔ, δυνάμει του οποίου, εάν σε περίπτωση αναγκαστικής ομοδικίας ασκείται ένδικο μέσο από έναν ομόδικο, θεωρείται ότι συγχρόνως συνασκείται και από τους λοιπούς αναγκαίους ομοδίκους, με αποτέλεσμα να κρίνει ότι με την ερμηνευτική εκδοχή που ακολούθησε η πλειοψηφία της Ολομέλειας του 1976, οι αδρανήσαντες στην άσκηση του ενδίκου μέσου αναγκαίοι

²⁰³ ΟΛΑΠ 1043/1976, ΝοΒ 1977, σελ. 503 επ.

²⁰⁴ Κεραμεύς, Μεθοδολογικά ζητήματα από την πρόσφατη δικονομική νομολογία του Αρείου Πάγου, ΕΛΛΔνη 1997, σελ. 1700.

²⁰⁵ ΟΛΑΠ 63/1981, ΝοΒ 1981, σελ. 1257 – 1258.

ομόδικοι καταλήγουν να έχουν διπλή νομική θέση στη δίκη. Δηλαδή από τη μια μεριά θεωρούνται επιτιθέμενοι κατά το άρθρο 76 παρ. 4 ΚΠολΔ, και από την άλλη είναι αντίδικοι του εαυτού τους κατά την ερμηνεία που δόθηκε στο άρθρο 558 ΚΠολΔ, ενώ η πολιτική δίκη στηρίζεται στην αρχή δύο τουλάχιστον διαδίκων που βρίσκονται σε θέση τυπικής αντιδικίας ως προς το επίδικο αίτημα²⁰⁶.

Τέλος, η απόφαση στηρίχθηκε και στις προπαρασκευαστικές εργασίες της συντακτικής επιτροπής του ΚΠολΔ, από τις οποίες προκύπτει καθαρά ότι ως ομόδικοι στα άρθρα 517, 543 και 558 ΚΠολΔ θεωρούνται μόνο εκείνοι που ήταν εξ αρχής ομόδικοι με τον αντίδικο και όχι οι ομόδικοι του αιτούμενου την εξαφάνιση της απόφασης. Πιο συγκεκριμένα ο εισηγητής Ράμμος είχε προτείνει να διατηρηθεί και στη νέα δικονομία η κρατούσα στην παλαιά αρχή, ότι η έφεση δεν είναι απαραίτητο να απευθύνεται κατά όλων των στην πρωτόδικη δίκη αντιδίκων του εκκαλούντος, αλλά μόνο κατ' εκείνων που ο εκκαλών έχει έννομο συμφέρον και θέλει να επιτύχει την εξαφάνιση ή μεταρρύθμιση της εκκαλουμένης απόφασης, πλην των περιπτώσεων αναγκαστικής ομοδικίας²⁰⁷. Κατόπιν ομόφωνης αποδοχής της πρότασης αυτής από τη συντακτική επιτροπή του ΚΠολΔ²⁰⁸, η τελευταία συμπεριελήφθη στο άρθρο 266 παρ. 2 του προσχεδίου του ΚΠολΔ²⁰⁹. Η ισχύουσα διατύπωση του άρθρου 517 ΚΠολΔ έγινε από τη συντακτική επιτροπή κατά την τελική επεξεργασία του σχεδίου της, με τα πρακτικά να αναφέρουν ότι « η παρ. 2 διαρρυθμίζεται φραστικώς, υπό την έννοια ότι η έφεση κατά κανόνα δύναται να απευθύνεται κατά πάντων ή μερικών μόνο στην πρωτόδικη δίκη αντιδίκων του εκκαλούντος, πλην των περιπτώσεων της αναγκαστικής ομοδικίας, οπότε πρέπει να απευθύνεται κατά πάντων, ήτοι κατά πάντων των αντιδίκων του αιτούμενου την εξαφάνιση της απόφασης»²¹⁰. Κατά την άποψη του καθηγητή Μπέη επί του θέματος που τόσο απασχόλησε τη νομολογία, κριτήριο για την παθητική νομιμοποίηση των αναγκαστικών ομοδίκων του ασκούντος ένδικο μέσο ομοδίκου τους είναι το έννομο συμφέρον του τελευταίου να αιτηθεί την εξαφάνιση της απόφασης, όχι μόνο στις σχέσεις με τον αντίδικό του, αλλά και με τους ομοδίκους του²¹¹.

²⁰⁶ Μπέης, Παρατηρήσεις επί της ΟλαΠ 1043/1976, Δ 1977, σελ. 108.

²⁰⁷ ΣχΠολΔ, τ. 3, σελ. 44.

²⁰⁸ ΣχΠολΔ, ό.π., σελ. 243 – 244.

²⁰⁹ ΣχΠολΔ, ό.π., σελ. 409.

²¹⁰ ΣχΠολΔ, τ. 9, σελ. 154.

²¹¹ Μπέης, ό.π., σελ. 109.

Ως προς την ενεργητική νομιμοποίηση προς άσκηση αναψηλάφησης και αναίρεσης κατ' άρθρα 542 παρ. 1 και 556 παρ. 1 ΚΠολΔ αντίστοιχα, ισχύουν τα προαναφερθέντα για το ένδικο μέσο της εφέσεως, ήτοι η άσκηση των εν λόγω ενδίκων μέσων από έναν αναγκαίο ομοδικο έχει αποτελέσματα και για τους άλλους, δηλαδή καθιστά και αυτούς κατά δικονομικό πλάσμα διαδίκους, ακόμη κι αν έχουν απωλέσει το σχετικό δικαίωμα²¹². Το ίδιο ισχύει και κατά την άσκηση προσθέτων λόγων αναίρεσεως κατ' άρθρο 569 ΚΠολΔ. Για το παραδεκτό βέβαια της συζητήσεως των ενδίκων αυτών μέσων πρέπει να καλούνται εκτός από τον αντίδικο και όλοι οι αναγκαίοι ομοδικοί κατ' άρθρο 76 παρ. 3 ΚΠολΔ²¹³. Είναι προφανές δε, ότι για την παραδεκτή άσκηση αναίρεσης ή αναψηλάφησης από έναν ή περισσότερους αναγκαίους ομοδίκους πρέπει η προσβαλλομένη να έχει καταστεί τελεσίδικη ως προς όλους τους ομοδίκους, ανεξάρτητα από τον τρόπο που επέρχεται η τελεσιδικία για έκαστο εξ' αυτών²¹⁴, διότι εάν π.χ. αναγκαίος ομοδίκος ασκήσει αναίρεση κατά αποφάσεως που δεν έχει καταστεί τελεσίδικη για έτερο ομοδικό του, θα τον καταστήσει διάδικο στη δίκη του εκτάκτου αυτού ενδίκου μέσου χωρίς να συντρέχουν οι προϋποθέσεις παραδεκτού του²¹⁵.

Από αυτήν όμως την παραδοχή δεν συνάγεται, ούτε ότι η επίδοση κάθε αποφάσεως σε έναν μόνο εκ των αναγκαίων ομοδίκων στερείται συνεπειών, ούτε ότι το σημείο εκκίνησης της δικής του προθεσμίας προς άσκηση ενδίκων μέσων μετατίθεται στο χρόνο επίδοσης της απόφασης και στον τελευταίο ομοδικο. Εάν ο ομοδίκος αφήσει να παρέλθει άπρακτη η δική του προθεσμία προς άσκηση ενδίκου μέσου, τότε, αφενός μεν θα έχει απολέσει το δικαίωμα να ασκήσει ο ίδιος το ένδικο μέσο, αφετέρου δε θα θεωρείται και αυτός ως «συνασκήσας», εάν τελικά ασκηθεί αυτό εκ μέρους έτερου αναγκαίου ομοδίκου του²¹⁶. Τα ανωτέρω ισχύουν ως προς τη νομιμοποίηση προς άσκηση τόσο εκτάκτων όσο και τακτικών ενδίκων μέσων. Φυσικά για την αναψηλάφηση εφαρμόζονται και οι πιο εξειδικευμένοι κανόνες ως προς την προθεσμία ασκήσεώς της, κατ' άρθρο 545 ΚΠολΔ, που δεν θα απασχολήσουν όμως στην παρούσα.

²¹² Πρβλ. ενδεικτικά ΑΠ 552/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²¹³ Ζόμπολας, Η αναίρεση στην πράξη κατά τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, σελ. 92., Σινανιώτης, Η αναίρεση κατά τον ΚΠολΔ, σελ. 55 επ. Έτσι και Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 316.

²¹⁴ ΑΠ 285/2017, ΑΠ 855/2015, ΑΠ 765/2014, όλες από ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²¹⁵ Γέσιου – Φαλτσή, ό.π., σελ. 288.

²¹⁶ Μηχιώτης, ό.π., σελ. 497 – 498.

Εξαιρέση από την αρχή της αντικειμενικής ενέργειας των διαδικαστικών πράξεων και της αντιπροσωπεύσεως των απολειπόμενων ομοδίκων, που ισχύει κατ' άρθρο 76 παρ. 1 ΚΠολΔ στην αναγκαστική ομοδικία, και πιο συγκεκριμένα και κατ' άρθρο 76 παρ. 4 ΚΠολΔ στη δίκη των ενδίκων μέσων, εισάγεται στις δίκες διανομής (άρθρα 478 επ. ΚΠολΔ). Συνιστά παραδοσιακή αντίληψη θεωρίας και νομολογίας ότι η δίκη διανομής, εκτός από διαπλαστική, υπό την έννοια ότι αποσκοπεί στη διάπλαση νέας έννομης σχέσης για κάθε κοινωνό με τη λύση της κοινωνίας, είναι και «διπλού χαρακτήρα», καθώς, ανεξάρτητα από το πρόσωπο του κοινωνού που άσκησε την αγωγή ή από την εξέλιξη της δίκης, ο ενάγων είναι ταυτόχρονα και εναγόμενος, όπως και κάθε εναγόμενος είναι συγχρόνως αντίδικος των λοιπών διαδίκων²¹⁷. Οι αποκλίσεις από τον καθιερούμενο στο άρθρο 76 παρ. 1 ΚΠολΔ κανόνα της αντιπροσωπεύσεως των απολειπόμενων ομοδίκων από τους παριστάμενους στη δίκη διανομής διαδίκους, στηρίζονται στη σκέψη της υπάρξεως αντίθετων συμφερόντων μεταξύ των παρόντων και απόντων αναγκαίων ομοδίκων²¹⁸. Είναι συνεπώς προφανές ότι ο διπλός χαρακτήρας της δίκης διανομής πρέπει να διατηρείται σε όλα τα διαδικαστικά στάδια εξέλιξής της και συνεπώς και στο στάδιο της ασκήσεως των ενδίκων μέσων. Ως εκ τούτου, ο κανόνας του άρθρου 76 παρ. 4 ΚΠολΔ δεν τυγχάνει εφαρμογής στις δίκες διανομής, αφού δεν νοείται αντιπροσώπευση μεταξύ κοινωνών στο μέτρο που έχουν μεταξύ τους αντικρουόμενα συμφέροντα²¹⁹. Συναφώς, και τα άρθρα 517 εδ. β', 543 εδ. β', 558 εδ. β' ΚΠολΔ, εφαρμόζονται στις δίκες διανομής κατά τέτοιο τρόπο, ώστε το ένδικο μέσο που ασκείται από οποιονδήποτε ομόδικο να απευθύνεται υποχρεωτικά και κατά του αναγκαίου ομοδίκου του²²⁰.

Μωσαϊκό απόψεων προβάλλει αναφορικά με τη σχέση μεταξύ της διάταξης του άρθρου 76 παρ. 4 ΚΠολΔ και της αρχής της άπαξ ασκήσεως των ενδίκων μέσων, όπως αυτή καθιερώνεται νομοθετικά στα άρθρα 514, 541 και 555 ΚΠολΔ, δηλαδή τίθεται το ερώτημα εάν, ενόψει και της προαναφερθείσας αρχής, νομιμοποιείται αναγκαίως ομόδικο να ασκήσει ένδικο μέσο κατόπιν χρονικά προγενέστερης ασκήσεώς του από έτερο ομόδικο του, ή δεσμεύεται κατ' άρθρο 76 παρ. 4 ΚΠολΔ από το πρώτο ασκηθέν εκ μέρους ομοδίκου του ως «συνασκήσας» αυτό. Στη δικονομική θεωρία μία πρώτη άποψη τάσσεται υπέρ του απαραδέκτου του

²¹⁷ Πρβλ. ενδεικτικά ΟΛΑΠ 321/1983, ΝοΒ 1984, σελ. 1575 – 1576 και ΟΛΑΠ 20/1995, ΕΕΝ 1995, σελ. 153 – 154.

²¹⁸ Νικολόπουλος, ό.π., σελ. 930.

²¹⁹ Πίψου, Δικαστική διανομή, σελ. 201.

²²⁰ Ζόμπολας, ό.π., σελ. 147, σημ. 539.

μεταγενεστέρως ασκηθέντος ενδίκου μέσου άνευ διακρίσεων, διότι η τυχόν άσκησή του προσκρούει άνευ ετέρου στον κανόνα της άπαξ ασκήσεως, καθώς ο αναγκαίος ομόδικος έχει ήδη, κατά την άσκηση του πρώτου ενδίκου μέσου λάβει την ιδιότητα του «πλασματικώς συνασκήσαντος», κατ' άρθρο 76 παρ. 4 ΚΠολΔ²²¹. Κατ' αντίθετη άποψη, ο μεταγενέστερα ασκών το ένδικο μέσο αναγκαίως ομόδικος είναι πρόσωπο διάφορο από τον προηγουμένως ασκήσαντα ομόδικό του και επομένως δεν πληρούται η κατά τα άρθρα 514, 541 και 555 ΚΠολΔ προϋπόθεση της ταυτότητας των προσώπων, και άρα δεν παραβιάζεται ο κανόνας της άπαξ ασκήσεως των ενδίκων μέσων²²².

Μία τρίτη άποψη, υποστηριχθείσα από την καθηγήτρια Γέσιου – Φαλτσή, θεωρεί πως το ένδικο μέσο του αναγκαίου ομοδίκου καθίσταται ανενεργό και ενεργοποιείται μόνο στην περίπτωση που το πρώτο ασκηθέν απορριφθεί ως απαράδεκτο²²³. Παρόμοια άποψη υιοθετεί και ο καθηγητής Νίκας, εκκινώντας ομοίως από την εκδοχή του ανενεργού, αποδεχόμενος εντούτοις ότι το μεταγενεστέρως ασκηθέν ένδικο μέσο μπορεί να εξετασθεί από κοινού με το πρώτο, ως κοινό ένδικο μέσο, ή να εκληφθεί ως δικόγραφο προσθέτων λόγων²²⁴. Κριτική έχει ασκηθεί στην εν λόγω άποψη, καθώς η έννοια της «ανενέργειας» ως κατηγορία δικονομικού ανισχύρου είναι άγνωστη στο θετικό μας δίκαιο²²⁵, αλλά και επειδή η τυχόν δυνατότητα «επανεργοποίησης» του μεταγενεστέρως ασκηθέντος ενδίκου μέσου, αφενός παρέχεται μόνο επί απορρίψεως του πρώτου ενδίκου μέσου ως απαράδεκτου και όχι ως αβασίμου²²⁶, αφετέρου προϋποθέτει τη μη αποδοχή της άποψης που απαντά σε μέρος της νομολογίας²²⁷, αλλά και της θεωρίας²²⁸, κατά την οποία ο κανόνας της άπαξ ασκήσεως των ενδίκων μέσων ισχύει και επί απορρίψεως του πρώτου ενδίκου μέσου ως απαράδεκτου, αφού επί απορρίψεως λ.χ. της πρώτης εφέσεως ως απαράδεκτης, η προσβληθείσα με αυτήν απόφαση επικυρώνεται και καθίσταται

²²¹ Πρβλ. Τσικριά, ό.π., σελ. 81, τον ίδιο, ό.π., σελ. 155, υποσ. 83, Βαθρακοκόιλη, ό.π., σελ. 144 – 145. Έτσι και Σινανιώτης, ό.π., σελ. 51.

²²² Κύριος εκπρόσωπος της θέσης αυτής ο Κλαμαρής, Ο κανών της άπαξ μόνον ασκήσεως των ενδίκων μέσων, σελ. 151 – 153: «Η έννοια του “αυτού διαδίκου” είναι ο “αυτός εκκαλών”, ο “αυτός αναιρεσείων” ή ο “αυτός αιτών την αναψηλάφησιν”. Δεν συμπεριλαμβάνεται δε εις την έννοιαν του “αυτού διαδίκου” και εκείνος ο οποίος υπήρξε διάδικος λόγω της υπό ετέρου τινός διαδίκου – και ουχι υπό του ιδίου – ασκήσεως ενδίκου μέσου». Έτσι και Μαργαρίτης, ό.π., άρθρο 514, αρ. 4.

²²³ Γέσιου – Φαλτσή, ό.π., σελ. 285 – 286.

²²⁴ Νίκας, Πολιτική Δικονομία, τ. 3, 2007, σελ. 83.

²²⁵ Μπαμπινιώτης, ό.π., σελ. 323.

²²⁶ Μηχιώτης, ό.π., σελ. 487.

²²⁷ Πρβλ. ενδεικτικά ΕφΔωδ 197/2009 και ΕφΛαμ 163/2010, όλες από ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²²⁸ Δεληκωστόπουλος, Άσκηση δεύτερης έφεσης από τον ίδιο διάδικο κατά της αυτής απόφασης : οι εξαιρέσεις στον κανόνα του άρθρου 514 ΚΠολΔ, ΕΠολΔ 2017, σελ. 214

τελεσίδικη. Επομένως, το παραχθέν εξ' αυτής ουσιαστικό δεδικασμένο θα επεκτείνεται εφ' όλων των αναγκαίων ομοδίκων που κατέστησαν διάδικοι στη δίκη της εφέσεως κατ' άρθρο 76 παρ. 4 ΚΠολΔ.

Σύμφωνα με τέταρτη τέλος άποψη, θα πρέπει να αναγνωρίζεται αυτοτελές και πλήρες, χωρίς περιορισμούς, δικαίωμα προς άσκηση ενδίκου μέσου σε έκαστο των αναγκαίων ομοδίκων, διότι όταν παρέχεται σε έναν διάδικο η δυνατότητα να προσβάλει αυτοτελώς με ένα ένδικο μέσο μία απόφαση, η αποστέρηση της ίδιας ακριβώς δυνατότητας από έτερο διάδικο, μόνο επειδή φέρει την ιδιότητα του αναγκαίου ομοδίκου του, παραβιάζει, αφενός μεν την αρχή της ισότητας κατ' άρθρο 4 παρ. 1 Σ, αφετέρου δε το δικαίωμα δικαστικής προστασίας και ακροάσεως κατ' άρθρο 20 παρ. 1 Σ, στο οποίο εντάσσεται και η αρχή της ισότητας των όπλων²²⁹. Έτσι, η διάταξη του άρθρου 76 παρ. 4 ΚΠολΔ κατά την τελευταία από τις προαναφερθείσες απόψεις εφαρμόζεται όταν ο αναγκαίος ομοδίκος εν τέλει αδρανή ως προς την άσκηση του ενδίκου μέσου ή έχει απωλέσει το προς τούτο δικαίωμα, και επομένως οι αναγκαίοι ομοδικοί μπορούν να αποκτήσουν την ιδιότητα του ασκούντος του ενδίκου μέσου διττώς, είτε διά της αδράνειάς τους και μέσω της αντικειμενικής ενέργειας που παραγάγει το ένδικο μέσο έτερου αναγκαίου ομοδίκου, είτε, εφόσον ασκήσουν ένδικο μέσο, δια της ασκήσεως του ενδίκου αυτού μέσου²³⁰.

Και η άποψη όμως αυτή παρουσιάζει αδυναμίες, με την πρώτη να έγκειται στην αδυναμία προσδιορισμού του χρονικού σημείου κατά το οποίο θεωρείται ότι ο αναγκαίος ομοδίκος αδράνησε να ασκήσει ένδικο μέσο, αφού κατά το χρόνο άσκησης του πρώτου ενδίκου μέσου οι λοιποί ομοδικοί θα πρέπει αναγκαστικά να θεωρηθεί ότι αδρανούν, καθώς εκ των πραγμάτων δεν θα έχουν ασκήσει τότε δικό τους ένδικο μέσο, με αποτέλεσμα η κρίση περί αδράνειας να μην μπορεί να εκφερθεί σε χρονικό σημείο προγενέστερο της άπρακτης παρόδου προθεσμίας για την άσκησή του. Αβεβαιότητα επίσης δημιουργείται όταν οι αναγκαίοι ομοδικοί είναι περισσότεροι από δύο, για τον τρίτο που δεν άσκησε ένδικο μέσο, καθώς τίθεται το ερώτημα αν θα θεωρείται συνασκών το ένδικο μέσο κατ' άρθρο 76 παρ. 4 ΚΠολΔ βάσει του πρώτου ή του δεύτερου ενδίκου μέσου, ζήτημα κρίσιμο, αφού σε περίπτωση λ.χ. εφαρμογής του άρθρου 76 παρ. 4 ΚΠολΔ μόνο για το πρώτο ένδικο μέσο, αυτή μπορεί να αποστερήσει από τον αναγκαίο αυτό ομοδίκου την ωφέλεια τυχόν επιπρόσθετων αιτιάσεων που εμπεριέχει το δεύτερο ένδικο μέσο με αποτέλεσμα να φαλκιδεύεται ο

²²⁹ Κονδύλης, Το δεδικασμένο κατά τον ΚΠολΔ, εκδ. β', 2007, σελ. 164.. Μηχιώτης, ό.π. σελ. 484.

²³⁰ Μπαμπινιώτης, ό.π., σελ. 325.

σκοπός έκδοσης απόφασης ενιαίου περιεχομένου. Το ίδιο μπορεί να συμβεί και μεταξύ αρχικώς και μεταγενεστέρως ασκούντος το ένδικο μέσο αφού δεν δεσμεύονται από το ένδικο μέσο το ασκηθέν από τον ομόδικό τους, σε περίπτωση που κάποιο από αυτά είναι πληρέστερο²³¹. Σε κάθε περίπτωση, το δικαίωμα αυτοτελούς ασκήσεως ενδίκων μέσων για έκαστο αναγκαίο ομόδικο μπορεί να καταστεί άνευ αντικειμένου και να υπονομευθεί εάν δεν διαταχθεί συνεκδίκασή τους από το δικαστήριο, μοναδικός τρόπος για να επιτευχθεί ο σκοπός της αναγκαίας ομοδικίας που είναι η ενιαία παροχή έννομης προστασίας για όλους τους ομοδίκους²³².

Ο Άρειος Πάγος παλαιότερα τηρούσε αυστηρή στάση τηρώντας απαρέγκλιτα την αρχή της άπαξ ασκήσεως των ενδίκων μέσων σε περίπτωση μεταγενέστερης ασκήσεως ενδίκου μέσου εκ μέρους αναγκαίων ομοδίκων²³³. Από την ΑΠ 1603/2000 απόφαση και έπειτα, πάγια έχει επικρατήσει η νομολογία του Ακυρωτικού που δέχεται κάμψη του εν λόγω κανόνα στην περίπτωση που ο αναγκαίος ομόδικος προβάλλει με το μεταγενεστέρως ασκηθέν ένδικο μέσο του νέους λόγους, διότι αντίθετη εκδοχή θα παραβίαζε το συνταγματικά κατοχυρωμένο στο άρθρο 20 δικαίωμα σε παροχή δικαστικής προστασίας²³⁴. Μερίδα της νομολογίας των δικαστηρίων της ουσίας δέχεται ότι η δεύτερη έφεση στην περίπτωση αυτή μπορεί να θεωρηθεί και να εξεταστεί ως δικόγραφο πρόσθετων λόγων²³⁵. Κριτική βέβαια έχει ασκηθεί στην τελευταία αυτή νομολογιακή πρακτική των δικαστηρίων της ουσίας από τη δικονομική θεωρία όσον αφορά στα ένδικα μέσα της εφέσεως και αναψηλαφήσεως, καθώς, σε περίπτωση που ένας λόγος προβληθεί από τον αρχικώς ασκήσαντα το ένδικο μέσο αναγκαίο ομόδικο απορριφθεί ως αόριστος, η νομική αυτή πλημμέλεια θα συνεπιφέρει κατά μία άποψη το αβάσιμο και κατ' άλλη το απαράδεκτο του ασκηθέντος ενδίκου μέσου, με αποτέλεσμα να απορριφθούν ως απαράδεκτοι και οι τυχόν ασκηθέντες πρόσθετοι λόγοι των λοιπών αναγκαίων ομοδίκων, έστω κι αν ήταν ορισμένοι²³⁶.

²³¹ Μπαμπινιώτης, ό.π., σελ. 326.

²³² Τριανταφύλλου – Αλμπανίδου, Η νομολογιακή εξέλιξη της εφαρμογής του κανόνα της άπαξ ασκήσεως των ενδίκων μέσων, τιμ. τόμος Νικ. Κλαμαρή, 2016, σελ. 1192.

²³³ Πρβλ. ΑΠ 1603/2000, ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ.

²³⁴ Πρβλ. ΑΠ 1603/2003, 1107/2003, 1876/2009, 1860/2013, όλες από ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²³⁵ Πρβλ. ΕφΛαρ 195/2007, Δικογρ 2007, σελ. 275. Έτσι και ΕφΠειρ 34/2005, ΝοΒ 2006, σελ. 714.

²³⁶ Μηχιώτης, ό.π., σελ. 486.

E. Η ΚΥΡΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

E1. ΕΝΝΟΙΑ – ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ

Ως ελέχθη και στην εισαγωγή της παρούσας, η παρέμβαση ταυτίζεται με τη συμμετοχή τρίτου προσώπου, πέραν του ενάγοντος και του εναγομένου, και αποτελεί μία από τις τρεις περιπτώσεις που στοιχειοθετούν την έννοια της σύνθετης δίκης. Στο ισχύον δίκαιο του ΚΠολΔ διακρίνονται τρία είδη παρέμβασης: η κύρια, εάν τρίτο πρόσωπο αντιποιείται το αντικείμενο της εκκρεμούς δίκης (άρθρο 79 ΚΠολΔ), η απλή πρόσθετη παρέμβαση, εάν ο τρίτος έχει έννομο συμφέρον να αποβεί η δίκη υπέρ ενός των διαδίκων (άρθρο 80 ΚΠολΔ), και η αυτοτελής πρόσθετη άλλως ομοδικιακή παρέμβαση, εάν η ισχύς της απόφασης εκτείνεται στις έννομες σχέσεις του τρίτου προς τον αντίδικό του (άρθρο 83 ΚΠολΔ)²³⁷. Η κύρια παρέμβαση απαντάται εκ πρώτοις στο μεσαιωνικό ιταλικό δίκαιο κατά το οποίο λογιζόταν ως αγωγή του τρίτου που μπορούσε να οδηγήσει σε αναστολή της προόδου της εκκρεμούς δίκης, αλλά και στο γερμανικό δίκαιο, που αν και δεν χαρακτηριζόταν ως αγωγή, με την άσκησή της άνοιγε μία συναφής, παράλληλη δίκη που επίσης μπορούσε να οδηγήσει σε αναστολή της προόδου της αρχικής²³⁸.

Αναφορικά με τη νομική φύση της κύριας παρέμβασης, έχουν διατυπωθεί από την επιστήμη δύο συστήματα. Το πρώτο, που καλείται «σύστημα των δύο διαδικασιών» και απαντάται στο γερμανικό και το αυστριακό ιδίως δίκαιο, πρεσβεύει ότι ο κυρίως παρεμβαίνων ασκεί με την παρέμβασή του μία αυτοτελή αγωγή έναντι αμφοτέρων των αρχικών διαδίκων, ανεξάρτητα από το βαθμό που ευρίσκεται η εκκρεμής κύρια δίκη μεταξύ των τελευταίων, εισάγοντας μία αυτοτελή δίκη που δεν θίγει την ήδη εκκρεμή, αν και μπορούν να συνεκδικαστούν, εφόσον η κύρια αγωγή ευρίσκεται στον ίδιο βαθμό. Το δεύτερο σύστημα, που καλείται «σύστημα ενιαίας διαδικασίας» και υποστηρίχθηκε το πρώτον στο γαλλικό δίκαιο, πρεσβεύει ότι το τρίτο πρόσωπο, με την κύρια παρέμβασή του, αναμειγνύεται στην ήδη εκκρεμή μεταξύ των αρχικών διαδίκων διαδικασία με την προβολή αντίθετου αιτήματος που μπορεί να κριθεί από το δικαστήριο και κατόπιν της απόφασής του επί της κύριας εκκρεμούς αγωγής²³⁹.

²³⁷ Κουσουλής, Μορφές Παρέμβασης στον ΚΠολΔ (συμβολή στη διερεύνηση μιας νέας κατηγορίας αυτοτελούς πρόσθετης παρέμβασης), Δ 18, σελ. 295.

²³⁸ Οικονόμου (- Πανταζόπουλος Αθ.), Ομοδικία & Συμμετοχή τρίτων στην πολιτική δίκη, σελ. 92.

²³⁹ Οικονόμου (- Πανταζόπουλος Αθ.), ό.π., σελ. 93.

Επί δικονομίας Maurer ακολουθείτο ως προς την κύρια παρέμβαση το «σύστημα της ενιαίας διαδικασίας», καθώς η τελευταία αντιμετωπιζόταν ως *sui generis* ένδικο βοήθημα, το οποίο όμως δεν δημιουργούσε νέα δίκη, κύρια ή παρεμπίπτουσα με την αρχική, αλλά διεύρυνε μόνο τα υποκειμενικά όρια της αρχικής δίκης, μεταβάλλοντάς τη από διμερή σε τριμερή²⁴⁰. Υπό τον ισχύοντα ΚΠολΔ και κατά την απολύτως κρατούσα στη νομολογία του Αρείου Πάγου άποψη²⁴¹, ο κυρίως παρεμβαίνων υποβάλλει αυτοτελές αίτημα δικαστικής προστασίας που εγκαθιδρύει αυτοτελή έννομη σχέση δίκης, διακριτή έναντι εκείνης της αγωγής. Ο κυρίως παρεμβαίνων καθίσταται διάδικος μόνο στη δίκη της κύριας παρέμβασης αντιδικώντας προς αμφοτέρους τους διαδίκους, οι οποίοι όμως δεν τελούν σε σχέση απλής ή αναγκαστικής ομοδικίας εναντίον του και όσον αφορά στην αυτοτελή δίκη της κύριας παρέμβασης. Επίσης, ο κυρίως παρεμβαίνων δεν τελεί σε σχέση απλής ή αναγκαίας ομοδικίας με κάποιον από τους αρχικούς διαδίκους, ούτε και μετέχει στη δίκη επί της αγωγής. Καταλαμβάνεται ως κύριος διάδικος από το δεδικασμένο της απόφασης που εκδίδεται επί της κύριας παρέμβασης, ενώ δε δεσμεύεται από το δεδικασμένο της απόφασης στη δίκη επί της αγωγής στην οποία δε μετέχει, ως προελέχθη²⁴². Πρόκειται συνεπώς για δύο ξεχωριστά κεφάλαια δίκης, εκείνο του ενδίκου βοηθήματος – συνηθέστερα αγωγής – και εκείνο της παρέμβασης. Την ίδια θέση με τη νομολογία ασπάζεται και μέρος της θεωρίας²⁴³.

Σύμφωνα με άλλη γνώμη που κρατεί στη δικονομική θεωρία, διά της κυρίας παρεμβάσεως δεν ιδρύεται αυτοτελής έννομη σχέση δίκης, αλλά διευρύνονται τα υποκειμενικά όρια της αρχικής δίκης, με αποτέλεσμα να υφίσταται μόνο ένα ενιαίο κεφάλαιο δίκης, που καταλαμβάνει, τόσο την κρίση επί της αγωγής, όσο και την κρίση επί της κύριας παρέμβασης²⁴⁴. Εντοπίζεται και μία τρίτη άποψη, λιγότερο υποστηριζόμενη από μέρος της θεωρίας, κατά την οποία, με την άσκηση της κύριας παρέμβασης, διευρύνονται μεν τα υποκειμενικά όρια της αρχικής δίκης που καθίσταται κατά τούτο τριμερής, παράλληλα όμως εγκαθιδρύεται και μία νέα έννομη σχέση δίκης στην ίδια κοινή διαδικασία, αναφορικά με το αίτημα της κύριας παρέμβασης, απέναντι στο οποίο ο αρχικός ενάγων και εναγόμενος είναι αναγκαίοι

²⁴⁰ Μητσόπουλος, Σχέσεις κυρίας παρεμβάσεως και ωρίμου κυρίας δίκης, ΝοΒ 1991, σελ. 332.

²⁴¹ Πρβλ. ενδεικτικά ΑΠ 495/2013, ΑΠ 40/2014, ΑΠ 904/2015, όλες από ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁴² Μπαμπινιώτης, ό.π., σελ. 432.

²⁴³ Μαργαρίτης, ό.π., άρθρο 79 αρ.2, και άρθρο 81, Νίκας, ό.π., σελ. 105 επ. Έτσι και Κονδύλης, ό.π., σελ. 499.

²⁴⁴ Ράμμος, Περί κυρίας παρεμβάσεως, 1931, σελ. 167, Μητσόπουλος, ό.π., σελ. σελ. 332 – 333, Γέσιου – Φαλτσή, ό.π., σελ. 44 επ.. Έτσι και Μακρίδου, ό.π., σελ. 57 – 58.

ομόδικοι, επιδιώκοντας να απορριφθεί η κύρια παρέμβαση²⁴⁵. Είναι προφανές ότι η υιοθετούμενη άποψη αναφορικά με τη νομική φύση της κύριας παρέμβασης καθορίζει και την υιοθετούμενη άποψη για τη νομιμοποίηση του κυρίως παρεμβαίνοντος προς άσκηση ενδίκων μέσων, όπως θα εκτεθεί παρακάτω.

Ε2. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

Πρώτη προϋπόθεση της κύριας παρέμβασης είναι η εκκρεμής δίκη μεταξύ των αρχικών διαδίκων. Εκκρεμοδικία απαντάται από το χρονικό σημείο κατάθεσης της αγωγής έως την κατάργηση της δίκης με οριστική απόφαση ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο από τους προβλεπόμενους στον ΚΠολΔ. Μετά το Ν. 4335/2015, η εκκρεμοδικία αίρεται και σε περίπτωση μη επίδοσης της αγωγής στον εναγόμενο κατ' άρθρο 215 παρ. 2 ΚΠολΔ, αλλά και εάν ματαιώθηκε η συζήτησή της και δεν ζητήθηκε εμπρόθεσμα ορισμός νέας ημερομηνίας συζήτησης κατ' άρθρο 260 παρ. 2 ΚΠολΔ, καθώς και εάν ερημοδικεί ο εναγόμενος λόγω της μη επίδοσης της αγωγής σε αυτόν κατ' άρθρο 271 παρ. 2 ΚΠολΔ²⁴⁶. Δεύτερη προϋπόθεση συνιστά η ιδιότητα του παρεμβαίνοντος ως τρίτου, δηλαδή εκείνου που δεν κατέστη διάδικος κατά την εκκρεμή δίκη²⁴⁷, όπως οι καθολικοί ή οιονεί καθολικοί διάδοχοι²⁴⁸. Η έννοια του τρίτου καθορίζεται δηλαδή αρνητικά και σε συνάρτηση με την έννοια του διαδίκου, για τον προσδιορισμό του οποίου ακολουθείται η τυπική έννοια του διαδίκου²⁴⁹. Επί παραδείγματι, τρίτος θεωρείται ο ειδικός διάδοχος του αρχικού διαδίκου, ακόμη κι αν απέκτησε την ιδιότητά του αυτή κατά τη διάρκεια της δίκης²⁵⁰.

Τρίτη προϋπόθεση συνιστά το έννομο συμφέρον του κυρίως παρεμβαίνοντος που συνίσταται στην αντιποίηση, ολική ή μερική, του αντικειμένου της δίκης έναντι αμφοτέρων των διαδίκων της αρχικής δίκης²⁵¹. Ως εκ τούτου, περαιτέρω προϋπόθεση της κύριας παρέμβασης συνιστά και η συνάφειά της προς την κύρια αγωγή²⁵², προϋπόθεση που προκύπτει από το ίδιο το αίτημα της κύριας παρέμβασης που συνιστά αντιποίηση του επιδίκου αντικειμένου²⁵³. Τέλος, προϋπόθεση της κύριας

²⁴⁵ Πρβλ. Καλαβρό, ΠολΔ, 2016, σελ. 374 – 375, 508, 513. Έτσι και Κατηφόρης, ό.π., σελ. 27.

²⁴⁶ Οικονόμου (- Πανταζόπουλος Αθ.), ό.π., σελ. 101.

²⁴⁷ ΠΠρΑΘ 1913/2009, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁴⁸ Ράμμος, ό.π., σελ. 55 επ.

²⁴⁹ Πρβλ. ΟΛΑΠ 17/2004, ΕλλΔνη 2004, σελ. 1320.

²⁵⁰ Πρβλ. ΑΠ 1004/1992, ΕλλΔνη 1994, σελ. 431.

²⁵¹ Ράμμος, ό.π., σελ. 44.

²⁵² Ράμμος, ό.π., σελ. 55.

²⁵³ Οικονόμου (- Πανταζόπουλος Αθ.), ό.π., σελ. 112.

παρέμβασης είναι η ταυτότητα της διαδικασίας μεταξύ αυτής και της κύριας αγωγής, καθώς γίνεται δεκτό από τη νομολογία ότι εφόσον η κύρια παρέμβαση υπάγεται σε ειδική διαδικασία και η κύρια αγωγή στην τακτική, η πρώτη παραπέμπεται προς εκδίκαση στην προσήκουσα διαδικασία²⁵⁴. Στην αντίστροφη περίπτωση, η νομολογία μας δέχεται την παραπομπή της κύριας παρέμβασης προς εκδίκαση στην τακτική διαδικασία, με υπολογισμό των προθεσμιών του άρθρου 237 ΚΠολΔ από την κατάθεση της κλήσης προς συζήτηση μετά την παραπομπή²⁵⁵.

Μετά το Ν. 4335/2015 και στα πλαίσια της επιτάχυνσης της διαδικασίας της πολιτικής δίκης, η κύρια παρέμβαση επιτρέπεται κατ' άρθρο 79 παρ. 1 ΚΠολΔ μόνο στον πρώτο βαθμό, στην προθεσμία που ορίζεται στο άρθρο 238 ΚΠολΔ (στις ειδικές διαδικασίες εφαρμόζεται το άρθρο 591 παρ. 1 περ. β' ΚΠολΔ). Σκοπός της νέας αυτής ρύθμισης ήταν η αποτροπή του αιφνιδιασμού των αρχικών διαδίκων και η αποτροπή άσκησης κύριας παρέμβασης από τον ευρισκόμενο σε πλεονεκτικότερη θέση παρεμβαίνοντα, ο οποίος διαφορετικά θα γνώριζε όλα τα μέσα επίθεσης και άμυνας που οι αρχικοί διάδικοι είχαν εκθέσει στην πρωτοβάθμια δίκη²⁵⁶. Ασκείται κατ' άρθρο 81 ΚΠολΔ όπως και η αγωγή, ήτοι απαιτεί την κατάθεση ιδιαίτερου δικογράφου στην γραμματεία του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, και επίδοσή του σε όλους τους διαδίκους της κύριας δίκης, επί ποινή ακυρότητας της ασκήσεως της παρεμβάσεως.

Ε3. ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΠΑΡΕΜΒΑΙΝΟΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΑΣΚΗΣΗ ΕΝΔΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ

Η νομιμοποίηση προς άσκηση ενδίκων μέσων από τον κυρίως παρεμβαίνοντα διαμορφώνεται ανάλογα με τη θέση που υιοθετείται ως προς τη νομική φύση της κύριας παρέμβασης. Εφόσον, κατά κρατούσα στη νομολογία και σε μεγάλο μέρος της θεωρίας, ως ανωτέρω ελέχθη, άποψη, η κύρια παρέμβαση εισάγει νέο αυτοτελές κεφάλαιο δίκης, ξεχωριστό από εκείνο της αγωγής, προκύπτει ότι με την άσκηση ενδίκου μέσου από τον κυρίως παρεμβαίνοντα και κατά αυτού μεταβιβάζεται προς δικαστική κρίση από το ανώτερο δικαστήριο μόνο το κεφάλαιο της κύριας παρέμβασης. Ως εκ τούτου, ο κυρίως παρεμβαίνων νομιμοποιείται να ασκήσει το ένδικο μέσο της ανακοπής ερημοδικίας εφόσον συντρέχει κάποια από τις περιπτώσεις

²⁵⁴ Πρβλ. ΕιρΠοδ 8/2017 και ΜΠρΛαμ 113/2016, όλες από ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁵⁵ Πρβλ. ΠΠρΘεσ 12935/2017, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁵⁶ ΑιτΕκθ Ν 4335/2015, σελ. 16 – 17.

του άρθρου 501 ΚΠολΔ στη δίκη της παρέμβασης²⁵⁷, ενώ η ανακοπή ερημοδικίας δεν είναι υποχρεωτικό να στρέφεται κατά του κυρίως παρεμβαίνοντος²⁵⁸.

Η έφεση του κυρίως παρεμβαίνοντος (άρθρο 516 παρ. 1 ΚΠολΔ) βάζει κατά την κρατούσα άποψη μόνο κατά της απόρριψης της κύριας παρέμβασης και δεν μεταβιβάζει στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο το αυτοτελές κεφάλαιο δίκης που αφορά στην αγωγή²⁵⁹. Άρα, ο κυρίως παρεμβαίνων νομιμοποιείται κατά τη θέση αυτή να ασκήσει το ένδικο μέσο της εφέσεως μόνο επί απόρριψης της κύριας παρέμβασής του²⁶⁰, καθώς εάν η κύρια παρέμβαση έχει ευδοκιμήσει κατά κανόνα δεν θα συντρέχει έννομο συμφέρον. Αξιοσημείωτη επί του παρόντος είναι η άποψη του καθηγητή Τσικρικά που υποστηρίζει ότι, επί απόρριψης της κύριας παρέμβασης και γενομένης δεκτής της κύριας αγωγής, ο κυρίως παρεμβαίνων θα πρέπει να στρέψει την έφεσή του και κατά της αποδοχής της αγωγής, διαφορετικά θα καταλαμβάνεται από το δεδικασμένο της κρίσεως για το αγωγικό δικαίωμα, το οποίο θα δεσμεύει το δευτεροβάθμιο δικαστήριο που θα κρίνει την κύρια παρέμβαση, καθιστώντας αδύνατη τη διαφορετική κρίση επ' αυτής, με την οποία ο τρίτος αντιποιείται το αγωγικό δικαίωμα²⁶¹. Αλλά και μέρος της δικονομικής θεωρίας εν γένει δέχεται ότι ο κυρίως παρεμβάς καθίσταται διάδικος και δικαιούται αυτοτελώς να ασκήσει έφεση κατά του συνόλου της απόφασης και όχι μόνο της διάταξης που αφορά στην παρέμβαση²⁶². Τα ίδια ισχύουν και για τους πρόσθετους λόγους έφεσης, οι οποίοι, κατ' ακολουθία της κρατούσας άποψης θα αφορούν μόνο στο κεφάλαιο δίκης που αφορά στην κύρια παρέμβαση. Η έφεση του κυρίως παρεμβαίνοντος δεν πρέπει να απευθύνεται και κατά των δύο αντιδίκων του και διαδίκων στην κύρια αγωγή, εφόσον κατά κρατούσα άποψη δεν δημιουργείται ούτε απλή ούτε αναγκαία ομοδικία μεταξύ τους²⁶³.

Εν συνεχεία, η έφεση του αντιδίκου του κυρίου παρεμβάντος δεν πρέπει να απευθύνεται και κατά του τελευταίου, εκτός εάν ο εκκαλών επιδιώκει την εξαφάνιση του κεφαλαίου της απόφασης που έκανε δεκτή την κύρια παρέμβαση²⁶⁴. Κατ' επέκταση ο κυρίως παρεμβαίνων ως εφεσίβλητος, νομιμοποιείται να ασκήσει

²⁵⁷ Πανταζόπουλος, ό.π., σελ. 26.

²⁵⁸ Κολοτούρος (-Μηχιώτης), ό.π., σελ. 30.

²⁵⁹ Πρβλ. ενδεικτικά ΕφΔωδ 121/2004, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁶⁰ Μπαμπινιώτης, ό.π., σελ. 432.

²⁶¹ Τσικρικάς, ό.π., σελ. 160 -162.

²⁶² Πρβλ. ενδεικτικά Κολοτούρος (-Μήτσου), ό.π., σελ. 83.

²⁶³ ΕφΑθ 2066/1988, ΕλλΔνη 1994, σελ. 122.

²⁶⁴ Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας (- Πανταζόπουλος), ό.π., άρθρο 517, σελ. 91. Πρβλ. και ΑΠ 1610/1980, Δ 1981, σελ. 174.

αντέφεση αναφορικά μόνο με το κεφάλαιο της παρέμβασής του, την οποία δεν είναι υποχρεωμένος να στρέψει και κατά των δύο επί της κυρίας αγωγής διαδίκων, κατ' αναλογία με τα προλεχθέντα για το ένδικο μέσο της εφέσεως. Κατ' ανάλογο τρόπο με το ένδικο μέσο της εφέσεως ρυθμίζεται η ενεργητική (άρθρο 542 παρ. 1 ΚΠολΔ και 556 παρ. 1 ΚΠολΔ) και η παθητική νομιμοποίηση (άρθρο 543 ΚΠολΔ και 558 ΚΠολΔ) του κυρίως παρεμβαίνοντος προς άσκηση αναψηλαφήσεως²⁶⁵ και αναιρέσεως²⁶⁶ αντίστοιχα, αρκεί το κεφάλαιο της δίκης που αφορά στην κύρια παρέμβαση να έχει τελεσιδικήσει, καθώς και προσθέτων λόγων αναίρεσης κατ' άρθρο 569 ΚΠολΔ.

ΣΤ. Η ΑΠΛΗ ΠΡΟΣΘΕΤΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

ΣΤ1. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

Ο απλώς προσθέτως παρεμβαίνων κατ' άρθρο 80 ΚΠολΔ είναι ο τρίτος σε μια εκκρεμή δίκη που έχει έννομο συμφέρον να νικήσει κάποιος διάδικος και γι αυτό παρεμβαίνει²⁶⁷. Προσέρχεται στη δίκη, όχι για να ζητήσει δικαστική προστασία έναντι των αρχικών διαδίκων, αλλά για να υποστηρίξει απλώς τις αιτήσεις του ενός από τους δύο. Ως εκ τούτου με την άσκηση της απλής πρόσθετης παρέμβασής του, ο παρεμβαίνων δεν διευρύνει τα υποκειμενικά όρια της εκκρεμούς δίκης και δεν προσλαμβάνει την ιδιότητα του κυρίου διαδίκου, εκτός αν ανέλαβε τη δίκη κατ' άρθρο 85 ΚΠολΔ²⁶⁸. Η απλή πρόσθετη παρέμβαση συνιστά ένδικο βοήθημα παρεπόμενο σε σχέση με την κύρια δίκη αφού ακολουθεί την τύχη της αγωγής, ενώ ο παρεμβαίνων δε μετέχει της έννομης σχέσης της δίκης, δεν υποβάλλει ίδιο αίτημα και δε δεσμεύεται καταρχήν από το δεδικασμένο μεταξύ των κυρίων διαδίκων και η άσκηση της παρέμβασής του δε δημιουργεί εκκρεμοδικία²⁶⁹.

Με βάση το γράμμα της διάταξης του άρθρου 80, έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι η διαφορά μεταξύ κυρίας και απλής προσθέτου παρεμβάσεως συνίσταται στη θέση του παρεμβαίνοντος, στην πρώτη ως αντιδίκου των κυρίων διαδίκων, και στη δεύτερη

²⁶⁵ Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας (- Πανταζόπουλος), ό.π., άρθρα 542 – 543, σελ. 200 – 201.

²⁶⁶ Ζόμπολας, ό.π., σελ. 95. Έτσι και Καλαβρός, ό.π., σελ. 69.

²⁶⁷ Βερβενιώτης, Τα ένδικα μέσα του προσθέτως παρεμβαίνοντος (σημεία επαφής με τα ένδικα μέσα του κυρίου διαδίκου), ΕφΑΔ 6/2009, σελ. 674.

²⁶⁸ Νίκας, ό.π., σελ. 192.

²⁶⁹ Πολυζωγόπουλος, Προβλήματα πολλαπλότητας δικών, Δ 28, σελ. 145.

ως συμμάχου του ενός διαδίκου και αντιδίκου του άλλου²⁷⁰. Η άποψη αυτή ωστόσο δεν ευσταθεί στην περίπτωση που ο απλώς προσθέτως παρεμβαίνων αμφισβητεί την ιστορική βάση της αγωγής και ο υπέρ' ου η παρέμβαση κύριος διάδικος την ομολογεί, αλλά η παρέμβαση παραμένει απλή πρόσθετη²⁷¹. Για το λόγο αυτό έχει διατυπωθεί η άποψη ότι το κριτήριο διάκρισης μεταξύ κυρίας και πρόσθετης παρέμβασης συνίσταται στο ότι επί κυρίας παρεμβάσεως ο παρεμβαίνων υποβάλλει αυτοτελές αίτημα προς παροχή έννομης προστασίας και συνεπώς αποκτά την ιδιότητα του διαδίκου, ενώ επί απλής πρόσθετης παρέμβασης δεν έχει αυτοτελές αίτημα για παροχή δικαστικής προστασίας, αλλά σκοπός του είναι να διενεργήσει διαδικαστικές πράξεις για να υποστηρίξει ή να αποκρούσει την εκκρεμή αίτηση που υποβλήθηκε με την κύρια αγωγή²⁷².

Πρώτη προϋπόθεση για την παραδεκτή άσκηση απλής πρόσθετης παρέμβασης κατ' άρθρο 80 ΚΠολΔ είναι η ύπαρξη εκκρεμούς δίκης, η οποία εκτέθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο αφορών την άσκηση κύριας παρέμβασης. Μόνη διαφορά συνίσταται στη δυνατότητα άσκησης απλής πρόσθετης παρέμβασης μέχρι την έκδοση αμετάκλητης απόφασης, δηλαδή αυτή μπορεί να ασκηθεί για πρώτη φορά τόσο στο Εφετείο όσο και στον Άρειο Πάγο²⁷³, αφού ως προελέχθη, ο απλώς προσθέτως παρεμβαίνων δεν είναι υποκείμενο της έννομης σχέσης της δίκης αλλά μόνο της διαδικασίας²⁷⁴. Επιπλέον ο παρεμβαίνων απαιτείται να είναι τρίτος, κατά τα ανωτέρω εκτεθέντα για την κύρια παρέμβαση. Τέλος, ο τρίτος απαιτείται να έχει έννομο συμφέρον να νικήσει κάποιος διάδικος που πρέπει να προσδιορίζεται με σαφήνεια στο δικόγραφο της παρεμβάσεως, υπό την έννοια ότι η έκβαση της δίκης στην οποία παρεμβαίνει να θίγει, εξ' απόψεως πραγματικού και νομικού ζητήματός της τα έννομα συμφέροντά του²⁷⁵. Συνεπώς το έννομο συμφέρον του παρεμβάντος θεωρείται υφιστάμενο όταν η έκδοση αποφάσεως εις βάρος του υπέρ ου η παρέμβαση θα παρέβλαπτε τις κατά το ιδιωτικό ή δημόσιο δίκαιο νομικές σχέσεις του παρεμβαίνοντος με έναν από τους διαδίκους ή με το αντικείμενο της διαφοράς²⁷⁶. Και τούτο συμβαίνει όταν οι αντανακλαστικές ή οι παρεπόμενες συνέπειες της απόφασης

²⁷⁰ Ράμμος, Εγχειρίδιον αστικού δικαίου, τ. 1 (1978), σελ. 289.

²⁷¹ Το παράδειγμα από Οικονόμου (- Αλαπάντας), Η ομοδικία και η συμμετοχή τρίτων στην πολιτική δίκη, σελ. 135.

²⁷² Μπέης, ό.π., άρθρο 80, σελ. 434 επ.

²⁷³ ΟΛΑΠ 17/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁷⁴ Οικονόμου (- Αλαπάντας), ό.π., σελ. 139.

²⁷⁵ Οικονόμου (- Αλαπάντας), ό.π. σελ. 139.

²⁷⁶ Νίκας, ό.π., σελ. 192.

εκτείνονται σε αυτόν, όταν δηλαδή θίγουν εκ των πραγμάτων δικαίωμά του ή συμβάλλουν στη δημιουργία νομικής υποχρέωσής του²⁷⁷.

Ως εκ τούτων, για την άσκηση απλής πρόσθετης παρέμβασης δεν αρκεί η επίκληση από τον προσθέτως παρεμβαίνοντα γενικότερων ηθικών ή κοινωνικών συμφερόντων²⁷⁸, ούτε θεμελιώνεται έννομο συμφέρον για την άσκησή της όταν πρόκειται να λυθεί νομικό ζήτημα που θα ωφελήσει ή θα βλάψει τον προσθέτως παρεμβαίνοντα, επειδή υφίσταται ή ενδεχομένως να ανακύψει σε δίκη μεταξύ αυτού και κάποιου από τους διαδίκους ή τρίτου, χωρίς να θίγονται ευθέως, από την άποψη πραγματικού και νομικού ζητήματος τα έννομα συμφέροντά του²⁷⁹. Εξαιρέση στον τελευταίο αυτό κανόνα θεμελιώνεται με τη διάταξη του άρθρου 1 του ν. 2479/1997, κατά την οποία, όταν κρίνονται ζητήματα συνταγματικότητας τυπικού νόμου στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο και στις Ολομέλειες του Αρείου Πάγου, του Συμβουλίου της Επικρατείας και του Ελεγκτικού Συνεδρίου, επιτρέπεται η άσκηση παρεμβάσεως σε τρίτους που είναι διάδικοι σε άλλη δίκη του ίδιου δικαιοδοτικού κλάδου, εφόσον πρόκειται να κριθεί εκεί το ίδιο ζήτημα. Το ίδιο συμβαίνει και με τη διάταξη του άρθρου 90 στοιχ. ζ' του Κώδικα Δικηγόρων, κατά την οποία οι Δικηγορικοί Σύλλογοι μπορούν να παρεμβαίνουν στα δικαστήρια για κάθε θέμα εθνικού, κοινωνικού, πολιτισμικού ή οικονομικού ενδιαφέροντος, που ενδιαφέρει τα μέλη του Συλλόγου ή το δικηγορικό σώμα γενικότερα²⁸⁰. Η απλή πρόσθετη παρέμβαση ασκείται κατ' άρθρο 81 ΚΠολΔ όπως η αγωγή, ήτοι με κατάθεση του δικογράφου στη γραμματεία του αρμόδιου δικαστηρίου, και επίδοσή του σε όλους τους διαδίκους εντός της προθεσμίας του άρθρου 238 παρ. 1 εδ. α' ΚΠολΔ για την τακτική διαδικασία, και του άρθρου 591 παρ. 1 περ. β' ΚΠολΔ για τις ειδικές διαδικασίες.

ΣΤ2. ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΕΥΧΕΡΕΙΕΣ ΤΟΥ ΑΠΛΩΣ ΠΡΟΣΘΕΤΩΣ ΠΑΡΕΜΒΑΙΝΟΝΤΟΣ

Όπως προαναφέρθηκε, ο απλώς προσθέτως παρεμβαίνων συμμετέχει στη διαδικασία μόνο προς το συμφέρον του υπέρ ου η παρέμβαση, χωρίς να γίνεται υποκείμενο της έννομης σχέσης της δίκης. Η εκ μέρους του συμμετοχή σε ξένη δίκη και η απουσία αυτοτελούς αιτήματος παροχής έννομης προστασίας θέτει

²⁷⁷ ΑΠ 214/2000, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁷⁸ ΑΠ 711/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁷⁹ Ολ ΑΠ 11/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁸⁰ Νίκας, ό.π., σελ. 193.

αντίστοιχους φραγμούς στις ενέργειές του²⁸¹, με αποτέλεσμα ο προσθέτως παρεμβαίνων να δικαιούται κατ' άρθρο 82 ΚΠολΔ να ενεργεί όλες τις διαδικαστικές πράξεις προς το συμφέρον του διαδίκου υπέρ του οποίου ασκήθηκε η παρέμβαση, και παράλληλα να του απαγορεύεται η διενέργεια διαδικαστικών πράξεων που θεμελιώνουν, διευρύνουν ή τροποποιούν το αντικείμενο της δίκης, όπως είναι η άσκηση παρεμπίπτουσας αγωγής²⁸², που συνεπάγονται διάθεση του αντικειμένου της δίκης, όπως είναι η κατ' άρθρα 294 ΚΠολΔ επ. παραίτηση από την αγωγή, και που κατ' άρθρο 82 εδ. β' ΚΠολΔ είναι αντίθετες προς τις πράξεις του κυρίου διαδίκου υπέρ του οποίου ασκήθηκε η παρέμβαση²⁸³. Ακόμη, ο προσθέτως παρεμβαίνων είναι υποχρεωμένος κατ' άρθρο 82 παρ. 1 ΚΠολΔ να δεχθεί τη δίκη στη θέση που βρισκόταν κατά το χρόνο παρεμβάσεώς του, δηλαδή αν παρενέβη λ.χ. το πρώτον στο εφετείο, μπορεί να προτείνει νέους πραγματικούς ισχυρισμούς στα όρια που του επιτρέπει το άρθρο 527 ΚΠολΔ²⁸⁴.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι ο απλώς προσθέτως παρεμβαίνων μπορεί α) να προσκομίζει αποδεικτικά μέσα και να προτείνει ενστάσεις και εν γένει πραγματικούς ισχυρισμούς καταθέτοντας προτάσεις, αρκεί να συνδέονται με τον υπέρ ου η παρέμβαση διάδικο²⁸⁵, β) να υποβάλλει αιτήσεις που δεν διευρύνουν το αντικείμενο της δίκης, όπως τη διόρθωση απόφασης κατ' άρθρο 315 ΚΠολΔ ή τη διενέργεια πραγματογνωμοσύνης, γ) να επιχειρεί τις πράξεις επίσπευσης της δίκης, όπως την παραγγελία για επίδοση κατ' άρθρο 123 ΚΠολΔ. Είναι δε υποχρεωτική, κατ' άρθρο 81 παρ. 3 ΚΠολΔ, η κλήτευσή του σε κάθε συζήτηση επί ποινή απαραδέκτου αυτής, λαμβανομένου υπόψη αυτεπαγγέλτως²⁸⁶. Η υποχρεωτική κλήτευσή του ισχύει και στις δίκες των ενδίκων μέσων, κατά τις οποίες γίνεται δεκτό ότι η απεύθυνση του ενδίκου μέσου κατά του παρεμβαίνοντος επέχει θέση κλήτευσης²⁸⁷. Τέλος, ο απλώς προσθέτως παρεμβαίνων νομιμοποιείται να ασκεί ένδικα μέσα αυτοτελώς, κατά του νικητή αντιδίκου του υπέρ ου η παρέμβαση, όχι μόνο προς τις διατάξεις της

²⁸¹ Μακρίδου, ό.π., σελ. 208.

²⁸² ΕφΑθ 8044/1981, Δ 1981, σελ. 718.

²⁸³ ΠπρΑθ 9970/1997, ΕλλΔνη 1998, σελ. 677.

²⁸⁴ Το παράδειγμα από Νίκα, ό.π., σελ. 196.

²⁸⁵ ΠπρΛαρ 124/2001, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «Ο προσθέτως παρεμβάς δεν δικαιούται να υποβάλει αυτοτελή αίτηση παροχής έννομης προστασίας και ειδικότερα δεν μπορεί να προτείνει ενστάσεις που προσήκουν αποκλειστικώς και μόνο στο πρόσωπό του και όχι στο πρόσωπο του υπέρ ου παρενέβη διαδίκου».

²⁸⁶ Πρβλ. ΠπρΑθ 1362/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁸⁷ Πρβλ. για το ένδικο μέσο της εφέσεως την ΕφΘεσ 1/2017, ΕλλΔνη 2017, σελ. 858 και για την αναίρεση την ΑΠ 194/2016, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

απόφασης που αφορούν στην παρέμβαση, αλλά και ως προς τις διατάξεις που αφορούν στην κύρια δίκη, εφόσον έχει έννομο συμφέρον προς τούτο²⁸⁸, με εξαίρεση το ένδικο μέσο της ανακοπής ερημοδικίας, όπως θα εκτεθεί αναλυτικότερα παρακάτω.

ΣΤ3. ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΑΠΛΩΣ ΠΡΟΣΘΕΤΩΣ ΠΑΡΕΜΒΑΙΝΟΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΑΣΚΗΣΗ ΕΝΔΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ

Γενικά, ο απλώς προσθέτως παρεμβαίνων, ως βοηθός διάδικος, ασκεί «ετερόφωτα ένδικα μέσα»²⁸⁹, καθώς νομιμοποιείται μεν να ασκήσει ένδικα μέσα στο όνομά του, πλην όμως η άσκηση αυτή λαμβάνει χώρα για χάρη του κυρίου διαδίκου, το έννομο δε συμφέρον προς άσκησή τους κρίνεται από το πρόσωπο του κυρίου διαδίκου και όχι από το πρόσωπο του παρεμβαίνοντος, υπό την προϋπόθεση βέβαια ότι δεν στρέφεται κατά της διάταξης της απόφασης της απορρίπτουσας την παρέμβαση. Τα ένδικα μέσα του παρεμβαίνοντος, μόλις ασκηθούν, λογίζονται ως ένδικα μέσα του κυρίου διαδίκου, ενώ το παραδεκτό τους κρίνεται από το πρόσωπο του κυρίου διαδίκου, δηλαδή λ.χ. δεν υπόκεινται σε ξεχωριστή προθεσμία, αλλά η προθεσμία προς άσκησή τους εκκινεί από την επίδοση αποκλειστικά προς τον κύριο διάδικο, ενώ η επίδοση προς τον παρεμβαίνοντα δεν εκκινεί καμία προθεσμία. Ο παρεμβαίνων φέρεται τυπικά μόνο ως ασκών το ένδικο μέσο, διάδικος όμως στη δίκη του ενδίκου μέσου καθίσταται εξ αρχής ο κύριος διάδικος. Υποχρεωτική βέβαια είναι η κλήτευση του απλώς προσθέτως παρεμβαίνοντος και στη δίκη του ενδίκου μέσου κατ' άρθρο 81 παρ. 3 ΚΠολΔ, ως ανωτέρω ανεφέρθη. Εάν ασκηθεί παράλληλα το ένδικο μέσο, τόσο από τον κύριο διάδικο, όσο και από τον παρεμβαίνοντα, τότε γίνεται λόγος για ένα ενιαίο ένδικο μέσο και όχι για δύο²⁹⁰. Τέλος, εάν ο υπέρ του οποίου ασκήθηκε η απλή πρόσθετη παρέμβαση αντιτίθεται στην άσκηση του ενδίκου μέσου του προσθέτως παρεμβαίνοντος, αυτό απορρίπτεται ως απαράδεκτο. Ομοίως κηρύσσεται το απαράδεκτο, εάν προηγήθηκε παραίτηση από το δικαίωμα ασκήσεως του ενδίκου μέσου, αποδοχή της αποφάσεως εκ μέρους του κυρίου διαδίκου κ.ο.κ²⁹¹.

Απόκλιση από τα παραπάνω εισάγεται με τη διάταξη του άρθρου 502 παρ. 2 ΚΠολΔ, κατά την οποία ο απλώς προσθέτως παρεμβαίνων δεν νομιμοποιείται προς άσκηση ανακοπής ερημοδικίας, εκτός κι αν ανέλαβε τη δίκη κατ' άρθρο 85 ΚΠολΔ.

²⁸⁸ Πρβλ. ΑΠ 907/2015, ΕφΠειρ 364/2016, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁸⁹ Νίκας, ό.π., σελ. 788.

²⁹⁰ Βερβενιώτης, ό.π. σελ. 675.

²⁹¹ Νίκας, ό.π., σελ. 788.

Η απόκλιση αυτή δικαιολογείται από το γεγονός ότι ο απλώς προσθέτως παρεμβαίνων συνιστά βοηθό διάδικο, και άρα, εφόσον δεν είναι κύριος διάδικος, δεν νομιμοποιείται προς άσκηση ανακοπής ερημοδικίας, αφού για την άσκηση του εν λόγω ενδίκου μέσου νομιμοποιούνται οι ερημοδικασθέντες διάδικοι και οι διάδοχοί τους. Στην περίπτωση βέβαια που αναλάβει κατ' άρθρο 85 ΚΠολΔ τη δίκη, καθίσταται κύριος διάδικος και ως εκ τούτου νομιμοποιείται ενεργητικά προς άσκηση της ανακοπής²⁹². Η θέση αυτή υιοθετείται ήδη από τις προπαρασκευαστικές εργασίες για τη σύνταξη του ΚΠολΔ²⁹³. Νομιμοποιείται ωστόσο, κατ' άρθρο 502 παρ. 3 ΚΠολΔ να ασκήσει «οιονεί πλαγιαστικώς» το ένδικο μέσο της ανακοπής ερημοδικίας, σε περίπτωση που ο υπέρ ου η παρέμβαση δικάστηκε ερήμην, δηλαδή εν ονόματι και για λογαριασμό του κυρίου διαδίκου²⁹⁴. Για τους ίδιους λόγους η ανακοπή ερημοδικίας δεν στρέφεται κατά του προσθέτως παρεμβάντος, εκτός κι αν ο τελευταίος ανέλαβε κατ' άρθρο 85 ΚΠολΔ τη δίκη²⁹⁵.

Όσον αφορά στο ένδικο μέσο της εφέσεως, ισχύουν τα αναλυτικώς εκτεθέντα στην πρώτη παράγραφο του παρόντος υποκεφαλαίου. Αξίζει να επισημανθεί ότι ο απλώς προσθέτως παρεμβαίνων έχει δικαίωμα αυτοτελούς έφεσης στο δικό του όνομα, ακόμη κι αν ο υπέρ ου η παρέμβαση άσκησε κι εκείνος έφεση ή δεν άσκησε καθόλου, χωρίς η έφεσή του να εξαρτάται από την έφεση του υπέρ ου η παρέμβαση, γι αυτό και μπορεί να προτείνει και άλλους λόγους εκτός από εκείνους που προβάλλει ο κύριος διάδικος²⁹⁶, αρκεί να είναι εναρμονισμένοι προς το συμφέρον του υπέρ ου η παρέμβαση διαδίκου²⁹⁷. Κατά τη συζήτηση της έφεσης του παρεμβαίνοντος πρέπει να καλείται και ο κύριος διάδικος σε κάθε περίπτωση²⁹⁸, ενώ ο παρεμβαίνων μπορεί να προσβάλει την απόφαση, τόσο κατά τις διατάξεις που αφορούν την παρέμβασή του, όσο και την ουσία της υπόθεσης. Τόσο η ευθεία και ανεπίδεκτη αμφιβολίας αντίθεση του υπέρ ου η παρέμβαση διαδίκου στην άσκηση εφέσεως από τον παρεμβαίνοντα, όσο και η παραίτηση από το δικαίωμα άσκησης εφέσεως ή η αποδοχή της προσβαλλομένης από τον ίδιο, επιφέρουν το απαράδεκτο της εφέσεως του προσθέτως

²⁹² Κολοτούρος (- Μηχιώτης), ό.π., σελ. 28.

²⁹³ Πρβλ. εισήγηση Ράμμο σε ΣχΠολΔ, ό.π., σελ. 22 – 23.

²⁹⁴ Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας (- Πανταζόπουλος), ό.π., άρθρο 502, σελ. 40. Πρβλ. και ΑΠ 111/2016, ΝοΒ 2016, σελ. 1692.

²⁹⁵ Πρβλ. Εφαθ 8242/1999, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

²⁹⁶ ΑΠ 1000/2009, ΝοΒ 2009, σελ. 2386.

²⁹⁷ ΑΠ 1248/1989, Δ 1990, σελ. 731.

²⁹⁸ Βαθρακοκόιλης, ό.π., σελ. 155.

παρεμβάντος²⁹⁹. Τα ίδια ισχύουν και για την άσκηση προσθέτων λόγων εφέσεως κατ' άρθρο 520 παρ. 2 ΚΠολΔ.

Είναι προφανές ότι ο απλώς προσθέτως παρεμβαίνων δεν δύναται να προτείνει διαφορετικούς λόγους εφέσεως κατ' άρθρα 82 εδ. α' και 526 ΚΠολΔ, και δεν νομιμοποιείται προς άσκηση προσθέτων λόγων εφέσεως όταν ασκεί την παρέμβασή του το πρώτον στο εφετείο, καθώς τότε παρεμβαίνει μόνο προς υποστήριξη των ήδη προταθέντων από τον υπέρ ου η παρέμβαση λόγων εφέσεως. Το δικονομικό αυτό δικαίωμα προς άσκηση εφέσεως από τον απλώς προσθέτως παρεμβάντα εντοπίζεται περιορισμένο στη δικονομία του Maurer, όπου ο τελευταίος νομιμοποιείτο να ασκήσει έφεση μόνο στην περίπτωση που είχε αναλάβει τη δίκη, αλλά και στην περίπτωση που η έφεσή του αφορούσε στις διατάξεις της εκκαλουμένης για το παραδεκτό και το βάσιμο της παρεμβάσεως³⁰⁰.

Όσον αφορά στην παθητική νομιμοποίηση του απλώς προσθέτως παρεμβαίνοντος, υπό το προϋσχύσαν δίκαιο γινόταν δεκτό ότι το ένδικο μέσο μπορεί να στραφεί κατ' αυτού μόνο στην περίπτωση που αυτός νομιμοποιείται να ασκήσει τριτανακοπή κατά της προσβαλλομένης αποφάσεως³⁰¹. Η παθητική νομιμοποίηση στην κατ' έφεση δίκη απασχόλησε και τη Συντακτική Επιτροπή του ΚΠολΔ, καθώς ο εισηγητής της διάταξης Ράμμος είχε συνταχθεί υπέρ της παθητικής νομιμοποίησης του παρεμβαίνοντος, με το επιχείρημα ότι αυτό είναι συνεπές στο μέτρο που ο προσθέτως παρεμβαίνων νομιμοποιείται ενεργητικά ως εκκαλών³⁰². Ωστόσο σήμερα κρατεί η γνώμη που προκρίνει μία συσταλτική ερμηνεία του άρθρου 517 ΚΠολΔ, ενόψει της ιδιότητας του απλώς προσθέτως παρεμβαίνοντος ως βοηθού και όχι ως κυρίου διαδίκου³⁰³.

Πλέον συγκεκριμένα, ο προσθέτως παρεμβάς νομιμοποιείται παθητικά στην έφεση μόνο όταν ο αντίδικος του υπέρ ου η παρέμβαση βάλλει κατά της πρόσθετης παρέμβασης³⁰⁴, ή όταν ο παρεμβάς υποκαταστάθηκε στη θέση του κυρίου διαδίκου κατ' άρθρο 85 ΚΠολΔ. Επί εφέσεως του υπέρ ου η πρόσθετη παρέμβαση διαδίκου, η έφεση ομοίως δεν απευθύνεται κατά του απλώς προσθέτως παρεμβάντος³⁰⁵, ο

²⁹⁹ ΑΠ 776/2001, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³⁰⁰ Σαμουήλ, ό.π., σελ. 136.

³⁰¹ Βερβεσός, Η απεύθυνσις της εφέσεως και κατά του υπέρ ου εν τω πρώτω βαθμώ αντιδίκου του εκκαλούντος προσθέτως παρεμβάντος, Δ 6, σελ. 150.

³⁰² ΣχΠολΔ, ό.π., σελ. 44 και 325.

³⁰³ Πρβλ. Βερβεσό, ό.π., σελ. 156.

³⁰⁴ Πρβλ. ΕφΑθ 2124/1986, ΕλλΔνη 1986, σελ. 689.

³⁰⁵ ΑΠ 18/2008 και ΕφΛαρ 59/2014, όλες από ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

τελευταίος πρέπει όμως να καλείται στην κατ' έφεση δίκη κατ' άρθρο 82 ΚΠολΔ επί ποινή απαραδέκτου της συζήτησης. Η απεύθυνση της εφέσεως κατά του παρεμβάντος ισοδυναμεί με κλήση προς συζήτηση³⁰⁶. Κατόπιν των παραπάνω προκύπτει ότι στις περιπτώσεις που ο απλώς προσθέτως παρεμβαίνων νομιμοποιείται παθητικά κατά την άσκηση εφέσεως, νομιμοποιείται και ενεργητικά, ως εφεσίβλητος, προς άσκηση αντεφέσεως κατ' άρθρο 523 ΚΠολΔ.

Τα προαναφερθέντα περί νομιμοποίησης προς άσκηση εφέσεως ισχύουν και ως προς την ενεργητική και παθητική νομιμοποίηση προς άσκηση αναηγηλαφήσεως (άρθρα 542 και 543 ΚΠολΔ), αναίρέσεως (άρθρα 556 και 558 ΚΠολΔ) και προσθέτων λόγων αναίρέσεως κατ' άρθρο 569 ΚΠολΔ. Εξυπακούεται βέβαια ότι η τελεσιδικία της προσβαλλομένης θα κριθεί από το πρόσωπο του υπέρ ου η παρέμβαση διαδίκου, δηλαδή πρέπει να έχει καταστεί αυτή τελεσιδική μόνο για τον τελευταίο. Ενδεικτικά σημειώνεται ότι όταν η απλή πρόσθετη παρέμβαση ασκείται το πρώτον στον Άρειο Πάγο, ο προσθέτως παρεμβάς δεν μπορεί να προτείνει κύριους ή πρόσθετους λόγους, αλλά μόνο να υποστηρίξει τους λόγους που επικαλέστηκε ο κύριος διάδικος³⁰⁷. Επιπλέον, η αναίρεση του παρεμβαίνοντος δεν στρέφεται κατά του υπέρ ου η παρέμβαση, εκτός εάν η προσβαλλομένη περιέχει δυσμενή διάταξη για τον παρεμβαίνοντα και επωφελή για τον υπέρ ου³⁰⁸. Επίσης, η αναίρεση του υπέρ ου η πρόσθετη παρέμβαση δεν στρέφεται κατά του απλώς προσθέτως παρεμβαίνοντος, ενώ η αναίρεση του αντιδίκου του υπέρ ου η παρέμβαση στρέφεται υποχρεωτικά κατά του τελευταίου, πλην της περίπτωσης που βάλλει κατά της παραδοχής της παρεμβάσεως³⁰⁹.

Z. Η ΑΥΤΟΤΕΛΗΣ ΠΡΟΣΘΕΤΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ

Z1. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ

Το τρίτο και τελευταίο είδος παρεμβάσεως που προβλέπεται στον ΚΠολΔ, είναι η κατ' άρθρο 83 ΚΠολΔ αυτοτελής πρόσθετη παρέμβαση, που ασκείται όταν η ισχύς της απόφασης, ήτοι τα υποκειμενικά όρια του δεδικασμένου, της

³⁰⁶ ΕφΔωδ 78/2007, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³⁰⁷ Πανταζόπουλος, ό.π., σελ. 179.

³⁰⁸ Πρβλ. ΑΠ 1204/2004, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³⁰⁹ ΑΠ 714/2016, ΤΝΠ areiospagos.

εκτελεστότητας και της διαπλαστικής ενέργειας³¹⁰, εκτείνεται στις έννομες σχέσεις του παρεμβαίνοντος τρίτου προς τον αντίδικο του υπέρ ου η παρέμβαση³¹¹. Κριτήριο δηλαδή διάκρισης μεταξύ απλής και αυτοτελούς προσθέτου παρεμβάσεως συνίσταται στην επέκταση των αντανακλαστικών συνεπειών της εκδοθείσας αποφάσεως στις σχέσεις του παρεμβαίνοντος προς τον αντίδικο του υπέρ ου η παρέμβαση στην πρώτη³¹², και στην επέκταση των κύριων συνεπειών στη δεύτερη³¹³.

Ως εκ τούτου και κατά κρατούσα άποψη, η διάκριση μεταξύ αυτοτελούς και απλής πρόσθετης παρέμβασης εντοπίζεται στη διαφορετική προέλευση του εννόμου συμφέροντος που δικαιολογεί την άσκηση της πρόσθετης παρέμβασης³¹⁴. Πιο συγκεκριμένα, επί απλής πρόσθετης παρέμβασης το έννομο συμφέρον του παρεμβαίνοντος απορρέει από την ουσιαστική έννομη σχέση μεταξύ αυτού και του υπέρ ου η παρέμβαση διαδίκου, ενώ επί αυτοτελούς πρόσθετης παρέμβασης, το έννομο συμφέρον του παρεμβαίνοντος εντοπίζεται στην έννομη σχέση που υφίσταται μεταξύ του παρεμβαίνοντος και του αντιδίκου του υπέρ ου η παρέμβαση³¹⁵. Η άσκηση της παρέμβασης στην περίπτωση αυτή αποβλέπει στην αποτροπή της επέλευσης ορισμένης κύριας έννομης συνέπειας της απόφασης της κύριας δίκης (δεδικασμένο, εκτελεστότητα, διαπλαστική ενέργεια), η εμβέλεια της οποίας θα αναπτυσσόταν στις σχέσεις παρεμβαίνοντος και αντιδίκου του υπέρ ου η παρέμβαση και χωρίς την άσκηση της παρέμβασης. Γι αυτό το λόγο, η κατάφαση του εννόμου συμφέροντος του παρεμβαίνοντος στην προκειμένη περίπτωση δεν προϋποθέτει τη διάγνωση ορισμένης επαπειλούμενης δυσμενούς συνέπειας στις σχέσεις παρεμβαίνοντος – υπέρ ου η παρέμβαση, σε περίπτωση δικονομικής ήττας του τελευταίου, όπως απαιτείται στην περίπτωση της απλής πρόσθετης παρέμβασης³¹⁶.

³¹⁰ ΕφΛαρ 59/2014, ΝοΒ 2015, σελ. 2004.

³¹¹ Κουσουλής, Μορφές Παρέμβασης στον ΚΠολΔ (συμβολή στη διερεύνηση μιας νέας κατηγορίας αυτοτελούς πρόσθετης παρέμβασης), Δ 18, σελ. 295.

³¹² ΑΠ 727/2017, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³¹³ ΑΠ 1731/2011, ΝοΒ 2012, σελ. 946.

³¹⁴ Γιαννόπουλος, Ενέργεια της παρέμβασης σύμφωνα με το άρθρο 84 ΚΠολΔ και αυτοτελής πρόσθετη παρέμβαση, ΕΠολΔ 2009, σελ. 501.

³¹⁵ Πρβλ. Κολοτούρο, Περί των υποκειμενικών ορίων της ενεργείας της παρεμβάσεως, ΕφΑΔ 2/2011, σελ. 160, Κουσουλή, ό.π., σελ. 296. Έτσι και Γιαννόπουλος, Η ενέργεια της παρέμβασης κατά τον ΚΠολΔ, σελ. 22.

³¹⁶ Γιαννόπουλος, ό.π., σελ. 502.

Λόγω των παρατηρήσεων αυτών υποστηρίχθηκε στη δικονομική θεωρία η θέση ότι η αυτοτελής πρόσθετη παρέμβαση δεν ανήκει στο γένος της πρόσθετης παρέμβασης, αλλά συγγενεύει περισσότερο με την κύρια παρέμβαση. Κι αυτό γιατί, όπως στην κύρια παρέμβαση ο παρεμβαίνων τρίτος δημιουργεί σχέσεις ουσιαστικής αντιδικίας με τους δύο αρχικούς διαδίκους, έτσι και με την αυτοτελή πρόσθετη παρέμβαση δημιουργεί σχέση ουσιαστικής αντιδικίας με τον ένα διάδικο – αντίδικο του υπέρ ου η πρόσθετη παρέμβαση. Αντίθετα με την απλή πρόσθετη παρέμβαση δημιουργείται μια τυπική σχέση αντιδικίας του τρίτου παρεμβαίνοντος με τον αντίδικο του υπέρ ου, στο μέτρο που ο πρώτος παρεμβαίνει προς υποστήριξη των αιτημάτων του υπέρ ου η παρέμβαση, ωστόσο η σχέση αυτή αντιδικίας δεν είναι ουσιαστική³¹⁷. Υποστηρίζεται επίσης η άποψη ότι η αυτοτελής πρόσθετη παρέμβαση αποτελεί μορφή επιγενόμενης αναγκαστικής ομοδικίας³¹⁸.

Κρατούσα εντούτοις είναι η άποψη που αντιμετωπίζει την αυτοτελή πρόσθετη παρέμβαση ως είδος της πρόσθετης παρέμβασης εν γένει, καθώς ο παρεμβαίνων τρίτος δεν διεξάγει μεν δική του δίκη αλλά παραμένει βοηθός διάδικος του διαδίκου υπέρ του οποίου παρεμβαίνει, ωστόσο, επειδή τα αποτελέσματα της δίκης θίγουν άμεσα τη νομική του θέση, ο νόμος τον απαλλάσσει από τη «διαδικαστική κηδεμονία» του συμμάχου διαδίκου, απονέμοντάς του εξουσίες αναγκαίου ομοδίκου³¹⁹. Εξ αυτού του λόγου άλλωστε η εν λόγω πρόσθετη παρέμβαση καλείται και ομοδικιακή. Παρόλα αυτά δεν καθίσταται *stricto sensu* αναγκαίος ομοδίκος αλλά εξακολουθεί να παραμένει προσθέτως παρεμβαίνων, ώστε να μην διαθέτει διαδικαστικές ευχέρειες που προσιδιάζουν αποκλειστικά στο πρόσωπο του κυρίου διαδίκου, όπως είναι λ.χ. η προβολή ένστασης εξ ιδίου δικαιώματος³²⁰.

Εφόσον, όπως καταδείχθηκε αμέσως παραπάνω, ο αυτοτελώς προσθέτως παρεμβαίνων διαθέτει τις δικονομικές εξουσίες του αναγκαίου ομοδίκου, ισχύει η αρχή της αντικειμενικής ενέργειας των διαδικαστικών πράξεων που αυτός διενεργεί, αλλά και το πλάσμα αντιπροσώπευσης του απουσιάζοντος από τη δίκη υπέρ ου η παρέμβαση διαδίκου από τον παρεμβαίνοντα, όπως αναλυτικά εκτέθηκαν στο υπό Δ' κεφάλαιο περί της αναγκαίας ομοδικίας. Ενδεικτικά και για την πληρότητα της παρούσας αναφέρεται ότι η εκ μέρους ενός διαδίκου, παρεμβαίνοντος ή υπέρ ου η

³¹⁷ Κουσουλής, ό.π., σελ. 297.

³¹⁸ Μπέης, ό.π., άρθρο 83, σελ. 454: «Η αυτοτελής πρόσθετος παρέμβασις αποτελεί περιπτώσιν αναγκαστικής ομοδικίας που δημιουργείται εκ των υστέρων».

³¹⁹ Νίκας, ό.π., σελ. 198.

³²⁰ Αρβανιτάκης, Οι διάδικοι στην πολιτική και διοικητική δίκη, σελ. 110.

παρέμβαση, επίδοση ενεργεί ωφελίμως και υπέρ των λοιπών, ο λόγος εξαιρέσεως μάρτυρα ή πραγματογνώμονα ως προς έναν από αυτούς καταλαμβάνει και τον άλλο, ο λόγος διακοπής της δίκης στο πρόσωπο ενός επιφέρει διακοπή της δίκης ως προς όλους, η διενέργεια διαδικαστικής πράξης εκ των προβλεπομένων στο άρθρο 76 παρ. 2 ΚΠολΔ δεσμεύει, κατά την κρατούσα εννοείται άποψη όπως αναλύθηκε παραπάνω, μόνο τον διενεργήσαντα αυτήν, ενώ τυχόν αντιφατικοί ισχυρισμοί κάποιου εξ αυτών εκτιμώνται κατ' άρθρο 77 ΚΠολΔ ελεύθερα. Η αρχή της αντικειμενικής ενέργειας των διαδικαστικών πράξεων δεν ελλείπει φυσικά και από το χώρο των ενδίκων μέσων. Η αυτοτελής πρόσθετη παρέμβαση ασκείται όπως η αγωγή, κατά τα εκτεθέντα αναφορικά με την απλή πρόσθετη παρέμβαση.

Ζ2. ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΑΥΤΟΤΕΛΩΣ ΠΡΟΣΘΕΤΩΣ ΠΑΡΕΜΒΑΙΝΟΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΑΣΚΗΣΗ ΕΝΔΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ

Επειδή, ως ελέχθη ανωτέρω, ο αυτοτελώς προσθέτως παρεμβαίνων εμφανίζεται στη δίκη με διπλή ιδιότητα³²¹, μία εκ των οποίων είναι εκείνη του βοηθού διαδίκου, κρατεί η άποψη σε θεωρία και νομολογία ότι ο περιορισμός της νομιμοποίησης προς άσκηση του ενδίκου μέσου της ανακοπής ερημοδικίας «οιονεί πλαγιαστικώς» κατ' άρθρο 502 παρ. 3 ΚΠολΔ, ήτοι εν ονόματι και για λογαριασμό του κυρίου διαδίκου και υπέρ ου η παρέμβαση που ερημοδικάστηκε, ισχύει και για τον προσθέτως παρεμβαίνοντα που είναι αναγκαίως ομόδικος του διαδίκου υπέρ του οποίου παρενέβη κατ' άρθρο 83 ΚΠολΔ³²². Ο αποκλεισμός αυτός του αυτοτελώς προσθέτως παρεμβάντος από την άσκηση ανακοπής ερημοδικίας θεωρήθηκε σκόπιμος ήδη από τις προπαρασκευαστικές εργασίες του ΚΠολΔ, με το επιχείρημα ότι ο αυτοτελώς προσθέτως παρεμβαίνων ως αποκτών εξουσίες αναγκαίου ομοδίκου, θεωρείται ως αντιπροσωπευόμενος από τον παραστάντα υπέρ ου η παρέμβαση διαδίκου³²³. Αντίθετα, ο αυτοτελώς προσθέτως παρεμβαίνων νομιμοποιείται παθητικά επί ασκήσεως ανακοπής ερημοδικίας του αντιδίκου κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 517 παρ. 2 ΚΠολΔ, όχι όμως και επί ασκήσεως του αυτού ενδίκου μέσου από τον υπέρ ου η παρέμβαση διαδίκου, κατά την κρατούσα

³²¹ Νίκας, ό.π., σελ. 198.

³²² Πρβλ. ΑΠ 111/2016, ό.π., σελ. 1692. Έτσι και Πανταζόπουλος, ό.π., σελ. 26, Κολοτούρος (-Μηχιώτης), ό.π., σελ. 28.

³²³ ΣχΠολΔ, ό.π., σελ. 23.

τουλάχιστον άποψη³²⁴, οπότε πρέπει υποχρεωτικά να κλητεύεται στη δίκη κατ' εφαρμογή του άρθρου 76 παρ. 3 ΚΠολΔ.

Δικαίωμα άσκησης έφεσης έχει και ο παρεμβαίνων που άσκησε αυτοτελή πρόσθετη παρέμβαση, ακόμη κι αν αντιτίθεται σ' αυτό ο υπέρ ου η παρέμβαση διάδικος³²⁵, ενώ η άσκηση έφεσης από τον παρεμβαίνοντα αναπτύσσει αποτελέσματα και καθιστά διάδικο στην κατ' έφεση δίκη και τον υπέρ ου η παρέμβαση κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 76 παρ. 4 ΚΠολΔ. Ταυτόχρονα, η έφεση του παρεμβαίνοντος δεν απαιτείται να στρέφεται κατά του υπέρ ου η παρέμβαση και το αντίστροφο, κατά την κρατούσα άποψη στη νομολογία, όπως εκτέθηκε παραπάνω. Επιπλέον, αν έχει ασκηθεί έφεση και από τον υπέρ ου η παρέμβαση διάδικο, η έφεση του αυτοτελώς προσθέτως παρεμβαίνοντος δεν θα απορριφθεί ως απαράδεκτη προσκρούοντας στην αρχή της άπαξ άσκησης των ενδίκων μέσων του άρθρου 514 ΚΠολΔ, αφ' ης στιγμής και κατά την κρατούσα – τουλάχιστον στη νομολογία – άποψη, που εκτέθηκε ανωτέρω, διαλαμβάνει διαφορετικούς λόγους έφεσης³²⁶, οπότε οι δύο εφέσεις θα κριθούν ενιαίως ή η μεταγενέστερη θα θεωρηθεί ως δικόγραφο προσθέτων λόγων. Τα ίδια ισχύουν και για τους πρόσθετους λόγους εφέσεως κατ' άρθρο 520 παρ. 2 ΚΠολΔ.

Όταν η έφεση ασκείται από τον αντίδικο του υπέρ ου η παρέμβαση διαδίκου απαιτείται να απευθύνεται και κατά του αυτοτελώς προσθέτως παρεμβαίνοντος, διότι στην περίπτωση αυτή, κατά τη διάταξη του άρθρου 83 ΚΠολΔ, εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις περί αναγκαστικής ομοδικίας. Συνεπώς, η μη απεύθυνση της έφεσης και κατ' αυτού, συνεπάγεται την απόρριψή της ως απαράδεκτης κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 517 εδ. β' ΚΠολΔ³²⁷. Το ίδιο ισχύει και επί απεύθυνσης της εφέσεως μόνο κατά του παρεμβαίνοντος και όχι κατά του υπέρ ου η παρέμβαση διαδίκου. Εφόσον καθίστανται και οι δύο σε κάθε περίπτωση εφεσίβλητοι, νομιμοποιούνται προς άσκηση του ενδίκου μέσου της αντέφεσης κατ' άρθρο 523 ΚΠολΔ, η άσκηση της οποίας από έκαστο εξ αυτών θα έχει αποτελέσματα και για τον άλλο κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 76 παρ. 4 ΚΠολΔ. Τα ως άνω ισχύουν και ως προς την ενεργητική (άρθρα 542 και 556 ΚΠολΔ) και παθητική (άρθρα 543 και 558 ΚΠολΔ) νομιμοποίηση προς άσκηση των

³²⁴ Πρβλ. ΟΛΑΠ 63/1981, ό.π., σελ. 1257 – 1258.

³²⁵ ΑΠ 1191/2003, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³²⁶ Οικονόμου (- Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 74.

³²⁷ ΕΦΑΘ 3990/2009, ΕΛΛΔνη 2010, σελ. 252.

ενδίκων μέσων της αναψηλάφησης και της αναίρεσης αντίστοιχα³²⁸. Τονίζεται βέβαια ότι για την προσβολή της απόφασης με τα εν λόγω ένδικα μέσα, πρέπει αυτή να έχει καταστεί τελεσίδικη τόσο για τον παρεμβαίνοντα όσο και για τον υπέρ ου η παρέμβαση διάδικο, καθώς τελούν σε σχέση αναγκαστικής ομοδικίας, κατά τα εκτεθέντα στο υπό Δ3 κεφάλαιο της παρούσας.

H. Η ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΔΙΚΗΣ

H1. ΕΝΝΟΙΑ, ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΣΚΗΣΗΣ

Επειδή στη σύγχρονη κοινωνία η εμφάνιση των διαφορών ιδιωτικού δικαίου είναι περίπλοκη, ώστε από την προσβολή ιδιωτικού δικαιώματος να γεννώνται παρεπόμενες αξιώσεις που συμπλέκονται με αυτό, προκρίνεται διά μέσου πληθώρας διατάξεων του ΚΠολΔ η ταχεία επίλυση των ιδιωτικών διαφορών και η αποφυγή των παρελκυστικών δικών³²⁹. Μία από αυτές είναι και η διάταξη του άρθρου 91 ΚΠολΔ, που καθιερώνει το θεσμό της ανακοινώσεως της δίκης. Η ανακοίνωση δίκης συνίσταται στη διαδικαστική πράξη με την οποία ένας διάδικος γνωστοποιεί τον υφιστάμενο εκκρεμή δικαστικό αγώνα του σε τρίτους που δε μετέχουν σε αυτόν, και οι τρίτοι αποφασίζουν αν θα μετέχουν σε αυτόν³³⁰. Αποτελεί συνεπώς δικαίωμα των διαδίκων και η παράλειψή της δεν καθιστά απαράδεκτη την αγωγή³³¹, ενώ σκοπός της είναι, ως προαναφέρθηκε, η μείωση των εξόδων και η επιτάχυνση της διαδικασίας³³². Η ανακοίνωση της δίκης δεν συνιστά μορφή αιτήσεως παροχής έννομης προστασίας, δεν διατυπώνει αίτημα κατά του τρίτου, δεν ανοίγει νέα διαδικασία ούτε διευρύνει τα υποκειμενικά όρια της εκκρεμούς δίκης, δεν δημιουργεί υποχρέωση του δικαστηρίου ν' αποφανθεί επ' αυτής ούτε υποχρέωση του λήπτη της ανακοινώσεως να απαντήσει στην ιστορική της βάση³³³.

³²⁸ Πρβλ. ενδεικτικά Μπρακατσούλα, ό.π., σελ. 316, Καλαβρό, ό.π., άρθρο 558, σελ. 69. Έτσι και Σινανιώτης, ό.π., σελ. 51 και 55.

³²⁹ Κούρτης, Η προσεπίκλησις και η ανακοίνωσις της δίκης κατά τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, Αρμ 1973, σελ. 502.

³³⁰ Κούρτης, ό.π., σελ. 502. Πρβλ. και ΕιρΔραμ 58/2005, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³³¹ Κούρτης, ό.π., σελ. 504.

³³² ΠΠρΘεσ 26581/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³³³ Νίκας, ό.π., σελ. 208.

Οι προϋποθέσεις για την άσκησή της είναι η ύπαρξη εκκρεμούς δίκης και η ιδιότητα του προς τον η ανακοίνωση ως τρίτου, όπως αναλύθηκαν στο κεφάλαιο περί προσθέτου παρεμβάσεως, καθώς και το έννομο συμφέρον του διαδίκου που ανακοινώνει τη δίκη, που συνίσταται στην επέκταση των ενεργειών της δίκης στους ώμους τρίτων, οι οποίοι διαφορετικά θα είχαν το δικαίωμα να αμφισβητήσουν την κρίση του δικαστηρίου διά μέσου του ενδίκου βοηθήματος της τριτανακοπής (άρθρο 92 εδ. β' ΚΠολΔ)³³⁴, δηλαδή στην αποστέρηση των προς τον η ανακοίνωση τρίτων από τη δυνατότητα ασκήσεως τριτανακοπής κατά της εκδοθησόμενης απόφασης³³⁵. Η ανακοίνωση της δίκης ασκείται κατά τις διατάξεις που ισχύουν για την άσκηση της αγωγής, κατά το άρθρο 91 παρ. 2 ΚΠολΔ, εντός της προθεσμίας του άρθρου 238 παρ. 1 εδ. α' ΚΠολΔ για την τακτική διαδικασία και του άρθρου 591 παρ. 1 εδ. β' ΚΠολΔ για τις ειδικές διαδικασίες, ενώ είναι απαράδεκτη η άσκηση της ανακοινώσεως για πρώτη φορά στο Εφετείο³³⁶ και στον Άρειο Πάγο³³⁷.

Η2. Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΛΗΠΤΗ ΤΗΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗΣ

Ο λήπτης της ανακοίνωσης τρίτος δικαιούται και δεν υποχρεούται να μετάσχει στην εκκρεμή δίκη, και η συμμετοχή του αυτή γίνεται αποκλειστικά μέσω παρεμβάσεως, κύριας ή πρόσθετης³³⁸. Εάν δεν ασκήσει παρέμβαση δεν καθίσταται διάδικος ακόμα κι αν προσήλθε στο δικαστήριο και κατέθεσε κοινές προτάσεις με το διάδικο που του ανακοίνωσε τη δίκη³³⁹, ενώ και το δικαστήριο, σε μια τέτοια περίπτωση, δεν είναι υποχρεωμένο να αποφανθεί επί της ανακοινώσεως. Τυχόν απόρριψη της ανακοίνωσης δεν καθιστά απαράδεκτη και την άσκηση πρόσθετης παρέμβασης³⁴⁰. Η παρέμβαση, κύρια ή πρόσθετη ασκείται κατά τις διατάξεις για την άσκηση της αγωγής, κατά το άρθρο 81 παρ. 1, εντός της προθεσμίας του άρθρου 238 παρ. 1 εδ. β' ΚΠολΔ για την τακτική διαδικασία και του άρθρου 591 παρ. 1 εδ. β' ΚΠολΔ για τις ειδικές διαδικασίες. Σε περίπτωση μη συμμετοχής του τρίτου στην ανακοινωθείσα δίκη διά της ασκήσεως παρεμβάσεως, προβλέπεται στο άρθρο 92 παρ. 2 ΚΠολΔ η δυσμενής δικονομική συνέπεια της αποστέρησης του δικαιώματός του προς άσκηση του ενδίκου βοηθήματος της τριτανακοπής κατά της εκδοθείσας

³³⁴ Νίκας, ό.π., σελ. 209.

³³⁵ Οικονόμου (- Δαηλάτου), ό.π., σελ. 204.

³³⁶ ΕΦΑΘ 6971/2001, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³³⁷ ΑΠ 436/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³³⁸ Νίκας, ό.π., σελ. 210.

³³⁹ ΜΠρΘεσ 6628/2014, Αρμ 2015, σελ. 277.

³⁴⁰ Νίκας, ό.π., σελ. 210.

αποφάσεως. Κι αυτό, διότι απαραίτητη προϋπόθεση της τριτανακοπής (άρθρα 583 επ. ΚΠολΔ) είναι η ύπαρξη τρίτου, και τρίτος θεωρείται αυτός που δεν υπήρξε διάδικος αφού «δεν έλαβε μέρος» στη δίκη, δεν συμμετείχε δηλαδή σ' αυτήν, ή δεν προσκλήθηκε σ' αυτήν ή δεν ανακοινώθηκε η δίκη σ' αυτόν³⁴¹.

Κατ' άλλη γνώμη, παράλληλα με τη στέρηση του δικαιώματος αυτού, ο λήπτης της ανακοίνωσης εκπίπτει από τη δυνατότητα να προτείνει εναντίον του ανακοινώσαντος την ένσταση πλημμελούς διεξαγωγής της δίκης που προτάθηκε σε άλλη δίκη μεταξύ των, κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 84 ΚΠολΔ, ενώ τρίτη γνώμη τάσσεται υπέρ της επέκτασης του δεδικασμένου που παράγει η εκδοθείσα απόφαση, όταν τελεσιδικήσει, και έναντι του τρίτου³⁴². Η πολυγωνμία αυτή κρατούσε και υπό το κράτος της ισχύος της ΠολΔ του Maurer. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι κατά Οικονομίδη η μη άσκηση παρέμβασης αποστερεί από τον λήπτη της ανακοίνωσης την ένσταση πλημμελούς διεξαγωγής της δίκης κατά τα ως άνω, κατά Ευκλείδη – Παπαδόπουλο αποστερεί το δικαίωμα του τρίτου προς άσκηση τριτανακοπής χωρίς όμως η απόφαση να παράγει δεδικασμένο και κατ' αυτού, ενώ κατά Ράμμο πέραν της αποστερήσεως του δικαιώματος προς άσκηση τριτανακοπής η απόφαση παράγει δεδικασμένο και κατ' αυτού³⁴³.

Η3. ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΛΗΠΤΗ ΤΗΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗΣ ΠΡΟΣ ΑΣΚΗΣΗ ΕΝΔΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ

Ο λήπτης της ανακοίνωσης νομιμοποιείται ενεργητικά και παθητικά κατά την άσκηση ενδίκων μέσων μόνο εάν παρενέβη στην ανακοινωθείσα δίκη³⁴⁴, διότι διαφορετικά και ως προελέχθη δεν καθίσταται διάδικος σε αυτή. Αναλόγως του είδους της παρεμβάσεως που ασκεί ο προς ον η ανακοίνωση τρίτος, ήτοι κυρίας, απλής πρόσθετης ή αυτοτελούς πρόσθετης παρέμβασης, διαμορφώνεται και το πλαίσιο της ενεργητικής και παθητικής νομιμοποίησής του κατά την άσκηση ενδίκων μέσων, δηλαδή ισχύουν τα εκτεθέντα στα υπό Ε3, ΣΤ3 και Ζ2 κεφάλαια της παρούσας αντίστοιχα.

³⁴¹ Οικονόμου (-Δανηλάτου), ό.π., σελ. 209.

³⁴² Νίκας, ό.π., σελ. 210.

³⁴³ Νικολόπουλος, Αι κατ' άρθρον 92 του ΚΠολΔικ δικονομικά συνέπειαι της ανακοινώσεως, Δ 5, σελ. 680.

³⁴⁴ Πρβλ. ενδεικτικά και για το ένδικο μέσο της εφέσεως την ΕφΛαρ 176/2005, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

Θ. ΠΡΟΣΕΠΙΚΛΗΣΗ

Θ1. ΕΝΝΟΙΑ, ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ

Ενώ, όπως αναλύθηκε παραπάνω, η ανακοίνωση της δίκης συνιστά αμυντική πράξη προστασίας των συμφερόντων του διαδίκου που την ασκεί, αφού με αυτή γνωστοποιείται μόνο η ύπαρξη εκκρεμούς δίκης στον τρίτο που προσκαλείται να συμμετάσχει, με την προσεπίκληση οι αρχικοί διάδικοι απευθύνουν πρόσκληση σε τρίτο να παρέμβει στην εκκρεμή δίκη και να υποστεί τις συνέπειες της αποφάσεως, ωθώντας τον σε «αναγκαστική παρέμβαση», υπό την έννοια, όχι ότι δεν μπορεί να διεξαχθεί η δίκη χωρίς τη συμμετοχή του, αλλά υπό τη μορφή απειλής δυσμενών συνεπειών σε βάρος του, όπως θα καταδειχθεί παρακάτω³⁴⁵. Η προσεπίκληση αποτελεί εξαίρεση από τη βασική αρχή του δικονομικού δικαίου, κατά την οποία κανένας δεν εξαναγκάζεται να ασκήσει δικαστικώς το δικαίωμά του, λόγος για τον οποίο είναι περιοριστική η απαρίθμηση των κατά νόμον περιπτώσεων στις οποίες μπορεί αυτή να ασκηθεί³⁴⁶. Συγκεκριμένα, οι περιπτώσεις κατά τα άρθρα 86, 87 και 88 ΚΠολΔ είναι αντίστοιχα η προσεπίκληση των αναγκαίων ομοδίκων, η προσεπίκληση του αληθούς κυρίου ή νομέως επί εμπραγμάτου αγωγής, και η προσεπίκληση του υπόχρεου σε αποζημίωση σε περίπτωση ήττας του προσεπικαλούντος στη κύρια δίκη, δηλαδή του δικονομικού εγγυητή³⁴⁷. Εάν ο προσεπικαλούμενος δεν διαθέτει κάποια από τις ως άνω ιδιότητες, η διαδικαστική πράξη με την οποία καλείται στη δίκη δεν αποτελεί προσεπίκληση³⁴⁸, και μπορεί ενδεχομένως να θεωρηθεί ως ανακοίνωση δίκης κατά μετατροπή³⁴⁹.

Τόσο η προσεπίκληση, όσο και η ανακοίνωση, αποβλέπουν στην αποφυγή της έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων, η οποία δεν θα ήταν δυνατό να αποφευχθεί, αν αντί για την κρίση της υπόθεσης στα πλαίσια μιας σύνθετης δίκης προέβλεπε ο δικονομικός νόμος μόνο τη δυνατότητα να κριθεί η υπόθεση πολλές φορές, στα πλαίσια περισσότερων απλών δικών με διαφορετικούς κάθε φορά διαδίκους. Ο αποκλεισμός της έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων με την εισαγωγή του θεσμού των σύνθετων δικών διασφαλίζει την πίστη των διαδίκων στην ορθή απονομή της δικαιοσύνης και στην ασφάλεια του δικαίου και παρέχει τη δυνατότητα στον τρίτο να

³⁴⁵ Νίκας, ό.π., σελ. 200.

³⁴⁶ Κούρτης, ό.π., σελ. 502.

³⁴⁷ ΜΠρΑθ 843/2006, Αρμ 2008, σελ. 237.

³⁴⁸ ΜΠρΑθ 1386/2005, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³⁴⁹ ΕιρΔράμας 58/2005, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

συμμετάσχει στη δίκη και να προβάλλει τις απόψεις του. Τη θεμελιώδη αυτή αρχή της ακροάσεως ενώπιον της δικαστικής αρχής υλοποιεί ο ελληνικός δικονομικός νόμος με μια πολυτελή ρύθμιση, ξεχωρίζοντας τις περιπτώσεις και παρέχοντας σε άλλες μεν τη δυνατότητα ανακοίνωσης, σε άλλες δε τη δυνατότητα προσεπίκλησης, σε αντίθεση προς το γερμανικό δικονομικό νόμο που παρέχει σε όλες τις περιπτώσεις μόνο τη δυνατότητα ανακοίνωσης της δίκης με ενιαία έννομα αποτελέσματα³⁵⁰.

Ο χαρακτήρας της προσεπίκλησης δεν είναι υποχρεωτικός³⁵¹, πλην της περίπτωσης της διάταξης του άρθρου 491 ΚΠολΔ στη δίκη διανομής, όπου υπάρχει υποχρέωση προσεπίκλησης όσων έχουν δικαίωμα υποθήκης, ενεχύρου ή επικαρπίας, και των προσώπων σε βάρος των οποίων έχει επιβληθεί συντηρητική ή αναγκαστική κατάσχεση στη μερίδα τους ως κοινωνών. Οι προϋποθέσεις άσκησης της προσεπίκλησης είναι ίδιες με της ανακοίνωσης δίκης αλλά και της παρέμβασης, ήτοι η ύπαρξη εκκρεμούς δίκης, η ιδιότητα του προσεπικαλούμενου ως τρίτου στην έννομη σχέση της δίκης³⁵², αλλά και το έννομο συμφέρον του προσεπικαλούντος και του προσεπικαλούμενου, που συντρέχει μόνο αν το πρόσωπο του τελευταίου μπορεί να ενταχθεί σε κάποια από τις περιπτώσεις των άρθρων 86, 87 και 88 ΚΠολΔ. Η προσεπίκληση διακρίνεται για τον επιθετικό – αγωγικό της χαρακτήρα κι έχει κατά το άρθρο 89 ΚΠολΔ τα αποτελέσματα της άσκησης της αγωγής κατ' άρθρα 221 επ. ΚΠολΔ.

Πρωτίστως, δημιουργείται εκκρεμοδικία μεταξύ προσεπικαλούντος και προσεπικαλούμενου, ώστε ο τελευταίος δεν μπορεί να εγείρει σε οποιοδήποτε άλλο δικαστήριο αγωγή για το ίδιο επίδικο αντικείμενο, για το οποίο έλαβε χώρα η προσεπίκληση³⁵³, και από την κατάθεση της προσεπίκλησης διακόπτεται η παραγραφή³⁵⁴. Η προσεπίκληση ασκείται κατ' άρθρο 89 ΚΠολΔ όπως και η αγωγή, ήτοι με κατάθεση ιδιαίτερου δικογράφου στη γραμματεία του αρμόδιου δικαστηρίου και επίδοσή του στους προσεπικληθέντες³⁵⁵, ενώ επίδοσή του στον αντίδικο του προσεπικαλέσαντα δεν είναι απαραίτητη³⁵⁶, εντός της προθεσμίας του άρθρου 238 παρ. 1 ΚΠολΔ στην τακτική διαδικασία, και του άρθρου 591 παρ. 1 β' ΚΠολΔ στις

³⁵⁰ Μανιώτης, Παρατηρήσεις στο θεσμό της ανακοίνωσης της δίκης στο γερμανικό δίκαιο από συγκριτική σκοπιά, Αρμ. 9, σελ. 724.

³⁵¹ Κούρτης, ό.π., σελ. 504.

³⁵² Πρβλ. ΜΠρΖακυνθ 10/2010, ΕφΑΔΠολΔ 2010, σελ. 960, που απέρριψε προσεπίκληση ως απαράδεκτη επειδή προσεπικλήθηκε ήδη διάδικος.

³⁵³ Κούρτης, ό.π., σελ. 507.

³⁵⁴ ΠΠρΘεσ 24772/2010, ΧριΔ 2010, σελ. 772.

³⁵⁵ ΠΠρΡοδ 21/2004, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³⁵⁶ Νίκας, ό.π., σελ. 204.

ειδικές διαδικασίες. Τέλος, προβλέπεται στο δίκαιό μας και η προσεπίκληση τρίτου προσώπου με δικαστική απόφαση, που προσδιορίζει το διάδικο που θα την επιμεληθεί και το χρόνο της, καθώς κατ' άρθρο 90 ΚΠολΔ το δικαστήριο δύναται και αυτεπαγγέλτως να διατάξει την προσεπίκληση τρίτου, όταν κρίνει αναγκαία την παρέμβασή του στη δίκη, ενώ αν ο υπόχρεος αδρανήσει, η προσεπίκληση μπορεί να γίνει με επιμέλεια κάθε διαδίκου. Επειδή στο νόμο, και σε αντίθεση με την προσεπίκληση εκ μέρους των διαδίκων, δεν ορίζεται μέχρι πότε μπορεί το δικαστήριο να διατάξει αυτεπαγγέλτως την προσεπίκληση στη δίκη τρίτου, γίνεται δεκτό νομολογιακά ότι η τελευταία μπορεί να γίνει και στο δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας³⁵⁷, λαμβανομένου υπόψη ότι η περίπτωση μιας τέτοιας προσεπικλήσεως θα ανακύψει από τη μελέτη της υποθέσεως και τη στάση του εναγομένου κατά την πορεία της δίκης³⁵⁸.

Θ2. ΠΡΟΣΕΠΙΚΛΗΣΗ ΑΝΑΓΚΑΙΩΝ ΟΜΟΔΙΚΩΝ

Κατά τη διάταξη του άρθρου 86 ΚΠολΔ, εφόσον συντρέχουν οι κατά το άρθρο 76 παρ. 1 ΚΠολΔ προϋποθέσεις της αναγκαίας ομοδικίας, «*εάν ένας ή περισσότεροι ομόδικοι άσκησαν αγωγή, ενώ οι λοιποί δεν θέλουν να συμπράξουν με αυτούς, αναγνωρίζεται δικαίωμα στους πρώτους να τους προσεπικαλέσουν. Το ίδιο δικαίωμα αναγνωρίζεται και στον εναγόμενο, εάν άσκησαν αγωγή εναντίον του ένας ή ορισμένοι από τους ενάγοντες - αναγκαίους ομοδίκους, ή αν ο ενάγων άσκησε αγωγή μόνο εναντίον ενός ή ορισμένων από τους ομοδίκους*»³⁵⁹. Κατά μία άποψη στη δικονομική θεωρία, με ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 86 ΚΠολΔ καλύπτεται και η περίπτωση που ο ενάγων θέλει να προσεπικαλέσει τους λοιπούς ομοδίκους του εναγομένου³⁶⁰. Η εν λόγω ρύθμιση στοχεύει στην ενιαία διεξαγωγή των δικών των αναγκαίων ομοδίκων και στην έκδοση όμοιας αποφάσεως³⁶¹.

Με μόνη την προσεπίκληση του αναγκαίου ομοδίκου αυτός καθίσταται διάδικος, ενώ η πραγματική ή όχι συμμετοχή του στην εκκρεμή δίκη παραμένει αδιάφορη. Μετέχει στη διαδικασία με μόνη την κατάθεση προτάσεων και πρέπει να καλείται σε κάθε μεταγενέστερη διαδικαστική πράξη, έστω κι αν αγνόησε την

³⁵⁷ ΟΛΑΠ 29/1996, ΕλλΔνη 1997, σελ. 30.

³⁵⁸ Οικονόμου (-Δανηλάτου), ό.π., σελ. 192.

³⁵⁹ Οικονόμου (- Δανηλάτου), ό.π., σελ. 171.

³⁶⁰ Κούρτης, ό.π., σελ. 503.

³⁶¹ Οικονόμου (-Δανηλάτου), ό.π., σελ. 171.

προσεπίκληση³⁶². Τα όρια του δεδικασμένου διευρύνονται ακόμα και χωρίς να ασκήσει παρέμβαση ο προσεπικαλούμενος, ενώ εάν ασκήσει, αυτή είναι αυτοτελής πρόσθετη. Ενώνεται δηλαδή η δίκη του προσεπικληθέντος ομοδίκου με την εκκρεμούσα δίκη και οι συνέπειες της ένωσης ανατρέχουν στο χρόνο έγερσης της αγωγής, ενώ ο αναγκαίος ομοδίκος είναι υποχρεωμένος να δεχτεί τη δίκη όπως διεξήχθη από τον προσεπικαλούντα³⁶³.

Κατά τη διάταξη του άρθρου 275 ΚΠολΔ, «εάν δεν έλαβαν μέρος κανονικά στη δίκη αυτοί που έχουν προσεπικληθεί κι εκείνος που προσεπικάλεσε, οι ομοδικοί που προσεπικλήθηκαν υπόκεινται στις ίδιες συνέπειες που υπόκειται κι εκείνος που προσεπικάλεσε», ισχύει δηλαδή το πλάσμα της αντιπροσώπευσης των απόντων από τους παρόντες αναγκαίους ομοδίκους κατ' άρθρο 76 παρ. 1 εδ. β' ΚΠολΔ. Εάν εμφανισθούν οι προσεπικληθέντες και απουσιάζει ο προσεπικαλών, εφαρμόζεται ομοίως το άρθρο 76 ΚΠολΔ περί αντιπροσωπεύσεως³⁶⁴, ρύθμιση που δικαιολογείται από την υποχρεωτικότητα που εμμέσως δημιουργείται με την προσεπίκληση ως προς τον τρίτο για τη συμμετοχή του στην εκκρεμούσα δίκη³⁶⁵. Όσον αφορά στην ενεργητική και παθητική νομιμοποίηση των προσεπικληθέντων κατά την άσκηση ενδίκων μέσων, εφόσον με μόνη την προσεπίκληση αυτοί λαμβάνουν την ιδιότητα του διαδίκου – αναγκαίου ομοδίκου χωρίς να απαιτείται η άσκηση παρέμβασης, ισχύουν τα εκτεθέντα στο υπό Δ3 κεφάλαιο της παρούσας περί νομιμοποίησης των αναγκαίων ομοδίκων.

Θ3. ΠΡΟΣΕΠΙΚΛΗΣΗ ΑΛΗΘΟΥΣ ΚΥΡΙΟΥ Η' ΝΟΜΕΑ

Κατά τη διάταξη του άρθρου 87 ΚΠολΔ, επί εκκρεμοδικίας εμπραγμάτου αγωγής (λ.χ. διεκδικητικής, αρνητικής, πουβλικιανής ή ομολογήσεως δουλείας), επιτρέπεται στον εναγόμενο που ασκεί εμπράγματα εξουσίες επ' ονόματι του αληθούς φορέα του επιδίκου εμπραγμάτου δικαιώματος (λ.χ. του μισθωτή, χρησάμενου, επικαρπωτή, θεματοφύλακα κλπ.) να προσεπικαλέσει τον αληθή δικαιούχο, ώστε να καταστεί κι αυτός διάδικος της εκκρεμής δίκης, δεσμευόμενος από το δεδικασμένο της απόφασης που θα εκδοθεί³⁶⁶. Εξαιτίας ακριβώς της

³⁶² Νίκας, ό.π., σελ. 201.

³⁶³ Κούρτης, ό.π., σελ. 507.

³⁶⁴ Κούρτης, ό.π., σελ. 508.

³⁶⁵ Οικονόμου (- Δανηλάτου), ό.π., σελ. 173.

³⁶⁶ Νίκας, ό.π., σελ. 202.

επέκτασης του δεδικασμένου (άρθρο 76 παρ. 1 παρ. β΄ ΚΠολΔ), θεωρείται ότι με μόνη την προσεπίκληση ο προσεπικαλούμενος καθίσταται αναγκαίος ομόδικος του προσεπικαλούντος.

Εάν ο προσεπικαλούμενος δεν λάβει μέρος κανονικά στη δίκη, ή λάβει μέρος, αλλά δεν κάνει καμία δήλωση για τη σχέση του με το επίδικο, ή αμφισβητήσει τους ισχυρισμούς του εναγομένου – προσεπικαλούντος, τότε ο τελευταίος, κατ' εξαίρεση της διάταξης του άρθρου 76 παρ. 2 ΚΠολΔ, και κατά την ειδικότερη διάταξη του άρθρου 276 παρ. 1 ΚΠολΔ, μπορεί να αποδεχθεί την αγωγή, με αποτέλεσμα να εκδοθεί απόφαση σύμφωνη με αυτήν. Αντίθετα και κατ' άρθρο 276 παρ. 2 ΚΠολΔ, αν ο προσεπικαλούμενος παραστεί και αναγνωρίσει τους ισχυρισμούς του προσεπικαλούντος εναγομένου, μπορεί να συμφωνήσει τη διεξαγωγή της δίκης με την ιδιότητα του κύριου διαδίκου, οπότε ο εναγόμενος – προσεπικαλέσας τίθεται μεν εκτός δίκης, δεσμεύεται όμως από το δεδικασμένο³⁶⁷. Σε περίπτωση που ο εναγόμενος κάτοχος του επιδίκου ή ασκών εμπράγματο δικαίωμα στο όνομα άλλου δεν προβεί σε προσεπίκληση του αληθούς νομέα, ούτε αυτή διαταχθεί από το δικαστήριο κατ' άρθρο 90 ΚΠολΔ, τότε ο τελευταίος μπορεί να ασκήσει πρόσθετη παρέμβαση, που κατά τα ως άνω θα είναι αυτοτελής πρόσθετη³⁶⁸. Τέλος, και αναφορικά με την ενεργητική και παθητική νομιμοποίηση του προσεπικληθέντος αληθούς κυρίου ή νομέως κατά την άσκηση ενδίκων μέσων, εφόσον με μόνη την προσεπίκληση ο τελευταίος καθίσταται διάδικος στη δίκη και αναγκαίος ομόδικος του εναγομένου, ισχύουν τα εκτεθέντα στο υπό Δ3 κεφάλαιο της παρούσας περί νομιμοποίησης των αναγκαίων ομοδίκων.

Θ4. ΠΡΟΣΕΠΙΚΛΗΣΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΓΓΥΗΤΗ

Η κατ' άρθρο 88 ΚΠολΔ προσεπίκληση του δικονομικού εγγυητή είναι σύνθετη διαδικαστική πράξη, περικλείουσα, εκτός από την πρόσκληση στον τελευταίο να μετάσχει στην εκκρεμή κύρια δίκη, και συγκεκριμενοποιημένη αίτηση παροχής ενδίκου προστασίας διαμέσου της αναγνωρίσεως της εγγυητικής ευθύνης του προσεπικαλουμένου, η οποία συνιστά και την αναγκαία προϋπόθεση προς άσκηση της προσεπικλήσεως³⁶⁹. Ο προσεπικαλών πάντως έχει δικαίωμα, όπερ συνήθως συμβαίνει, συνένωσης με την προσεπίκληση και παρεμπίπτουσας αγωγής

³⁶⁷ Πανταζόπουλος, Η προσεπίκληση κατά τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, σελ. 59 – 60.

³⁶⁸ Κούρτης, ό.π., σελ. 509.

³⁶⁹ Μητσόπουλος, Η θέση του δικονομικού εγγυητού κατ' άρθρα 274 και 277 ΚΠολΔ, Δ 5, σελ. 641.

αποζημίωσης κατά του προσεπικαλούμενου – δικονομικού εγγυητή σε περίπτωση ήττας του με την απόφαση επί της κυρίας αγωγής³⁷⁰. Εξελίσσονται τότε παράλληλα δύο έννομες σχέσεις, η μία της εκκρεμούς δίκης μεταξύ των αρχικών διαδίκων, και η άλλη που γεννάται με την άσκηση της προσεπίκλησης μεταξύ του προσεπικαλούντος και του προσεπικαλουμένου τρίτου, και εξαρτάται από την πρώτη, υπό την έννοια της επικουρικής, δηλαδή εάν ο προσεπικαλών ηττηθεί στην πρώτη, αποκτά δικαίωμα αποζημίωσης βάσει της δεύτερης κατά του προσεπικαλουμένου³⁷¹. Το πλέον χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού του είδους προσεπίκλησης είναι η προσεπίκληση του ασφαλιστή από τον ασφαλισμένο, κατά την εκδίκαση αγωγής αποζημίωσης κατά του τελευταίου, για ασφαλισθείσα ζημία.

Η σχέση αυτή δυνάμει της οποίας ο διάδικος σε ήδη εκκρεμή δίκη – προσεπικαλών έχει δικαίωμα αποζημίωσης έναντι του προσεπικαλουμένου, στην περίπτωση που ηττηθεί στην κύρια δίκη, καλείται δικονομική εγγύηση, και μπορεί να στηρίζεται στη σύμβαση ή στο νόμο, σε κάθε δε περίπτωση απορρέει από το ουσιαστικό δίκαιο³⁷². Από τη σχέση αυτή, της οποίας πρέπει για το παραδεκτό της προσεπίκλησης να γίνεται επίκληση³⁷³, κρίνεται και η ύπαρξη εννόμου συμφέροντος που δικαιολογεί την άσκηση της προσεπικλήσεως, ενώ η σχέση αυτή είναι πάντα υπό αίρεση³⁷⁴, αφού πρέπει η ζημία του προσεπικαλούντος να προκαλείται αποκλειστικά από την ήττα του στην κύρια δίκη³⁷⁵. Εάν απορριφθεί η κύρια αγωγή αίρεται και ο νομικός λόγος της κατά τη διάταξη του άρθρου 88 ΚΠολΔ προσεπίκλησης και της τυχόν ενωμένης με αυτήν παρεμπίπτουσας αγωγής, ήτοι η ικανοποίηση του κυρίου διαδίκου που ηττήθηκε στην ίδια δίκη, για εξοικονόμηση χρόνου και δαπάνης³⁷⁶. Αντιστοίχως, εάν απορριφθεί η προσεπίκληση απορρίπτεται και η ενωμένη με αυτήν παρεμπίπτουσα αγωγή αποζημίωσης³⁷⁷.

Επίσης, έχει κριθεί ότι η απόρριψη της παρεμπίπτουσας αγωγής ως νόμω αβάσιμης οδηγεί σε απόρριψη και της προσεπίκλησης, προ πάσης ουσιαστικής έρευνας της κύριας αγωγής, αφού επί ευδοκιμήσεως της κύριας αγωγής ο προσεπικαλούμενος σε κάθε περίπτωση δεν υποχρεούται από το νόμο σε αποζημίωση

³⁷⁰ ΜΠρΘεσ 7959/2009, Αρμ 2010, σελ. 233.

³⁷¹ Νίκας, ό.π., σελ. 202. Πρβλ. ενδεικτικά και ΕφΑθ 460/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³⁷² Κούρτης, ό.π., σελ. 204. Πρβλ. ενδεικτικά και ΑΠ 1202/1994, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³⁷³ ΜΠρΧαν 347/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³⁷⁴ ΑΠ 101/1966, ΝοΒ 14, σελ. 875.

³⁷⁵ ΜΠρΘεσ 25772/2004, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³⁷⁶ ΑΠ 415/2010, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³⁷⁷ ΕφΑθ 6465/2009, ΕλλΔνη 2010, σελ. 255.

του προσεπικαλούντος³⁷⁸, ενώ αν η προσεπίκληση ήθελε κριθεί ως απάραδεκτη, δεν θίγεται η τυχόν ενωθείσα παρεμπίπτουσα αγωγή αποζημίωσης κατά του τρίτου, η οποία ασκείται για την περίπτωση ήττας του εναγομένου³⁷⁹. Εάν με την προσεπίκληση ενώνεται και αγωγή αποζημίωσης, τότε για τη συνεκδικασή της με την κύρια αγωγή απαιτείται καθ' ύλην αρμοδιότητα και ταυτότητα διαδικασίας, διαφορετικά διατάσσεται και αυτεπαγγέλτως χωρισμός των δύο δικών, και παραπομπή στο αρμόδιο δικαστήριο, καθώς και η εκδίκαση κατά την προσήκουσα διαδικασία αντίστοιχα³⁸⁰. Αν ο ενάγων παραιτηθεί από το δικόγραφο της κύριας αγωγής, η αναδρομική κατάργηση της εκκρεμοδικίας ως προς την κύρια αγωγή συμπαρασύρει αυτόματα και την παρεμπίπτουσα αγωγή που θεωρείται ως μη ασκηθείσα³⁸¹, ενώ η παρεμπίπτουσα αγωγή αποζημίωσης, όπως εκτέθηκε παραπάνω, ερευνάται στην ουσία της μόνο μετά την παραδοχή της κύριας αγωγής, υπό την αίρεση της ευδοκιμήσεως της οποίας και ασκείται³⁸².

Δικαίωμα προσεπικλήσεως έχουν ο ενάγων, ο εναγόμενος και ο κυρίως παρεμβαίνων. Ο προσθέτως παρεμβαίνων ασκεί προσεπίκληση μόνο για να εκβιάσει σε πρόσθετη παρέμβαση τον προσεπικαλούμενο και όχι για την καταβολή αποζημίωσης, ενώ ο προσεπικαλούμενος μπορεί με τη σειρά του να προσεπικαλέσει τον δικό του δικονομικό εγγυητή, αλλά μόνο στην περίπτωση που στην πρώτη προσεπίκληση είχε σωρευθεί αγωγή αποζημίωσης³⁸³. Μετά την άσκηση της προσεπίκλησης του δικονομικού εγγυητή, ο τελευταίος μπορεί κατ' άρθρο 277 περ. 4 ΚΠολΔ το πρώτον, να περιορισθεί στην απόκρουση της προσεπικλήσεως και στην άρνηση της υποχρεώσεώς του για αποζημίωση με τις προτάσεις του, οπότε δεν καθίσταται διάδικος στην κύρια δίκη μεταξύ του ενάγοντος και του εναγομένου και δεν απαιτείται να καλείται σε κάθε επόμενη διαδικαστική πράξη της αγωγής ή των ενδίκων μέσων, ούτε δημιουργείται ομοδικία μεταξύ αυτού και του διαδίκου που τον προσεπικάλεσε³⁸⁴. Ο προσεπικαλούμενος σε αυτή την περίπτωση παραμένει κύριος διάδικος - αντίδικος του προσεπικαλούντος σε περίπτωση σώρευσης, κατά τα ως άνω, παρεμπίπτουσας αγωγής αποζημίωσης³⁸⁵. Σε περίπτωση μη προσέλευσής του στη

³⁷⁸ Οικονόμου (- Δαηλάτου), ό.π., σελ. 178.

³⁷⁹ ΜΠρΖακυνθ 10/2010, ΕφΑΔΠολΔ 2010, σελ. 960.

³⁸⁰ ΕφΑθ 2230/2010, ΕλλΔνη 2010, σελ. 1051.

³⁸¹ ΑΠ 156/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³⁸² Κεραμεύς, ό.π., σελ. 275.

³⁸³ Νίκας, ό.π., σελ. 203.

³⁸⁴ ΑΠ 1823/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³⁸⁵ Οικονόμου (- Δαηλάτου), ό.π., σελ. 182.

διαδικασία, δικάζεται ερήμην κατ' άρθρο 277 περ. 2 ΚΠολΔ, οπότε δημιουργείται δεδικασμένο από την τελεσίδικη παραδοχή της αγωγής, που είναι μία από τις προϋποθέσεις για την εγγυητική ευθύνη του, και δεδικασμένο από την τελεσίδικη παραδοχή της προσεπικλήσεως για το δικαίωμα αποζημίωσης του προσεπικαλούντος από τον προσεπικαλούμενο, λόγω της ήττας του στην κύρια δίκη³⁸⁶.

Επίσης, ο δικονομικός εγγυητής μπορεί κατ' άρθρο 277 περ. 4 ΚΠολΔ να παρέμβει στην κύρια δίκη προσθέτως υπέρ του προσεπικαλέσαντος. Κατά κρατούσα άποψη η παρέμβαση είναι απλή πρόσθετη³⁸⁷, ενώ κατ' άλλη άποψη είναι αυτοτελής πρόσθετη διότι ο προσεπικληθείς είναι αναγκαίος ομόδικος του προσεπικαλούντα, δεσμευόμενος από το δεδικασμένο της εκδοθησόμενης απόφασης, κατ' άρθρο 76 παρ. 1 περ. β' ΚΠολΔ³⁸⁸. Κατά τρίτη άποψη, η πρόσθετη παρέμβαση είναι απλή όταν γίνεται εκουσίως και αυτοτελής όταν γίνεται μετά από προσεπίκληση³⁸⁹. Κατά Πανταζόπουλο, επειδή διάταξη που να επεκτείνει ευθέως το δεδικασμένο στον προσεπικαλούμενο δεν υπάρχει, κρίσιμη είναι η θεώρηση της έννομης θέσης μεταξύ του προσεπικαλούντος και του προσεπικαλούμενου. Πλέον συγκεκριμένα, η ευθύνη του τελευταίου προς αποζημίωση του πρώτου είναι απόρροια της ήττας αυτού, άρα ο προσεπικαλούμενος είναι φορέας εξαρτημένης έννομης θέσης, ενώ ο προσεπικαλέσας είναι φορέας εξαρτώσας έννομης θέσης, βάσει της οποίας έχει το δικαίωμα αποζημίωσης³⁹⁰. Συνεπώς ο καθηγητής τάσσεται υπέρ της αναγκαίας ομοδικίας μεταξύ προσεπικαλούντα και προσεπικαλούμενου κατ' άρθρο 76 παρ. 1 περ. δ', ιδρυόμενης με μόνη την προσεπίκληση, διότι δεν θα μπορούσε να νοηθεί έκδοση απόφασης επί του αντικειμένου της δίκης επί της αγωγής που να δέχεται αυτήν κατά του προσεπικαλούντα και να την απορρίπτει ως προς τον προσεπικληθέντα. Αυτοί εμφανίζονται ως μία δικονομική ενότητα απέναντι στην οποία η εκδοθησόμενη απόφαση πρέπει να έχει αναγκαία όμοιο περιεχόμενο³⁹¹. Ως εκ τούτων, εφαρμόζονται αναλογικώς οι διατάξεις περί αναγκαστικής ομοδικίας μεταξύ προσεπικαλούντος και προσεπικαλούμενου.

Κατά τον ίδιο, ο προσεπικληθείς αναγκαίος ομόδικος δεν μπορεί να προτείνει τις ήδη προταθείσες και απορριφθείσες ενστάσεις του προσεπικαλούντος, συνεπεία

³⁸⁶ Οικονόμου (- Δανηλάτου), ό.π., σελ. 183.

³⁸⁷ Πρβλ. ενδεικτικά Νίκα, ό.π., σελ. 205, Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα, Ερμηνεία ΚΠολΔ, 2000, άρθρο 89, σελ. 204. Πρβλ. και ΑΠ 499/1981, ΝοΒ 1982, σελ. 55 και ΕφαΘ 2941/1991, ΕλλΔνη 1994, σελ.485.

³⁸⁸ Γέσιου – Φαλτσή, Η πολιτική δίκη σε κίνηση, ΙΙα, 1985, σελ. 114 και 140.

³⁸⁹ Μπέης, ό.π., άρθρο 88, σελ. 462.

³⁹⁰ Πανταζόπουλος, ό.π., σελ. 137.

³⁹¹ Πανταζόπουλος, ό.π., σελ. 138.

της αντικειμενικής ενέργειας των διαδικαστικών πράξεων που θεωρείται ότι προτάθηκαν και για λογαριασμό του προσεπικαλούμενου. Δεν μπορεί επίσης να προτείνει προσωπικές ενστάσεις του προσεπικαλούντα, ενώ αποκλείονται προσωπικές ενστάσεις του προσεπικαλούμενου κατά του αντιδίκου του που απορρέουν από την ουσιαστική έννομη σχέση με τον προσεπικαλούντα³⁹². Κατά τούτα, η δικονομική θέση του προσεπικληθέντος ομοιάζει με αυτή του αυτοτελώς προσθέτως παρεμβάντος, ιδίως ως προς την ανεξαρτησία του απέναντι στον προσεπικαλούντα κατά την εξέλιξη της δίκης. Διαφέρει όμως από αυτή ως προς το ότι ο προσεπικαλούμενος δεν υποστηρίζει το αίτημα του προσεπικαλούντα, αφού ο τελευταίος σκοπεύει να μην ηττηθεί στην αγωγή, και ο πρώτος να μην υποστεί τις συνέπειες της ήττας του προσεπικαλούντα³⁹³. Τέλος, κατ' άρθρο 277 περ. 3 ΚΠολΔ, εάν απουσιάζει ο προσεπικαλέσας, ο προσεπικληθείς μπορεί να δηλώσει ότι υποκαθίσταται στη θέση του προσεπικαλέσαντος ως κυρίου διαδίκου, χωρίς τη συναίνεση του τελευταίου ή του αντιδίκου του, οπότε θα δεσμεύεται, αναλαμβάνων τη δίκη, από το δεδικασμένο και την εκτελεστότητα της απόφασης, ή να παρέμβει απλώς προσθέτως, οπότε η παρέμβασή του θα θεωρηθεί ως μη ασκηθείσα και ο προσεπικαλέσας θα δικαστεί ερήμην.

Είναι προφανές ότι σε περίπτωση σώρευσης παρεμπίπτουσας αγωγής αποζημιώσεως με την προσεπίκληση του δικονομικού εγγυητή, ο τελευταίος νομιμοποιείται ενεργητικά και παθητικά κατά την άσκηση ενδίκων μέσων για το συγκεκριμένο κεφάλαιο δίκης, αποτελών κύριο διάδικο στην παρεμπίπτουσα αυτή αγωγή με αντίδικο τον προσεπικαλέσαντα. Δηλαδή ο προσεπικληθείς νομιμοποιείται ενεργητικά και παθητικά κατά την άσκηση ανακοπής ερημοδικίας, εφέσεως, αναψηλαφήσεως και αναιρέσεως, συντρέχοντος φυσικά εννόμου συμφέροντος ως ορίζεται από τις αντίστοιχες διατάξεις, στην παρεμπίπτουσα δίκη της αποζημιωτικής αγωγής, ως κύριος διάδικος. Η παρεμπίπτουσα αγωγή αποζημίωσης συνιστά ξεχωριστό κεφάλαιο δίκης και για να μεταβιβασθεί στο δικαστήριο του ενδίκου μέσου πρέπει οπωσδήποτε να προσβληθεί με αυτό³⁹⁴. Εξυπακούεται δε ότι για να προσβληθεί το κεφάλαιο αυτό δίκης με τα ένδικα μέσα της αναψηλαφήσεως και αναιρέσεως πρέπει αυτό να έχει τελεσιδικήσει³⁹⁵.

³⁹² Πανταζόπουλος, ό.π., σελ. 145.

³⁹³ Πανταζόπουλος, ό.π., σελ. 146.

³⁹⁴ Πρβλ. Εφαθ 6841/2008, ΕφαΔΠολΔ 2009, σελ. 597 για το ένδικο μέσο της εφέσεως.

³⁹⁵ Πρβλ. ΑΠ 415/2010, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ για το ένδικο μέσο της αναιρέσεως.

Ως προς το ένδικο μέσο της εφέσεως, αξίζει να σημειωθεί ότι έχει κριθεί πως εάν ο προσεπικαλέσας ηττηθεί στην κύρια δίκη, πρέπει να στρέψει την έφεσή του και κατά του προσεπικληθέντος για να μεταβιβασθεί και κατά τούτον η διαφορά στο Εφετείο, ώστε εάν, συνεπεία αντίθετης εφέσεως ή αντεφέσεώς του αντιδίκου του, υποχρεωθεί να πληρώσει περισσότερα από όσα καθορίστηκαν στον πρώτο βαθμό, να υποχρεωθεί στο επιπλέον και ο προσεπικαλούμενος³⁹⁶. Επίσης, αξιοσημείωτη στο σημείο αυτό είναι η δικαστική κρίση κατά την οποία, επειδή η έφεση του ενάγοντος στην κύρια δίκη κατά της εν μέρει γενομένης αποδεκτής αγωγής δεν μεταβιβάζει στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο το κεφάλαιο της επίσης γενομένης δεκτής προσεπικλήσεως, πρέπει ο εναγόμενος στην κύρια δίκη και προσεπικαλέσας να ασκήσει επικουρική έφεση προκειμένου να επιτύχει κατ' έφεση την αποδοχή της για μεγαλύτερο ποσό, που τυχόν ήθελε υποχρεωθεί να καταβάλει γενομένης δεκτής της εφέσεως του ενάγοντος στην κύρια δίκη³⁹⁷.

Τα ως άνω ισχύουν και για το κεφάλαιο δίκης της προσεπικλήσεως άνευ σωρεύσεως παρεμπίπτουσας αποζημιωτικής αγωγής. Ο δικονομικός εγγυητής μπορεί δηλαδή να ασκήσει ένδικο μέσο ή να στραφεί ένδικο μέσο κατ' αυτού από τον προσεπικαλέσαντα, μόνο αναφορικά με τις διατάξεις που δέχονται την προσεπικλήση³⁹⁸, αφού η προσεπικλήση του άρθρου 88 ΚΠολΔ, ακόμα και όταν με αυτή δεν ενώνεται παρεμπίπτουσα καταψηφιστική αγωγή, εμπεριέχει αυτοτελή αίτηση παροχής δικαστικής προστασίας με αντικείμενο την αναγνώριση της εγγυητικής ευθύνης του προσεπικαλούμενου κι εγκαθιδρύει αυτοτελή έννομη σχέση δίκης, στην οποία δε μετέχει ο ενάγων της κύριας δίκης και αντίδικος του προσεπικαλούντος³⁹⁹. Ερμηνευτικές δυσχέρειες παρουσιάζει στη νομολογία το ζήτημα του περιεχομένου της απόφασης επί της προσεπικλήσεως στην περίπτωση που το πρωτοβάθμιο δικαστήριο απορρίψει την αγωγή⁴⁰⁰. Σύμφωνα με μία νομολογιακή παραδοχή, στην περίπτωση αυτή καθίσταται αλυσιτελής, ελλείπει αντικειμένου, η έρευνα της προσεπικλήσεως⁴⁰¹. Σύμφωνα με έτερη νομολογιακή παραδοχή, η

³⁹⁶ ΑΠ 1167/2002, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³⁹⁷ Πρβλ. ΑΠ 823/1985, ΑΠ 1037/2010 και ΕφΑιγ 42/2014, όλες από ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

³⁹⁸ ΑΠ 1315/1993, ΕλλΔνη 1994, σελ. 1593.

³⁹⁹ Μπαμπινιώτης, ό.π., σελ. 435.

⁴⁰⁰ Μπαμπινιώτης, ό.π., σελ. 437.

⁴⁰¹ Πρβλ. ΑΠ 1037/2010, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «...Επομένως, σε περίπτωση απορρίψεως της κύριας αγωγής σε πρώτο βαθμό, με άμεση δικονομική συνέπεια να καθίσταται αλυσιτελής, ελλείπει αντικειμένου, η έρευνα της παρεμπίπτουσας αγωγής, και ασκήσεως στη συνέχεια εφέσεως κατά της πρωτοβάθμιας αποφάσεως από τον ηττηθέντα πρωτοδίκως ενάγοντα στην κύρια δίκη, δεν μεταβιβάζεται στο δευτεροβάθμιο δικαστήριο και η παρεμπίπτουσα αγωγή αποζημιώσεως. Προς τούτο απαιτείται να

απόρριψη της αγωγής συνεπάγεται και την απόρριψη της προσεπίκλησης και της τυχόν ενωμένης σε αυτήν παρεμπίπτουσας αγωγής⁴⁰². Σύμφωνα με τρίτη, τέλος, νομολογιακή παραδοχή, η προσεπίκληση στην περίπτωση αυτή απορρίπτεται ειδικώς για έλλειψη εννόμου συμφέροντος⁴⁰³. Κρατούσα στη νομολογία είναι η δεύτερη και η τρίτη νομολογιακή εκδοχή, μέσω των οποίων οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι για να μεταβιβαστεί η προσεπίκληση στο εφετείο απαιτείται η άσκηση επικουρικής έφεσης από τον εναγόμενο⁴⁰⁴. Αντίθετα, ενώ κατά την πρώτη νομολογιακή εκδοχή της μη εξέτασης της προσεπίκλησης θα έπρεπε να γίνεται δεκτό ότι η μη εξετασθείσα βάση της προσεπίκλησης μεταβιβάζεται αυτόματα στο εφετείο, η νομολογία που την ασπάζεται τάσσεται επίσης υπέρ της άσκησης επικουρικής εφέσεως για τη μεταβίβασή της ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου. Όσον αφορά στην κύρια δίκη, ο δικονομικός εγγυητής νομιμοποιείται ενεργητικά και παθητικά κατά την άσκηση ενδίκων μέσων μόνο στην περίπτωση ασκήσεως απλής (κατά την κρατούσα άποψη) πρόσθετης παρέμβασης, κατά τα εκτεθέντα στο οικείο κεφάλαιο, αναλογικώς εφαρμοζόμενα. Οι ως άνω λύσεις γίνονται δεκτές και όταν την προσεπίκληση διατάζει το δικαστήριο κατ' άρθρο 90 ΚΠολΔ⁴⁰⁵.

Κατά Πανταζόπουλο, σύμφωνα με τον οποίο ο προσεπικληθείς δικονομικός εγγυητής αποκτά με μόνη την προσεπίκληση την ιδιότητα του αναγκαίου ομοδίκου του προσεπικαλούντος, εφαρμόζονται αναλογικά τα εκτεθέντα στο κεφάλαιο της αναγκαστικής ομοδικίας για την ενεργητική και παθητική νομιμοποίησή του κατά την άσκηση ενδίκων μέσων. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι, κατά τα κρατούντα επί της αναγκαστικής ομοδικίας, εάν ο προσεπικαλών ασκήσει ένδικο μέσο κατά της προσεπίκλησης, ο προσεπικαλούμενος νομιμοποιείται να ασκήσει το ίδιο ένδικο μέσο

ασκήσει έφεση ο παρεμπίπτωντας ενάγων για την περίπτωση παραδοχής της εφέσεως και της κύριας αγωγής του δι' αυτής ενάγοντος και όχι να επαναφέρει την παρεμπίπτουσα αγωγή με τις προτάσεις του ενώπιον του Εφετείου ως εφεσίβλητος-εναγόμενος (ΑΠ 94/1980, 823/1985)».

⁴⁰² Πρβλ. ΑΠ 1601/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «...Ο εναγόμενος που ηττήθηκε στην κύρια δίκη και του οποίου απορρίφθηκε παράλληλα η προσεπίκληση και η ενωμένη σ' αυτή παρεμπίπτουσα αγωγή αποζημίωσης, δικαιούται να ασκήσει έφεση και να την απευθύνει τόσο εναντίον του κυρίως ενάγοντος, όσο και εναντίον του προσεπικληθέντος και παρεμπίπτωντας εναγομένου. Στη περίπτωση αυτή η έφεση τελεί βέβαια υπό την αίρεση απόρριψης της έφεσης εναντίον του κυρίως ενάγοντος».

⁴⁰³ Πρβλ. ΑΠ 294/2004, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «...ενόψει του ότι απορρίπτεται η κυρία αγωγή, ο προσεπικαλών δεν ηττάται και συνεπώς δεν έχει έννομο συμφέρον να ερευνηθεί τυχόν δικαίωμά του προς αποζημίωση κατά του προσεπικαλουμένου».

⁴⁰⁴ Πρβλ. ενδεικτικά ΑΠ 294/2004, ΑΠ 1430/2007, ΕφΛαρ 55/2007, ΕφΔωδ 161/2012, όλες από ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

⁴⁰⁵ Πρβλ. ενδεικτικά Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα (-Πανταζόπουλο), ό.π. άρθρα 516,517,542,543, 556,558, σελ.76,92, 200 – 201, 264, 272.

κατά της αγωγής⁴⁰⁶, εφόσον τα εν λόγω ένδικα μέσα περιλαμβάνουν διαφορετικούς λόγους, ενώ αν έχουν ασκήσει και οι δύο ένδικο μέσο κατά της απόφασης επί της αγωγής, το μεταγενέστερο ένδικο μέσο μπορεί να θεωρηθεί ανενεργό⁴⁰⁷.

Με την ιδιότητα του προσεπικαλούμενου ως αναγκαίου ομοδίκου του προσεπικαλούντος εναρμονίζεται κατά τον καθηγητή η θέση, ότι η σχέση εξάρτησης μεταξύ της αγωγής και της προσεπίκλησης, υπό την έννοια ότι η τελευταία θα εξεταστεί εφόσον γίνει δεκτή η πρώτη, δεν πρέπει να εντοπίζεται μόνο στον πρώτο βαθμό. Από τη στιγμή που επανεμφανίζονται με την άσκηση έφεσης οι προϋποθέσεις μιας διαφορετικής έκβασης της δίκης επί της αγωγής σε βάρος ή υπέρ του προσεπικαλούντα, πρέπει κατά τον καθηγητή να είναι δυνατή η άμεση επιρροή αυτής στην αποδοχή ή απόρριψη της προσεπίκλησης, δίχως να εξετάζεται αν έχει ασκηθεί και αυτοτελής έφεση από τον προσεπικαλούντα ή τον προσεπικαλούμενο. Τούτο επιτυγχάνεται, κατά τον καθηγητή, εάν υιοθετηθεί η άποψη ότι η αναβίωση της εκκρεμοδικίας της αγωγής, ως συνέπεια ασκήσεως της εφέσεως, αναβιώνει και την εκκρεμοδικία του υπό αίρεση της καταδίκης του προσεπικαλούντα αιτήματος αποζημίωσης της προσεπίκλησης, με συνέπεια να μεταβιβάζεται τούτο στο δεύτερο βαθμό⁴⁰⁸. Άλλωστε, θα ήταν αντιφατικό να εξακολουθεί να υπάρχει η απόφαση επί της προσεπίκλησης σε περίπτωση που κατόπιν ασκήσεως εφέσεως ελλείπει η απόφαση επί της αγωγής από την οποία εξαρτάται⁴⁰⁹. Η θέση αυτή μπορεί κατά τον καθηγητή να τύχει εφαρμογής και επί ασκήσεως ανακοπής ερημοδικίας από τον αντίδικο κατά της απόφασης που απέρριψε την αγωγή του, διότι επέρχεται κατά τούτο νέα συζήτηση αυτής αλλά και της προσεπίκλησης, η οποία παρέμεινε άκριτη λόγω μη ευδοκίμησης της αγωγής⁴¹⁰.

Θ5. Η ΠΡΟΣΕΠΙΚΛΗΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 491 ΚΠολΔ

Ο ΚΠολΔ λαμβάνει ειδική πρόνοια στο άρθρο 491 ΚΠολΔ για τα πρόσωπα που συνδέονται εμπραγμάτως ή κατ' άλλο τρόπο με το διανεμητέο δικαίωμα, αφού κατά τη διάταξη, στη δίκη διανομής προσεπικαλούνται υποχρεωτικά όσοι έχουν δικαίωμα υποθήκης, ενεχύρου ή επικαρπίας, καθώς και όσοι έχουν επιβάλλει

⁴⁰⁶ Πανταζόπουλος, ό.π., σελ. 189.

⁴⁰⁷ Πανταζόπουλος, ό.π., σελ. 188.

⁴⁰⁸ Πανταζόπουλος, ό.π., σελ. 183.

⁴⁰⁹ Πανταζόπουλος, ό.π., σελ. 184.

⁴¹⁰ Πανταζόπουλος, ό.π., σελ. 183, υποσ. 584.

συντηρητική ή αναγκαστική κατάσχεση στη μερίδα κάποιου από τους κοινωνούς. Η καθιέρωση της υποχρεωτικής αυτής προσεπίκλησης, αδιάφορα αν η διανομή διενεργείται αυτούσια, με επιδίκαση επιχείρησης, ή με πλειστηριασμό, βρίσκει τη δικαιολογία της ιδίως στο γεγονός ότι από την τελεσιδικία της απόφασης που διατάσσει τη διανομή, τα ανωτέρω εμπράγματα δικαιώματα ή δεσμεύσεις περιορίζονται κατά το νόμο στα μέρη που προσνεμήθηκαν στον κοινωνό – οφειλέτη ή ψιλό κύριο, κατ' απόκλιση του άρθρου 803 ΑΚ, σύμφωνα με το οποίο «εμπράγματα δικαιώματα τρίτων πάνω στο κοινό πράγμα δεν παραβλάπτονται από τη διανομή, αδιάφορο αν έγινε αυτούσιως, ή με πώληση εκούσια ή με πλειστηριασμό»⁴¹¹. Παράλληλα, και η απόσβεση της υποθήκης ή του ενεχύρου που υπάρχει στα πράγματα που πλειστηριάστηκαν και επέρχεται με την καταβολή του πλειστηριάσματος, όταν η διανομή διενεργείται με τον πλειστηριασμό του επικοίνου, επιτάσσει να ακουσθούν οι τρίτοι αυτοί, πριν από την κατ' αντικείμενο αλλοίωση των δικαιωμάτων τους⁴¹².

Κατά κρατούσα σε θεωρία και νομολογία άποψη, με την επίδοση της προσεπίκλησης του άρθρου 491 ΚΠολΔ διευρύνονται τα υποκειμενικά όρια της δίκης διανομής, έτσι ώστε ο προσεπικαλούμενος να καθίσταται διάδικος ανεξάρτητα από την άσκηση ή μη παρέμβασης στη δίκη. Μεταξύ δηλαδή των αρχικών διαδίκων στη δίκη διανομής και των προσεπικαλούμενων τρίτων αναπτύσσεται σχέση αναγκαίας ομοδικίας, με καίρια έννομη συνέπεια να αντιπροσωπεύονται από τους παριστάμενους κοινωνούς σε περίπτωση μη εμφάνισής τους, κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 76 παρ. 1 εδ. τελευταίο ΚΠολΔ, και να καλούνται υποχρεωτικά ως διάδικοι σε κάθε μεταγενέστερη διαδικαστική πράξη επί ποινή απαραδέκτου της συζήτησης ως προς όλους τους ομοδίκους, κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 76 παρ. 3 ΚΠολΔ⁴¹³. Σύμφωνα με άλλη γνώμη, η προσεπίκληση του άρθρου 491 ΚΠολΔ συνιστά «αναγκαστική ανακοίνωση δίκης», αναγκαστική σε αντιδιαστολή με το δυνητικό χαρακτήρα της ανακοίνωσης δίκης του άρθρου 91 ΚΠολΔ, και ανακοίνωση διότι δεν υποβάλλεται έναντι του τρίτου νέο και αυτοτελές αίτημα, ούτε επεκτείνεται ως προς αυτόν το ήδη εκκρεμές αίτημα, όπως συμβαίνει με την προσεπίκληση, αλλά φέρεται σε γνώση του η εκκρεμής δίκη από την οποία κινδυνεύουν τα ουσιαστικά του

⁴¹¹ Πίψου, ό.π., σελ. 171.

⁴¹² Κεραμεύς, ό.π., σελ. 372, αριθ. 147.

⁴¹³ Πρβλ. ενδεικτικά ΟλαΠ 20/1995, ΕλλΔνη 1996, σελ.414, ΕφαΘ 5383/1998, ΕλλΔνη 1998, σελ. 1353 και ΕφαΘ 4882/1999, ΝοΒ 1999, σελ. 1426. Έτσι και Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας (- Ορφανίδης), ό.π., άρθρο 491, αριθ. 4.

δικαιώματα, προσκαλείται δε αυτός σε παρέμβαση ώστε να λάβει προληπτικά τα απαιτούμενα μέτρα⁴¹⁴.

Σε κάθε περίπτωση πάντως, η προσεπίκληση του άρθρου 491 ΚΠολΔ διαφέρει από την προσεπίκληση των άρθρων 86 και 87 ΚΠολΔ ως προς το ότι δεν κατάγεται αυτοτελής αξίωση κατά των προσεπικαλουμένων, αλλά και του άρθρου 88 ΚΠολΔ ως προς το ότι δεν δημιουργείται εκκρεμοδικία ως προς κάποιο άλλο ουσιαστικό δικαίωμα διαφορετικό από το αντικείμενο της εκκρεμούς δίκης διανομής. Επιπλέον, διαφέρει από την ανακοίνωση δίκης του άρθρου 91 ΚΠολΔ κατά το ότι η τελευταία, σε αντίθεση με την προσεπίκληση του άρθρου 491 ΚΠολΔ, δεν διατυπώνει αίτημα κατά του τρίτου, δεν ανοίγει νέα διαδικασία ούτε διευρύνει τα υποκειμενικά όρια της εκκρεμούς δίκης. Παράλληλα, δεν δημιουργεί υποχρέωση του δικαστηρίου να αποφανθεί επ' αυτής ούτε υποχρέωση του λήπτη της ανακοίνωσης να απαντήσει στην ιστορική βάση της αγωγής⁴¹⁵.

Ως προς την ενεργητική νομιμοποίηση προς άσκηση ενδίκων μέσων των προσεπικληθέντων κατ' άρθρο 491 ΚΠολΔ, κρατεί η γνώμη στη νομολογία ότι τυγχάνει αναλογικής εφαρμογής το άρθρο 76 παρ. 4 ΚΠολΔ, με αποτέλεσμα η άσκηση ενδίκων μέσων από οποιονδήποτε κοινωνό να επιφέρει αποτελέσματα και για τον ενυπόθηκο ή ενεχυρούχο δανειστή, με συνέπεια να θεωρείται ότι τα άσκησε και αυτός αν και αδράνησε. Ο προσεπικληθείς τρίτος πρέπει να καλείται στη δίκη του ενδίκου μέσου, και εάν δεν εμφανισθεί θεωρείται ότι αντιπροσωπεύεται από τους παριστάμενους διαδίκους κοινωνούς⁴¹⁶. Ως προς την παθητική νομιμοποίηση των προσεπικληθέντων κατά την άσκηση ενδίκων μέσων, εντοπίζεται διχογνωμία στη νομολογία. Κατά μία γνώμη, το ένδικο μέσο πρέπει να απευθύνεται επί ποινή απαραδέκτου και εναντίον τους, ως αναγκαίων ομοδίκων των κοινωνών⁴¹⁷. Κατ' άλλη, κρατούσα γνώμη, τα ένδικα μέσα που ασκούν οι κοινωνοί δεν είναι ανάγκη να απευθύνονται και κατά των προσεπικληθέντων, οι οποίοι όμως πρέπει υποχρεωτικά να προσεπικαλούνται ενόψει του διαπλαστικού αποτελέσματος της απόφασης διανομής, καθώς δεν μπορούν να υπαχθούν στις ιδιορρυθμίες που επιβάλλει η διπλή φύση της δίκης διανομής, ως εκτέθηκε στο κεφάλαιο περί αναγκαστικής ομοδικίας,

⁴¹⁴ Πίψου, ό.π., σελ. 172 – 173.

⁴¹⁵ Πίψου, ό.π., σελ. 173 – 174.

⁴¹⁶ Πρβλ. ενδεικτικά ΟΛΑΠ 20/1995, ό.π., σελ. 414, ΑΠ 335/1991, ΕΕΝ 1992, σελ. 183.

⁴¹⁷ ΑΠ 1069/1987, ΕΕΝ 1988, σελ. 528.

κατά την άσκηση ενδίκων μέσων, ούτε να συμμετέχουν στη δίκη ως ενάγοντες ή εναγόμενοι⁴¹⁸.

Ενόψει της εγγενούς αντίφασης στην οποία περιπίπτει η ως άνω νομολογιακή θέση, χαρακτηρίζοντας από τη μία μεριά τον προσεπικαλούμενο ως αναγκαίο ομόδικο των κοινωνιών, και μη αποδεχόμενη από την άλλη την εναντίον του απεύθυνση των ενδίκων μέσων, όπως αυτή εφαρμόζεται στη δίκη διανομής, και ενόψει της ιδιόρρυθμης δικονομικής θέσης των προσεπικληθέντων, καθώς ο νόμος συνδέει την παράλειψη της προσεπίκλησης των προσώπων αυτών με την απόρριψη της αγωγής διανομής ως απαράδεκτης, αλλά και των αντιτιθέμενων συμφερόντων μεταξύ του προσεπικαλούντος κοινωνού και του προσεπικαλούμενου τρίτου δικαιούχου που δεν εναρμονίζονται με την αρχή της αντικειμενικής ενέργειας των πράξεων των αναγκαίων ομοδίκων, μέρος τη δικονομικής θεωρίας υιοθετεί την άποψη της προσέγγισης της δικονομικής θέσης των προσεπικαλούμενων τρίτων με γνώμονα αποκλειστικά τη ρύθμιση του άρθρου 491 ΚΠολΔ⁴¹⁹.

Πιο συγκεκριμένα, κατά την εν λόγω άποψη, τα προσεπικαλούμενα κατ' άρθρο 491 ΚΠολΔ πρόσωπα έχουν αυτοτελή θέση στη δίκη καθιστάμενα αναγκαστικά διάδικοι, αλλά όχι και αναγκαίοι ομόδικοι των κοινωνιών λόγω των αναπτυσσόμενων μεταξύ των αντιτιθέμενων συμφερόντων. Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής η διάταξη του άρθρου 76 παρ. 1 ΚΠολΔ περί αντιπροσώπευσης των απολειπόμενων προσεπικληθέντων από τους παριστάμενους διαδίκους, ούτε είναι δυνατόν να εμφανισθούν οι προσεπικληθέντες ως διάδικοι στη δίκη των ενδίκων μέσων κατ' άρθρο 76 παρ. 4 ΚΠολΔ. Ωστόσο, επειδή η παρουσία των προσώπων αυτών σε όλα τα στάδια της δίκης διανομής πρέπει να παραμείνει υποχρεωτική ενόψει της διαπλαστικής φύσης της δίκης διανομής, προκρίνεται η θεμελίωση της υποχρεωτικής παρουσίας των προσεπικληθέντων στο ίδιο το άρθρο 491 ΚΠολΔ και όχι στην αναλογική εφαρμογή των διατάξεων περί αναγκαίας ομοδικίας (άρθρο 76 παρ. 3 ΚΠολΔ). Έτσι, και για τη συμμετοχή τους στη δίκη του ενδίκου μέσου επιβάλλεται η υποχρεωτική κλήτευσή τους επί ποινή απαραδέκτου της συζήτησης, που θα βρίσκει όμως έρεισμα στο ίδιο το άρθρο 491 ΚΠολΔ, και όχι στο άρθρο 76 παρ. 3 ΚΠολΔ⁴²⁰.

⁴¹⁸ Πίψου, ό.π., σελ. 203.

⁴¹⁹ Πίψου, ό.π., σελ. 179 – 180.

⁴²⁰ Πίψου, ό.π., σελ. 180 και 204.

I. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συνοψίζοντας, είναι φανερό πως ο κώδικας πολιτικής δικονομίας παρέχει ένα ευρύ πεδίο διατάξεων για τη διαμόρφωση των σύνθετων δικών, υπό τη μορφή των ομοδικιών και των παρεμβάσεων, με σκοπό άλλοτε την ταχεία και ποιοτικότερη – εξ απόψεως κυρίως αποδεικτικής διαδικασίας – διεξαγωγή της δίκης, και διαμέσου αυτής την επίτευξη της ουσιαστικής αλήθειας κατά την απονομή του δικαίου, και άλλοτε την ομοιόμορφη παροχή ένδικης προστασίας με την έκδοση ομοίου περιεχομένου αποφάσεως για περισσότερους διαδίκους, για λόγους που υπαγορεύονται τόσο από το ουσιαστικό όσο και από το δικονομικό δίκαιο. Οι επιμέρους μορφές ομοδικιών και παρεμβάσεων διαμορφώνουν ποικιλοτρόπως την πρωτοβάθμια δίκη, γεγονός που επιδρά καταλυτικά στη νομιμοποίηση για την άσκηση των ενδίκων μέσων αλλά και των πρόσθετων λόγων και της αντεφέσεως⁴²¹. Ακολουθούν μερικές γενικές επισημάνσεις για τα κυριότερα ζητήματα που αναλύθηκαν εκτενέστερα παραπάνω.

Στην απλή ομοδικία, μείζονος σημασίας είναι η αρχή της υποκειμενικής ενέργειας των διαδικαστικών πράξεων, η διαμόρφωση αυτοτελούς εννόμου σχέσεως δίκης για έκαστο ομόδικο με τον αντίδικό του, και ο αυστηρά τυπικός – εξωτερικός χαρακτήρας της συνένωσης των δικών των απλών ομοδίκων, που διαμορφώνουν ανάλογα την ενεργητική και παθητική νομιμοποίηση εκάστου απλού ομοδίκου κατά την άσκηση ενδίκων μέσων. Έτσι, έκαστος απλός ομόδικος νομιμοποιείται να προσβάλλει αυτοτελώς με ένδικο μέσο την απόφαση, ακόμη κι αν, και με ομόφωνη θέση πια νομολογίας και δικονομικής θεωρίας, αυτή δεν έχει καταστεί οριστική ή τελεσίδικη ως προς όλους, κατά διορθωτική ερμηνεία της διατάξεως του άρθρου 513 παρ. 1 περ. β' ΚΠολΔ.

Αντίστοιχα, στα πλαίσια της παθητικής νομιμοποίησης ο αντίδικος νομιμοποιείται να στρέψει το ένδικο μέσο μόνο κατά των ομοδίκων έναντι των οποίων επιθυμεί την εξαφάνιση ή μεταρρύθμιση της προσβληθείσας απόφασης, ενόψει των πλειόνων εννόμων σχέσεων δίκης που δημιουργούνται μεταξύ των απλών ομοδίκων και της αυτοτέλειάς των, ενώ πάγια είναι η θέση για τον αποκλεισμό της ανάπτυξης ουσιαστικού δεδικασμένου μεταξύ των απλών ομοδίκων, στην οποία όμως εντοπίζονται εξαιρέσεις κατά τις οποίες θεωρείται ότι συντρέχει έννομο συμφέρον απεύθυνσης του ενδίκου μέσου ενός απλού ομοδίκου κατά του άλλου. Τέλος,

⁴²¹ Γκανάς Σταμάτιος, Η άσκηση ενδίκων μέσων επί υποκειμενικά σύνθετων δικών, σελ. 79.

καταδείχθηκαν ορισμένες διατάξεις μέσω των οποίων διασπάται η επικρατούσα στην απλή ομοδικία αρχή της υποκειμενικής ενέργειας των διαδικαστικών πράξεων, με κυριότερη εκείνη του άρθρου 537 ΚΠολΔ που τυγχάνει εφαρμογής μόνο κατά την άσκηση του ενδίκου μέσου της εφέσεως.

Αντίθετα, στην αναγκαία ομοδικία, λόγοι ουσιαστικού αλλά και δικονομικού δικαίου επιβάλλουν την αρχή της αντικειμενικής ενέργειας των διαδικαστικών πράξεων των ομοδίκων και την αντιπροσώπευση των απολειπόμενων από τους παριστάμενους στη δίκη, άλλως την κοινή δικονομική πορεία των πλειόνων, κατά κρατούσα σε θεωρία και νομολογία άποψη, εννόμων σχέσεων δίκης που αναπτύσσονται μεταξύ τους, τόσο στην πρωτοβάθμια δίκη, όσο και στη δίκη των ενδίκων μέσων. Έτσι, με την άσκηση ενδίκου μέσου εκ μέρους ενός αναγκαίου ομοδίκου καθίστανται διάδικοι – συνασκήσαντες αυτό και οι αδρανήσαντες ομόδικοι κατ' άρθρο 76 παρ. 4 ΚΠολΔ, αλλά και ο αντίδικος υποχρεούται να στρέψει το ένδικο μέσο κατά όλων των αναγκαίων ομοδίκων επί ποινή απαραδέκτου αυτού. Εξαίρεση εισάγεται στο ένδικο μέσο της ανακοπής ερημοδικίας, κατά το οποίο, λόγοι προστασίας του συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος της δικαστικής ακρόασης του απολειπόμενου αναγκαίου ομοδίκου, επιτάσσουν την κάμψη της αρχής της αντιπροσωπευσεώς του από τους παραστάντες στη δίκη αναγκαίους ομοδίκους του και τη νομιμοποίησή του προς άσκηση του εν λόγω ενδίκου μέσου.

Εν συνεχεία, καταδείχθηκαν οι απόψεις γύρω από το ζήτημα του κατά πόσο οι πράξεις που απαριθμούνται στο άρθρο 76 παρ. 2 ΚΠολΔ δεσμεύουν και τον επιχειρήσαντα αυτές αναγκαίο ομόδικο, ενόψει της αρχής της αντικειμενικής ενέργειας των διαδικαστικών πράξεων, αλλά και της σχέσεως μεταξύ της παραπάνω διάταξης με αυτή του άρθρου 76 παρ. 4 ΚΠολΔ, υπό την έννοια του κατά πόσο επεκτείνονται στον αναγκαίο ομόδικο που επιχειρήσε τις διαδικαστικές πράξεις του άρθρου 76 παρ. 2 ΚΠολΔ τα αποτελέσματα του ενδίκου μέσου που ασκεί έτερος ομόδικός του. Επιπλέον, απαριθμήθηκαν οι απόψεις για τη σχέση μεταξύ της διάταξης του άρθρου 76 παρ. 4 ΚΠολΔ με την αρχή της άπαξ άσκησης των ενδίκων μέσων, υπό την έννοια της δικονομικής αντιμετώπισης του μεταγενεστέρως ασκηθέντος ενδίκου μέσου αναγκαίου ομοδίκου, κατόπιν δηλαδή της ασκήσεως ιδίου ενδίκου μέσου από έτερο ομόδικό του. Τέλος, καταδείχθηκε η διάσπαση της αρχής της αντικειμενικής ενέργειας των διαδικαστικών πράξεων και της αρχής της αντιπροσώπευσης που κρατεί στην αναγκαία ομοδικία, και στο στάδιο των ενδίκων μέσων, στη διπλή δίκη της διανομής.

Κατά κρατούσα στη νομολογία και σε μεγάλο μέρος της θεωρίας, ως ανωτέρω ελέγθη, άποψη, η κύρια παρέμβαση εισάγει νέο αυτοτελές κεφάλαιο δίκης, ξεχωριστό από εκείνο της αγωγής, οπότε προκύπτει ότι με την άσκηση ενδίκου μέσου από τον κυρίως παρεμβαίνοντα και κατά αυτού, μεταβιβάζεται προς δικαστική κρίση από το ανώτερο δικαστήριο μόνο το κεφάλαιο της κύριας παρέμβασης. Ως εκ τούτου, ο κυρίως παρεμβαίνων δεν υποχρεούται να στρέψει το ένδικο μέσο κατά όλων των αρχικών διαδίκων, μεταξύ των οποίων δεν δημιουργείται σχέση απλής ή αναγκαίας ομοδικίας, ενώ και οι τελευταίοι δεν υποχρεούνται να στρέψουν το ένδικο μέσο κατά του κυρίως παρεμβαίνοντος, εκτός αν βάλουν κατά του κεφαλαίου δίκης περί της κύριας παρεμβάσεως.

Αντιθέτως, στις περιπτώσεις της πρόσθετης παρεμβάσεως ο τρίτος που συμμετέχει στην εκκρεμή δίκη αποκτά απλώς την ιδιότητα του «βοηθού διαδίκου», και όχι του κυρίου διαδίκου όπως επί ασκήσεως κύριας παρεμβάσεως, με αποτέλεσμα η εκ μέρους του άσκηση ενδίκων μέσων υποχρεωτικώς να εναρμονίζεται με τη δικονομική συμπεριφορά του διαδίκου προς υποστήριξη του οποίου παρενέβη⁴²². Έτσι, ο απλώς προσθέτως παρεμβαίνων νομιμοποιείται να ασκεί ένδικα μέσα ιδίω ονόματι μεν, για λογαριασμό του υπέρ ου η παρέμβαση κυρίου διαδίκου δε, δηλαδή οι λόγοι του ενδίκου αυτού μέσου πρέπει να είναι εναρμονισμένοι με το συμφέρον του τελευταίου, αλλά και η ίδια η άσκηση του ενδίκου μέσου από τον παρεμβαίνοντα πρέπει, επί ποινή απαραδέκτου να τυγχάνει της αποδοχής του, με εξαίρεση την περίπτωση που βάλλει κατά της διάταξης της απόφασης περί της παρέμβασής του. Αντίστοιχα, και λόγω της ιδιότητάς του ως «βοηθού διαδίκου», ο απλώς προσθέτως παρεμβαίνων δε νομιμοποιείται παθητικά κατά την άσκηση ενδίκων μέσων, εκτός εάν προσβάλλεται η διάταξη περί αποδοχής της παρεμβάσεώς του, ή εάν ο παρεμβάς ανέλαβε τη δίκη και κατέστη κατά τούτο κύριος διάδικος κατ' άρθρο 85 ΚΠολΔ. Στην αυτοτελή πρόσθετη παρέμβαση, λόγω της επεκτάσεως των κυρίων συνεπειών της δικαστικής αποφάσεως στο πρόσωπο του παρεμβαίνοντος, προκρίνεται η θέση του τελευταίου να προσεγγίζει περισσότερο εκείνη του αναγκαίου ομοδίκου, με αποτέλεσμα να εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις περί αναγκαστικής ομοδικίας για την ενεργητική και παθητική νομιμοποίησή του κατά την άσκηση των ενδίκων μέσων.

⁴²² Γκανάς Σταμάτιος, ό.π., σελ. 79.

Περαιτέρω, η ανακοίνωση δίκης, κατ' άρθρο 91 ΚΠολΔ συνίσταται στη διαδικαστική πράξη με την οποία ένας διάδικος γνωστοποιεί τον υφιστάμενο εκκρεμή δικαστικό αγώνα του σε τρίτους που δε μετέχουν σε αυτόν, και εκείνοι αποφασίζουν αν θα μετέχουν σε αυτόν διά της ασκήσεως προσθέτου ή κυρίας παρεμβάσεως, διαφορετικά δε δύνανται να μετέχουν στην εκκρεμή δίκη. Συνεπώς, η νομιμοποίησή τους κατά την άσκηση ενδίκων μέσων διαμορφώνεται ανάλογα με το είδος της παρεμβάσεως που θα ασκήσουν, κατ' αναλογική εφαρμογή των αντίστοιχων διατάξεων περί παρεμβάσεως. Σε αντίθεση με τον αμυντικό χαρακτήρα της ανακοίνωσης δίκης, με την οποία απλώς γνωστοποιείται σε τρίτο η ύπαρξη εκκρεμής δίκης, η προσεπίκληση διακρίνεται για τον επιθετικό – αγωγικό της χαρακτήρα, αφού με αυτήν οι αρχικοί διάδικοι απευθύνουν πρόσκληση σε τρίτο να παρέμβει στην εκκρεμή δίκη και να υποστεί τις συνέπειες της αποφάσεως, ωθώντας τον σε «αναγκαστική παρέμβαση», υπό τη μορφή απειλής δυσμενών συνεπειών σε βάρος του, όπως εκτέθηκαν ανωτέρω, κατ' εξαίρεση από τη βασική αρχή του δικονομικού δικαίου, κατά την οποία κανένας δεν εξαναγκάζεται να ασκήσει δικαστικώς το δικαίωμά του.

Στην προσεπίκληση αναγκαίων ομοδίκων και αληθούς κυρίου ή νομέως κατ' άρθρα 86 και 87 ΚΠολΔ αντίστοιχα, οι προσεπικαλούμενοι αποκτούν, με μόνη την παραδεκτή άσκηση της προσεπικλήσεως την ιδιότητα του κυρίου διαδίκου – αναγκαίου ομοδίκου του προσεπικαλούντος, και συνεπώς για τη νομιμοποίησή τους κατά την άσκηση ενδίκων μέσων εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις περί αναγκαστικής ομοδικίας. Αντίθετα, επί προσεπικλήσεως δικονομικού εγγυητή κατ' άρθρο 88 ΚΠολΔ, η οριοθέτηση των νομιμοποιούμενων προσώπων για την άσκηση ενδίκων μέσων γίνεται πάντοτε με γνώμονα ότι με την άσκηση της προσεπικλήσεως εξελίσσονται παράλληλα δύο έννομες σχέσεις, αυτή της κύριας δίκης και αυτή της δίκης της προσεπικλήσεως, ενώ για να καταστεί ο δικονομικός εγγυητής διάδικος στην κύρια δίκη θα πρέπει να ασκήσει πρόσθετη παρέμβαση, που κατά κρατούσα σε δικονομική θεωρία και νομολογία γνώμη είναι απλή⁴²³. Έτσι, ο δικονομικός εγγυητής νομιμοποιείται κατά την άσκηση ενδίκων μέσων κατά της απόφασης επί της κυρίας δίκης όπως ο απλώς προσθέτως παρεμβαίνων, εφόσον άσκησε παρέμβαση κατόπιν της προσεπικλήσεως, και κατά της απόφασης επί της δίκης της προσεπικλήσεως νομιμοποιείται ως κύριος διάδικος.

⁴²³ Βεζυρτζή Αναστασία, Η νομιμοποίηση για την άσκηση ενδίκων μέσων στις υποκειμενικά σύνθετες δίκες, σελ. 80.

Τελειώνοντας, στην παρούσα απασχόλησε και η υποχρεωτική προσεπίκληση του άρθρου 491 ΚΠολΔ, η οποία αντιμετωπίζεται από τη νομολογία ως περίπτωση προσεπίκλησης αναγκαίου ομοδίκου, με κάποιες εξαιρέσεις που αποδίδονται στην ιδιαίτερη φύση της δίκης διανομής, οπότε αναλόγως διαμορφώνεται και η νομιμοποίηση των προσεπικαλουμένων κατά την άσκηση ενδίκων μέσων. Η θέση αυτή βρίσκει αντιμετώπο μέρος της δικονομικής θεωρίας, που τάσσεται υπέρ μιας δικονομικά ιδιόρρυθμης μορφής προσεπίκλησης και της αποκλειστικής θεμελίωσης της αυτοτελούς δικονομικής θέσης των προσεπικαλουμένων τρίτων στη διάταξη του άρθρου 491 ΚΠολΔ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Απαλαγάκη Χ., Το δικαίωμα ακροάσεως των διαδίκων στην πολιτική δίκη (1989).
- Αρβανιτάκης Π., Οι διάδικοι στην πολιτική και διοικητική δίκη, (2005).
- Βαθρακοκοίλης Β., Η έφεση (ερμηνεία – νομολογία – βιβλιογραφία), ειδικές διατάξεις, ενημέρωση με τις κυριότερες τροποποιήσεις του Ν. 4335/2015, (2015).
- Βεζυρτζή Αναστασία, Η νομιμοποίηση για την άσκηση ενδίκων μέσων στις υποκειμενικά σύνθετες δίκες, μεταπτυχιακή διατριβή, τμήμα Νομικής ΑΠΘ, (2006).
- Γέσιου – Φαλτσή Π., Η ομοδικία στην πολιτική δίκη, (ανατύπωση 1998).
- Γιαννόπουλος Π., Η ενέργεια της παρέμβασης κατά τον ΚΠολΔ, (2010).
- Γκανάς Σταμάτιος, Η άσκηση ενδίκων μέσων επί υποκειμενικά σύνθετων δικών, διπλωματική εργασία, ΠΜΣ Πολιτικής Δικονομίας, τμήμα Νομικής ΕΚΠΑ, (2018 – 2019).
- Δεληκωστόπουλος Σ./ Σινανιώτης Λ., Ερμηνεία κατ' άρθρον κώδικος πολιτικής δικονομίας, τ. Ι (1968), ΙΙ (1969).
- Διαμαντόπουλος Γ., Η αντιφατική συμπεριφορά των διαδίκων στην πολιτική δίκη, (1996).
- Ζόμπολας Τ., Η αναίρεση στην πράξη κατά τον κώδικα πολιτικής δικονομίας (θεωρία – νομολογία – υποδείγματα), (1998).
- Ο ίδιος, Η έφεση κατά τον κώδικα πολιτικής δικονομίας (θεωρία – νομολογία – υποδείγματα), (2005).
- Καλαβρός Κ., Πολιτική δικονομία, (2016).
- Ο ίδιος, Η αναίρεση κατά τον κώδικα πολιτικής δικονομίας – ερμηνεία κατ' άρθρο, (2017).
- Καρακώστας Ι., Αστικός κώδικας, τ. VI, (2009).
- Κατηφόρης Ν., Το επεκτατικό αποτέλεσμα της εφέσεως κατά το άρθρο 537 ΚΠολΔ, (2012).
- Κεραμεύς Κ., Αστικό δικονομικό δίκαιο, (1986).
- Κεραμεύς Κ./Κονδύλης Δ./Νίκας Ν., Ερμηνεία κώδικα πολιτικής δικονομίας, τ. Ι και ΙΙ, (2000).

- Κεραμεύς Κ./Κονδύλης Δ./Νίκας Ν., Ερμηνεία κώδικα πολιτικής δικονομίας, τ. ΙΙ, (2020).
- Κλαμαρής Ν., Ο κανών της άπαξ ασκήσεως των ενδίκων μέσων, (1981).
- Κολοτούρος Π., Ένδικα μέσα και βοηθήματα, (2013).
- Κονδύλης Δ., Το δεδικασμένον κατά τον κώδικα πολιτικής δικονομίας, (1983).
- Μακρίδου Κ., Οι πρόσθετοι λόγοι εφέσεως κατά τον ΚΠολΔ, (2000).
- Η ίδια, Η σιωπηρή αποδοχή των δικαστικών αποφάσεων κατά τον ΚΠολΔ, (2004).
- Μαργαρίτης Μ./Μαργαρίτη Α., Ερμηνεία Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, τ. Ι, (2018).
- Μηχιώτης Δ., Η αναγκαστική ομοδικία στην πολιτική δίκη,(2018).
- Μπαμπινιώτης Δ., Μεταβιβαστικό αποτέλεσμα της έφεσης και αντικείμενο της έκκλητης δίκης, (2016).
- Μπέης Κ., Πολιτική Δικονομία – γενικαί αρχαί και κατ’ άρθρον ερμηνεία, τ. Ια’ και ΙΙΙ, (1976).
- Μπρακατσούλας Β., Έφεση και αναψηλάφηση (θεωρία – νομολογία – πράξη), (2010).
- Νίκας Ν., Ο δικαστικός συμβιβασμός, (1984).
- Ο ίδιος, Πολιτική δικονομία, τ. ΙΙΙ, (2007).
- Ο ίδιος, Εγχειρίδιο πολιτικής δικονομίας, (2016).
- Οικονόμου Κ., Η έφεση – συστηματική κατ’ άρθρο ερμηνεία ΚΠολΔ, (2017).
- Ο ίδιος, Ομοδικία & συμμετοχή τρίτων στην πολιτική δίκη, (2018).
- Πανταζόπουλος Στ., Η προσεπίκληση κατά τον κώδικα πολιτικής δικονομίας, (1995).
- Ο ίδιος, Ένδικα μέσα και ανακοπές (πολιτική δικονομία ΙΙ), (2020).
- Πίψου Λ., Δικαστική Διανομή, (ανατύπωση 2006).
- Πρακτικά των συνεδριάσεων της αναθεωρητικής επιτροπής του σχεδίου κώδικος πολιτικής δικονομίας και εισαγωγικού νόμου, (1967).
- Ράμμος, Περί κυρίας παρεμβάσεως, (1931).
- Ο ίδιος, Εγχειρίδιον αστικού δικαίου, τ. Ι, (1978).
- Σαμουήλ Σ., Η έφεση κατά τον ΚΠολΔ, (2009).
- Σινανιώτης Λ., Η αναίρεση κατά τον ΚΠολΔ, (1996).

- Σχέδιον Πολιτικής Δικονομίας, τ. Ι, ΙΙΙ, ΙΧ, (1951).
- Τριανταφύλλου – Αλμπανίδου Φ., Η νομολογιακή εξέλιξη της εφαρμογής του κανόνα της άπαξ ασκήσεως των ενδίκων μέσων, τιμ. τομ. Ν. Κλαμαρή, (2016).
- Τσικρικάς Δ., Το μεταβιβαστικό αποτέλεσμα της εφέσεως στην πολιτική δίκη, (1996).

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- Βερβενιώτης Χ., Τα ένδικα μέσα του προσθέτως παρεμβαίνοντος (σημεία επαφής με τα ένδικα μέσα του κυρίου διαδίκου), περιοδικό Εφαρμογές Αστικού Δικαίου, τ. 6 (2009), 674 επ.
- Βερβεσός Ν., Η απεύθυνσις της εφέσεως και κατά του υπέρ του εν τω πρώτω βαθμώ αντιδίκου του εκκαλούντος προσθέτως παρεμβάντος, περιοδικό Δίκη, τ. 6 (1975), 148 επ.
- Γιαννόπουλος Π., Ενέργεια της παρέμβασης με το άρθρο 84 ΚΠολΔ και αυτοτελής πρόσθετη παρέμβαση, περιοδικό Επιθεώρηση Πολιτικής Δικονομίας (2009), 499 επ.
- Δεληκωστόπουλος Ι., Άσκηση δεύτερης έφεσης από τον ίδιο διάδικο κατά της αυτής απόφασης: οι εξαιρέσεις στον κανόνα του άρθρου 514 ΚΠολΔ, περιοδικό Επιθεώρηση Πολιτικής Δικονομίας (2017), 209 επ.
- Κεραμεύς Κ., Μεθοδολογικά ζητήματα από την πρόσφατη δικονομική νομολογία του Αρείου Πάγου, περιοδικό Ελληνική Δικαιοσύνη, τ. 38 (1997), 1697 επ.
- Κολοτούρος Π., Περί των υποκειμενικών ορίων της ενέργειας της παρεμβάσεως, ιδίως: ενέργεια παρεμβάσεως και αυτοτελής πρόσθετος παρέμβασις, περιοδικό Εφαρμογές Αστικού Δικαίου, τ. 2 (2011), 158 επ.
- Κούρτης Γ., Η προσεπίκλησις και η ανακοίνωσις της δίκης κατά τον κώδικα πολιτικής δικονομίας, περιοδικό Αρμενόπουλος, τ. 7 (1973), 502 επ.
- Κουσούλης Σ., Μορφές παρέμβασης στον ΚΠολΔ (συμβολή στη διερεύνηση μιας νέας κατηγορίας αυτοτελούς πρόσθετης παρέμβασης), περιοδικό Δίκη, τ. 18, 295 επ.
- Ο ίδιος, Φύση και υποκειμενικά όρια του δεδικασμένου, περιοδικό Δίκη (1988), 173 επ.
- Κουσούλος Ι., Το ένδικον μέσον της εφέσεως κατά τον κώδικα πολιτικής δικονομίας, περιοδικό Νομικό Βήμα (1972), 153 επ.
- Μακρίδου Κ., Έφεση κατά οριστικών και τελειωτικών αποφάσεων επί σωρεύσεως και συνεκδικάσεως αγωγών (άρθρ. 513 παρ. 1 ΚΠολΔ), περιοδικό Ελληνική Δικαιοσύνη, τ. 47 (2006), 979 επ.

- Μακρογιάννης Π., Ο θεσμός της ομοδικίας, περιοδικό Νομικό Βήμα, (1981), 427 επ.
- Ο ίδιος, Μερικά για την de lege ferenda βελτίωση του θεσμού της ομοδικίας, άρθρο 74 επ. του ΚΠολΔ, περιοδικό Νομικό Βήμα, (2007), 1245 επ.
- Μανιώτης Δ., Παρατηρήσεις στο θεσμό της ανακοίνωσης της δίκης στο γερμανικό δίκαιο από συγκριτική σκοπιά, περιοδικό Αρμενόπουλος, τ. 9 (1985), 721 επ.
- Μητσόπουλος Γ., Η θέση του δικονομικού εγγυητού κατ' άρθρα 274 και 277 ΚΠολΔ, περιοδικό Δίκη, τ. 5, 633 επ.
- Ο ίδιος, Η ομοδικία κατά το παρ' ημίν δίκαιο, περιοδικό Δίκη, τ. 10, 157 επ.
- Ο ίδιος, Παρατηρήσεις επί της τετάρτης περιπτώσεως αναγκαστικής ομοδικίας άρθρ. 76 παρ. 1 ΚΠολΔ, περιοδικό Εφημερίς Ελλήνων Νομικών 1981, 761 επ.
- Ο ίδιος, Σχέσεις κυρίας παρεμβάσεως και ωρίμου κύριας δίκης, περιοδικό Νομικό Βήμα τ. 39 (1991), 329 επ.
- Μπαρμπάτσης Ν., Η σχέση ομοδικίας με την ταυτότητα διαδικασίας, περιοδικό Δίκη, τ. 5, 772 επ.
- Μπέης Κ., Περί της απλής και αναγκαστικής ομοδικίας, περιοδικό Δίκη, τ. 3, 660 επ.
- Ο ίδιος, Παρατηρήσεις στην ΟΛΑΠ 1043/1976, περιοδικό Δίκη τ. 8 (1977), 106 επ.
- Ο ίδιος, Ενημερωτικό σημείωμα στην ΠΠρΑθ 4675/1979, περιοδικό Δίκη, τ. 11, σελ. 463.
- Ο ίδιος, Η διδασκαλία του καθηγητή Κ.Η. Schwab για την αναγκαστική ομοδικία, περιοδικό Δίκη, τ. 24, 337 επ.
- Νίκας Ν., Το ουσιαστικόν δεδικασμένον εις τας έναντι αλλήλων σχέσεις των ομοδικών, περιοδικό Δίκη, τ. 6 (1975), 218 επ.
- Νικολόπουλος Γ., Αι κατ' άρθρον 92 του ΚΠολΔ δικονομικαί συνέπειαι της ανακοινώσεως, περιοδικό Δίκη, τ. 5, 679 επ.
- Ο ίδιος, Οι κατ' άρθρο 76 παρ. 1 ΚΠολΔ συνέπειες για τον απολειπόμενο αναγκαίο ομόδικο, ιδίως στις δίκες διανομής, περιοδικό Δίκη, τ. 22 (1991), 919 επ.

- Παναγόπουλος Κ., Ενοχή εις ολόκληρον και ομοδικία, περιοδικό Δίκη, τ. 27, 73 επ.
- Πατεράκης Σ., Προβλήματα ομοδικίας στην κατ' έφεση δίκη, περιοδικό Νομικό Βήμα, τ. 37 (1989), 545 επ.
- Πίψου Λ., Η επέκταση του δεδικασμένου από τις αποφάσεις του εφετείου κατά το άρθρο 537 ΚΠολΔ, περιοδικό Αρμενόπουλος (1988), 176 επ.
- Πολυζωγόπουλος Κ., Προβλήματα πολλαπλότητας δικών, περιοδικό Δίκη, τ. 28, 139 επ.
- Τσαντίνης Σ., Ομοδικία πρωτοφειλέτη και εγγυητή – ομοδικία περισσότερων εγγυητών, περιοδικό Επιθεώρηση Πολιτικής Δικονομίας (2013), 306 επ.
- Τσικρικάς Δ., Προϋποθέσεις και συνέπειες της ασκήσεως ενδίκων μέσων στο πλαίσιο της αναγκαστικής ομοδικίας, περιοδικό Δίκη, τ. 27 (1996), 78 επ.
- Φρέρης Μ., Η απλή ομοδικία κατά το ελληνικό δίκαιο, περιοδικό Δίκη, τ. 27 (1996), 65 επ.
- Χατζιωάννου, Επίκαιρα ζητήματα ανακοπής ερημοδικίας, περιοδικό Νομικό Βήμα (2013), 1425 επ.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΟλαΠ 1043/1976, ΝοΒ 1977, (503 επ.)	ΟλαΠ 11/1992, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΟλαΠ 1241/1979, ΝοΒ 1980, (709)	ΟλαΠ 20/1995, ΕΕΝ 1995, (153 επ.)
ΟλαΠ 63/1981, ΝοΒ 1981, (1257 επ.)	ΟλαΠ 29/1996, ΕλλΔνη 1997, (30)
ΟλαΠ 401/1981, ΝοΒ 1981, (1557)	ΟλαΠ 18/2001, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΟλαΠ 744/1982, ΝοΒ 1983, (808)	ΟλαΠ 17/2004, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΟλαΠ 902/1982, ΝοΒ 1983, (209)	ΟλαΠ 11/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΟλαΠ 321/1983, ΝοΒ 1984, (1575 επ.)	ΟλαΠ 17/2015. ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

ΑΠ 101/1966, ΝοΒ 14, (875)	ΑΠ 1603/2003, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 83/1977, ΝοΒ 25, (1124)	ΑΠ 294/2004, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 213/1980, ΝοΒ 1980, (1485 επ.)	ΑΠ 1204/2004, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 797/1980, Δ 12, (88 επ.)	ΑΠ 65/2006, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 1610/1980, Δ 1981, (174)	ΑΠ 187/2007, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 499/1981, ΝοΒ 1982, (55)	ΑΠ 453/2007, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 1069/1987, ΕΕΝ 1988, (528)	ΑΠ 837/2007, ΝοΒ 2007 (2163)
ΑΠ 1411/1987, ΝοΒ 1988, (1614)	ΑΠ 1430/2007, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 114/1989, ΕλλΔνη 1990, (540)	ΑΠ 1552/2007, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 1248/1989, Δ 1990, (731)	ΑΠ 1274/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 887/1990, ΕλλΔνη 1991, (985)	ΑΠ 1349/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 335/1991, ΕΕΝ 1992, (183)	ΑΠ 1352/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 1004/1992, ΕλλΔνη 1994, (431)	ΑΠ 18/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 1/1993, ΝοΒ 1993, (1062)	ΑΠ 1841/2008, ΤΝΠ ΔΣΑ
ΑΠ 97/1993, ΕΕΝ 1994, (90)	ΑΠ 764/2009, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 1315/1993, ΕλλΔνη 1994, (1593)	ΑΠ 1000/2009, ΝοΒ 2009, (2386)
ΑΠ 1202/1994, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΑΠ 1467/2009, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 1223/1995, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΑΠ 1596/2009, ΝοΒ 2010 (442)
ΑΠ 1199/1997, ΕλλΔνη 1999, (133)	ΑΠ 1876/2009, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 214/1998, ΕλλΔνη 1998, (1320)	ΑΠ 177/2010, ΤΝΠ ΔΣΑ
ΑΠ 214/2000, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΑΠ 415/2010, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 1603/2000, ΤΝΠ ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ	ΑΠ 1037/2010, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 1167/2000, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΑΠ 1108/2010, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 776/2001, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΑΠ 6281/2010, ΕλλΔνη 2012, (529)
ΑΠ 1107/2003, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΑΠ 552/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 1191/2003, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΑΠ 1332/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

ΑΠ 1445/2011, ΧρΙΔ 2015, (217)	ΑΠ 1601/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 1493/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΑΠ 1823/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 1731/2011, ΝοΒ 2012, (946)	ΑΠ 2179/2014, ΧρΙΔ 2015, (366)
ΑΠ 46/2012, ΕΠολΔ 2016, (286)	ΑΠ 21/2015, ΕφΑΔΠολΔ 2015, (799)
ΑΠ 149/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΑΠ 28/2015, ΤΝΠ ΔΣΑ
ΑΠ 658/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΑΠ 417/2015, ΤΝΠ ΔΣΑ
ΑΠ 1433/2012, ΕΠολΔ 2013, (108)	ΑΠ 711/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 1824/2012, ΤΝΠ ΔΣΑ	ΑΠ 855/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 436/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΑΠ 904/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 495/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΑΠ 42/2016, ΤΝΠ ΔΣΑ
ΑΠ 1860/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΑΠ 111/2016, ΝοΒ 2016, (1692)
ΑΠ 2007/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΑΠ 194/2016, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 31/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΑΠ 655/2016, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 40/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΑΠ 714/2016, ΤΝΠ areiospagos
ΑΠ 156/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΑΠ 285/2017, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 321/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΑΠ 338/2017, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 617/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΑΠ 727/2017, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΑΠ 765/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΑΠ 1285/2018, ΤΝΠ areiospagos

Εφαθ 5687/1975, Αρμ 30, (76)	Εφαθ 8242/1999, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
Εφαθ 8044/1981, Δ 1981, (718)	Εφαθ 6971/2001, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
Εφαθ 325/1985, ΝοΒ 1985, (1027)	Εφαθ 6550/2003, ΕλλΔνη 2004, (584)
Εφαθ 2124/1986, ΕλλΔνη 1986, (689)	Εφαθ 7553/2004, ΝοΒ 2005, (694)
Εφαθ 8232/1987, ΕΕΝ 1988, (146)	Εφαθ 460/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
Εφαθ 2066/1988, ΕλλΔνη 1994, (122)	Εφαθ 4516/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
Εφαθ 12010/1988, ΕλλΔνη 32, (1664)	Εφαθ 6841/2008, ΕφΑΔΠολΔ 2009, (597)
Εφαθ 10446/1990, ΕλλΔνη 1992, (586)	Εφαθ 3990/2009, ΕλλΔνη 2010, (252)
Εφαθ 2941/1991, ΕλλΔνη 1994, (485)	Εφαθ 5596/2009, ΕλλΔνη 2010, (245)
Εφαθ 236/1993, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	Εφαθ 6465/2009, ΕλλΔνη 2010, (255)
Εφαθ 3174/1993, ΕλλΔνη 1995, (216)	Εφαθ 2230/2010, ΕλλΔνη 2010, (105)
Εφαθ 9398/1996, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	Εφαθ 318/2012, ΕφΑστΔικ 2012, (769)
Εφαθ 5383/1998, ΕλλΔνη 1998, (1353)	ΕφΠειρ 757/1983, ΝοΒ 32, (100)
Εφαθ 4882/1999, ΝοΒ 1999, (1426)	ΕφΠειρ 86/1997, ΕλλΔνη 1997, (1602)

ΕφΠειρ 34/2005, ΝοΒ 2006, (714)	ΕφΛαρ 195/2007, Δικογρ 2007, (275)
ΕφΘεσ 110/1952, Αρμ ΣΤ', (167)	ΕφΛαρ 59/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

ΕφΘεσ 116/1963, Αρμ ΙΖ', (515)	ΕφΛαρ 198/2014, Δικογρ 2014, (371)
ΕφΘεσ 1627/2003, Αρμ 2004, (682)	ΕφΛαρ 158/2015, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΕφΘεσ 1844/2003, Αρμ 2004, (1451)	ΕφΛαμ 163/2010, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΕφΘεσ 141/2011, Αρμ 2012, (369)	ΕφΔωδ 121/2004 ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΜΕφΘεσ 1505/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΕφΔωδ 78/2007, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΕφΘεσ 1/2017, ΕλλΔνη 2017, (858)	ΕφΔωδ 197/2009, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΕφΛαρ 505/2003, ΤΝΠ ΔΣΑ	ΕφΔωδ 19/2011, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΕφΛαρ 176/2005, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΕφΔωδ 161/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΕφΛαρ 55/2007, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΕφΑγ 42/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

ΠΠρΑθ 10153/1985, ΕλλΔνη 1986, (365)	ΜΠρΘεσ 6628/2014, Αρμ 2015, (277)
ΠΠρΑθ 9970/1997, ΕλλΔνη 1998, (677)	ΠΠρΘεσ 10190/2015, Αρμ 2015, (457)
ΜΠρΑθ 4407/2001, ΤΝΠ ΔΣΑ	ΠΠρΘεσ 12935/2017, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΜΠρΑθ 1386/2005, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΜΠρΡεθ 6/2007, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΜΠρΑθ 843/2006, Αρμ 2008, (237)	ΜΠρΧαν 347/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΠΠρΑθ 1913/2009, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΠΠρΡοδ 21/2004, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΠΠρΑθ 1362/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΜΠρΖακυνθ 10/2010, ΕφΑΔΠολΔ 2010, (960)
ΠΠρΑθ 1494/2012, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΜΠρΛαμ 113/2016, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΠΠρΑθ 1642/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΠΠρΛαρ 124/2001, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΜΠρΘεσ 25772/2004, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΕγρΔραμ 58/2005, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΠΠρΘεσ 26581/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ	ΕγρΡοδ 8/2017, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ
ΠΠρΘεσ 24772/2010, ΧρΙΔ 2010, (772)	